

සබ්බදානං ධම්මදානං ජිනාති.....

හැම දුන් පරදවා ධර්ම දානය ජයගනී.....

ඉසිපතනෝ මිගදායේ.....

ඉසිපතනේ මිගදායේ.....

ගල්ගමුවේ සාසන සිරි ස්වාමීන් වහන්සේ

පරිගණක අකුරු සැකසුම

ජේෂ්ඨා දැන

(ජේෂ්ඨා කොමියුනිකේෂන්, අංක 07, නාගරික පොදු වෙළඳසල, ගොංගාවෙල, මාතලේ)

☎'w' 077 - 4104665

B -;emE, dilrukanna@yahoo.com

sherikacom@gmail.com

මුද්‍රණය

m%shka; fla' ueof.or

fglaksla úlka iagQäfhda iy ial%Ska uqøKd,h

lçøEj,

☎'w' 072 290 67 68 - 066 490 87 88

මෙම නොන ලියැවුණු හැටි.....

අත අතියයේ පටන් ම විවිධ හේතු මත පොත් පත් ලිය වේ. මෙයින් ප්‍රධානම පරමාර්ථය කරගෙන ඇත්තේ ආර්ථික ප්‍රතිලාභය යි. ඇතැම් අය අන්‍යයන් අනුකරණය කිරීම් වශයෙන් ද, ලිවීමට පෙළඹෙනවා. ඇතැම් අය අන්‍යයන්ගේ ඉල්ලීම් මත පොත් ලියනවා. ඇතැමුන් පුණ්‍ය ලාභය පිණිසත්, තවත් අය බොහෝ දෙනාට යහපතක් වේවා යැයි ද, දහම් දැනුම ලබා ගනිත්වා යැයි ද පිරිසිදු වේතනාව පෙරදැරිව ලියා ධර්ම දාන වශයෙන් බෙදා හරිනු ලබනවා. ශ්‍රේෂ්ට උත්තමයෝ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ සාසනයේ විර පැවැත්ම අපේක්ෂාවෙන් මේ උතුම් ධර්මය නොනැසී බොහෝ කල් පවතිවා යි ධර්මය ආරක්ෂා කර තැබීමේ උදාර අදහසින් දහම් පොත් ලියනවා.

මේ කොයි අයුරින් ලිවත්, ඒ සෑම දෙනාගෙන් ම සාහිත්‍යයට සේවයක් වෙනවා. පැවදි දිවියට ඇතුළත්ව වසර විසි අටක් ගතවෙන තුරුත් මේ එකම කරුණක් මුල් කරගෙනවත් පොත් ලිවීමේ අදහසක් පහළවුණේ නැහැ. එයට හේතුවුණේ ධර්මදාන වශයෙන් ලියා පළ කරන ලද බොහෝ පොත් ලැබී කියවා බැලීමෙන්, බොහෝ පොත්වල ඇත්තේ ප්‍රකට වූ සමාන කරුණු විමත්, වැඩිහිටි ශික්ෂාකාමී ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් විසින් මෙසේ ලියන ලද දහම් පොත් පිළිබඳව පොතෙන් පොතට, පොතෙන් පොතට'' යනුවෙන් කරන ලද ප්‍රකාශයක් තදින් සිතට ග්‍රහණය වීමත් නිසා පොත් ලිවීමේ අදහසක් ඇතිවුණේ නැහැ.

නමුත් පාසැල් වියේ පටන් නිබු සහස් හැකියාවක් අනුව බොහෝ කවි ලිවීමෙහි යෙදුණත් ඒවා පොත් වශයෙන් එළි දැක්වීම පිණිස ලිවා නොවේ. ඒ ඒ අවස්ථාවට සිතට ආ අදහස් අනුව ලියන පද ඒවාය.

නමුත් 1989 වර්ෂයේ දී නිමලව අරණේ පල්ලෙගම සිරි කාලයේ නුවර ලේවැල්ලේ සිට නිමලවට ගොස් භීෂණ සමයේ එහි සිට පොලිසියේ සේවය කර විශ්‍රාම ගිය පෙරේරා නමැත්තා අප ගැන හඳුන්වා දී ලුණු අටුව ආරණ්‍යයට කීප දෙනෙක් එවූ නමුත් ඔවුන්ට දහම් රසය නොලැබීමෙන්දෝ වරක් දෙවරක් පැමිණ නැවතත්

ගල්ගමුව ප්‍රදේශයේ උපත ලබා පසුව නුවර පළාතේ ස්ථිර පදිංචියට පැමිණ ඇති අදහස්වලින් සමාන ධර්මකාමී, ධර්ම ලැදි ලේවැල්ලේ වන්දිම හර්ෂ විජේසුන්දර මහතා වසර දෙකකට වැඩි කාලයක් වරින් වර පැමිණ දැවල් දොළහේ සිට සවස පහ පමණ වන තුරු ධර්ම සාකච්ඡා කර, මේ උතුම් ගැඹුරු දහම් ඉතා සරල බසින් ලියා ධර්ම දාන වශයෙන් බෙදා දෙමු යැයි කරන ලද ඇරයුමකට කන්දීමක් වශයෙන් මුද්‍රණය සඳහා මේ පොත ලියවුණේ. (ඒ මහතා ඊරුකානේ නාහිමියන් වහන්සේගේ සහ බලංගොඩ ආනන්ද මෛත්‍රී ස්වාමීන් වහන්සේගේ දහම් පොත් කියවා බොහෝ දැනුම ලබාගෙන ඇත)

වර්තමානයේ විද්‍යුත් සහ මුද්‍රිත යන මාධ්‍ය හරහා වටින සඳුන් අරටු කුණු මෝරුවලට විකුණන සමයේ මහා කරුණාවෙන්, ලෝකානුකම්පාවෙන් දේශනා කොට වදාළ උත්තරීතර සඳහම් රසය නොමිලේම පානය කරන්න සලසනවා හැර කුණු මෝරුවලට දීම නම් කිසිසේත් ම අනුමත නොකරමි.

එබැවින් මේ පොත කියැවීමෙන් පසු ඉදිරියට නැවත මුද්‍රණය කරවා දානයෙන් උතුම් දානය වන ධර්ම දානයට කැමති පිංවතුන් විමසන්නවා. ඔබේ ඕනෑම අරමුණක් වෙනුවෙන් ධර්ම දානය සඳහා අපෙන් අවසර ලැබෙනු ඇත. දහම් ලැදි ඔබගේ දායකත්වයෙන් බොහෝ දෙනෙකුට ධර්ම ලාභය සිදුවේ. එය ඔබට ධර්ම ඤාණ, මාර්ග ඤාණ, ඵල ඤාණ පිලිවෙලින් නිවන් අවබෝධය පිණිසම හේතු වෙනවා.

තවද වෙනත් දහම් පොත් හෝ මුද්‍රණය කරවීමට ඔනෑම අයෙකුට ඉදිරිපත් විය හැකිය. ඒ සඳහා අපෙන් හෝ ලේවැල්ලේ හර්ෂ විජේසුන්දර මහතාගෙන් අවශ්‍ය තොරතුරු ලබා ගත හැකිය.

අප තථාගතයන් වහන්සේ පළමුව දේශනා කළා වූ ද, මාද බොහෝ සෙයින් ප්‍රිය කරන පටිගත කිරීමට වසර ගණනාවකට පෙර දේශනා කරන ලද දේශනාවක් මුල් කරගෙන පෙළ අටුවා ග්‍රන්ථ පරිශීලනය කරමින් තවත් කරුණු එකතු කර මේ පොත ලියැවී ඇත.

මේ උත්තරීතර සද්ධර්මය සොයාගෙන ලොවට දේශනා කරමින්, ලෝ සත්වයා මෝහාන්ධකාරයෙන් ගලවාගෙන ප්‍රඥාලෝකය ලබාදීම සඳහා සදහම් පහණ දැල් වූ අපගේ ශාස්තෘ වූ තථාගත අරිහත් සම්මා

සම්බුදු රජාණන් වහන්සේ ගණාඋරු ලොව ඵලිය කර ලෝකයෙන් ඵතෙර වී දැන් වසර 2555ක් ඉකුත් වී ඇතත්. ධර්ම විනය සංඛයාන ඵ දහම් පහණ තවමත් ලොව ඵලිය කරමින් දැල්වෙනවා.

ඵහෙන් දීර්ඝ කාලයක් මෝහාන්ධිකාරයෙන් වෙළි දිට්ඨි කාන්තාරවල අතරමං ව සිටි නිසාම, තව තවත් ඵ් අඳුරටම ප්‍රිය කරමින් ලෝකයේ දුක ම සැප යැයි සිතාගෙන, අවිද්‍යා අදුරේ ම අතපත ගාමිණි කලකින් ලොව දුල්වන ලද සදුහම් පහණ සදහටම නිවා දමන්න දුගලන අන්ධබාල පෘතග්ජන මාර සේනාවෙන් ගැලවී වෙනස් වෙන්නාවූ ලොවේ වෙනස් නොවන දෙයක් නැති නිසා මේ උතුම් වූ දහම් පහණන් නිවී යාමට පෙර සදුහම් පහණේ ඵලිය ලබාගෙන අවිද්‍යා අඳුරින් පිරුණු මේ සංසාර නමැති සිරගෙදරින් මිඳීමට අතිශයින් බිහිසුණු ගණ අඳුරින් පිරුණු මේ සංසාර නමැති සිරගෙදරින් මිඳීමට මේ සංසාර සිරගෙයට ම බැඳී ඇති මහ බලැති තණ්හා බන්ධනය කඩා බිඳ දමා කෙළෙස් නමැති මහා පවුර සුණු විසුණු කර අමා මහ නිවනේ ආලෝකය ලබා ගැනීම පණිස ම මේ දහම් පොත ඔබට ආලෝකයක් ම වේවා. ඵම ආලෝකය ලබා ගැනීමට ඔබට හොඳ නුවණ පහළ වේවා. සෑම දෙනාටම පරම සත්‍යය අවබෝධ වේවා.

මෙයට
ගල්ගමුවේ සාසන සිරි ස්ථවිර

නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස

**විභාගතො නිබ්බවනතො
ලක්ඛණාදීපපභෙදතො
අනට්ඨපුද්ධාරතො වෙව
අනුනාධිකතො තථා**

**කමතො අරිය සචේට්ඨ
යං ඤාණං තස්ස කිච්චතො
අනෙතාගධානං පභෙදතො
උපමාතො චතුක්කතො**

**සුක්ඛඤ්ඤෙක විධාදිති
සභාග විසභාගතො
විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො
විඤ්ඤානා සාසනක්ඛමේ'ති**

පරම සත්‍ය අවබෝධ කරගෙන පරම සත්‍ය දේශනා කළා වූ තථාගත අර්හත් සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේට නමස්කාර වේවා.

අසංඛ්‍ය කල්ප විසිලක්ෂයකට පෙර තම මව කර නිඳවාගෙන, සයුර පිහිනා ගොඩ වී තම මවගේ ද ආශීර්වාදය ලැබ, මම පළමුව සත්‍ය අවබෝධකරමි. දෙවනුව අනුන්ට අවබෝධකරවමි. මම පළමුව දුකින් මිඳී දෙවනුව අනුන් දුකින් මුඳවමි. මහත් භය නමැති සංසාර සැඩපහරින් අනුන් ද ගොඩ ගමි. මේ උතුම් පැතුම අැතිව පන්ලක්ෂ දොළොස්දහස් විසිහත් නමක් වූ බුදුරජාණන් වහන්සේලාගේ බුදුසසුනෙන් ඉක්මන තුරු එම බුදුරජාණන් වහන්සේලාගෙන් දහම් අස අසා බෝධි චින්තනය දියුණු කරමින් සත්‍ය සොයමින් අවබෝධය සොයා දිගු සසර ගමනේ උපදිමින් හා මැරෙමින් පැමිණ අවිද්‍යා කෙළෙස් අඳුර දුරු කර ඥානාලෝකය, ප්‍රඥාලෝකය ලබා විද්‍යාව ලබාගත් අප මහා බෝධිසත්වයන් වහන්සේ “**බුද්ධෙ අහං**” මම සත්‍ය අවබෝධ කරමි. යන පැතුම

මුදුන් පත්කරමින් ම සත්‍ය අවබෝධ කළ සේක.

“බෝධිසිසාමි” අන්‍යයන්ට ද සත්‍ය අවබෝධ කරවමි. යන පැතුම අනුව ම සංඛ්‍යාවෙන් දක්වන්න බැරි තරම් (දහම් පොත්හි අසංඛ්‍ය විසි හතරක්) සත්වයන්ට පරම සත්‍ය අවබෝධ කර වූ සේක. පරිනිවන් පෑමෙන් පසු කෝටි ගණන් දෙනා සත්‍ය අවබෝධකර ඇත. අද දක්වාත් මතුවටත්, අනුබෝධ ඥානයෙන් අවබෝධ කරගෙන කියන්නෙන්, ලියන්නෙන්, අප විසින් මෙසේ ලේඛනගත කරනුයේ බුදුරජාණන් වහන්සේ අවබෝධ කරගෙන දේශනා කළ නිසාමයි. මේ අපගේ දැනීමක් නොවේ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ම උතුම් අවබෝධය යි. එම පරම සත්‍ය නම් දුකත්, දුකට හේතුවත්, දුක් සංසිඳීමත්, දුකින් මිඳීමේ මගත් යන සතරයි. මේ ඇත්ත සතර තම නුවණින් ප්‍රත්‍යක්ෂව අවබෝධ කරන තුරු සියලු සත්වයෝ සසර දුකින් නොමිඳේ. සසර නමැති සයුරෙන් මහා සැඩපහරින් ගොඩ නොයේ. එබැවින් අපගේ ශාස්තෘ වූ තථාගතයන් වහන්සේ ප්‍රථම මංගල දේශනාව වශයෙන් වදාළේ ද මෙම ඇත්ත සතරයි. හතළිස් පස් වසර තුළ වදාළ සියලු දහම් මේ ඇත්ත සතරටම ඇතුළත් වේ. සංසාර ගමනේ යෙදෙන සත්වයන්ගේ සිත් අවිද්‍යා අඳුරින් මෝහ පටලයෙන් වැසී පවතින තුරු මේ ඇත්ත සතර දකින ඥානාලෝකය, ප්‍රඥා ලෝකය පහළ නොවේ. සත්‍ය නසන මෝහයේ විපරිත ස්වභාවය නිසා දුකම සැපයක් හැටියට පිළිගෙන තණ්හාවෙන් බැඳී සිටින තාක් කාල් මේ සංසාර මහා දුකින් මිඳීමක් නොවේ.

වාල සූත්‍රය අස් ලොම් උපමාව (සත්‍ය සංයුක්තය)

මේ සත්‍යාවබෝධයේ දුෂ්කරතාවය තථාගතයන් වහන්සේ පෙන්වා දෙන්නේ මෙලෙස යි. එක් කාලයක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විශාලා මහනුවර කුට්ඨාගාර ශාලාවෙහි වැඩ ඉන්න කාලයක ලිච්ඡවී කුමාරවරු දන්නෙන් විඳීම පුහුණුවෙමින් ඇත සිට සිදුරක් තුළින් නොවැරදී ඊතල එකක් පසුපස එක හීයක් යන පරිදි විදින හැටි පිණ්ඩපාතයේ වැඩිපු බුද්ධ උපාස්ථායක ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ දැකලා, ඒ ගැන භාග්‍යවතුන් වහන්සේට දැන්නුවා. ඒ වේලාවේ

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දැන්නුවේ, ආනන්දය, දුන්නෙන් විදු සිදුරක් තුළින් ඊතල යැවීම, සතට පැලූ අස්වලෝම පලුවකින් තවත් අස්වලෝම පලුවකට විදීම යන මේ දෙකෙන් වඩාත් දුෂ්කර කුමක් ද කියාය. ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ පිළිතුරු දුන්නේ සිදුරක් තුළින් හික්මෙන ලෙස දුරසිට දුන්නෙන් ඊතල විදිනවාට වඩා, හතට පැලූ අස්වලෝම පලුවෙන් තවත් අස්වලෝම පලුවකට විදීම ඉතාමත් දුෂ්කර බවයි. එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළේ ආනන්දය, මේ දුකයි කියා දැනගැනීම ද, මේ දුකට හේතුවයි කියා දැන ගැනීම ද, මේ දුකේ සංසිඳීමයි කියා දැන ගැනීම ද, මේ දුක් නැති කරන මගයි කියා දැනගැනීම කියා අවබෝධ කිරීම හතට පැලූ අස්වලෝම පලුවෙන් තවත් අස්වලෝම පලුවකට විදීමකට වඩා ඉත්මත් දුෂ්කරයි යනුවෙනි.

අන්ධකාර සූත්‍රය (සත්‍ය සංයුක්තය)

අන්ධකාර උපමාවෙන් සත්‍ය පෙන්වාදීම.

මහණෙනි, හිරු සඳු දෙදෙනාගේ ආලෝකය නොවැටෙන සක්වල අර ඉතා ගණ අඳුරක් තිබෙනවා කියා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වදාළ විට, එක් ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් අසා සිටියේ ස්වාමීනී භාග්‍යවතුන් වහන්ස, ඒ අඳුරට වඩා වැඩි වෙනත් අඳුරක් තිබෙනවා ද කියා. භික්ෂුව එවැනි අඳුරක් තිබෙනවා. ශ්‍රමණ බුන්මණ යම් කෙනෙක් මේ දුකයි, මේ දුකට හේතුවයි, මේ දුක නැතිවීමයි, මේ දුක නැතිවෙන මගයි කියා නොදැන ඉපදීමට, දිරීමට, මරණයට ශෝක කිරීමට, ඇඬීමට, කායික මානසික දුක්පීඩා ඇති කරන දේවලට ඇලී බැඳී සතුටු වෙමින් ඉපදීම, දිරීම, මරණය, ශෝකය, ඇඬීම, වැළපීම, කායික, මානසික දුක් පිණිස හේතුවෙන කරුණු ම රැස්කරලා නැවත නැවත ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ, ශෝක පරිදේව දුක් දොම්නස් උපායාස නමැති අඳුරටම වැටෙනවා.

ඒ නිසා ඉපදීම, දිරීම, මරණය, ශෝකයෙන් අඩා වැළපීමෙන් කායික, මානසික දුකින් මිඳෙන්නේ නෑ. යමෙක් මේ දුක යැයි ද, මේ දුකට හේතුව යැයි ද, මේ දුකෙන් මිඳීම යැයි ද, මේ දුකින් මිඳීමේ

හේතුව යැයි දන්නවා නම් දුකක් වූ ඉපදීම, දිරිම, මරණ, ශෝක, පරිදේව, දුක් දොම්නස්, උපායාස වූ කිසිදෙයකට නොඇලී, නොබැඳී, ඒවායින් සතුටු නොවී ඒවා ම නොපතන බැවින් නැවත නැවත ජාති, ජරා, මරණ, ශෝක පරිදේව, දුක් දොම්නස්, උපායාස පිණිස හේතුවන කරුණු රැස්නොකරන බැවින්, නැවත නැවත ඉපදීමේ, දිරිමේ, මැරීමේ, ශෝක කිරීමේ, හැඩීමේ, වැලපීමේ කායික මානසික සුසුම්ලූෂමේ දුකට පත්වන්නේ නෑ. එම නිසා මේ දුකයි, මේ දුකට හේතුවයි, මේ දුකින් මිඳීමයි. මේ දුකින් මිඳීමේ මගයි කියා මේ ඇත්ත හතර අබෝධකර ගැනීමට උත්සාහ කරන්න. එම පිළිවෙතෙහි ම යෙදෙන්න යනුවෙන් වදාළ සේක.

විගගල සූත්‍රය (සච්ච සංයුක්තය)

වියදඬු සිදුරු උපමාව.

මහණෙනි, යම් පුරුෂයෙක් එක් සිදුරක් ඇති වියදුණ්ඩක් මහ මුහුදට දැමූ කල්හි ඇස් නොපෙනෙන කැස්බෑවෙක් වසර සියයකට වරක් උඩ මතු වෙන කොට අර විය සිදුරට බෙල්ල සහිත හිස රිංගවීම සිදුවේද? දීර්ඝ කලකින් කවදා හෝ සිදුවේ යැයි ස්වාමීන් වහන්සේ නමකගේ පිළිතුර විය.

මහණෙනි, විය පහසුවෙන් සිදුවිය හැකියි. වරක් අපායට උත්පත්ති වශයෙන් ගිය කෙනාට නැවත මිනිස් බවයක් ලැබීම ඊට වඩා අමාරුයි. තිරිසන් අපායේ ධර්මයේ හැසිරීමක්, පිං කිරීමක් නෑ. ඔවුනොවුන් කාගනිමින්, බලවත් සතා දුර්වල සතා කා දමමින් වාසය කරනවා. වියට හේතුව මේ සත්‍ය සතර නොදැනීමයි. චිනිසා මේ දුකත්, මේ දුකට හේතුවත්, දුකින් මිඳීමත්, දුකින් මිඳීමේ මග යන ඇත්ත හතර අබෝධකර ගැනීම පිණිස ම උත්සාහ කරන්න. යනුවෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් වදාළ සේක.

පරිලාභ සූත්‍රය (සච්ච සංයුක්තය)

මහණෙනි, මහා දැවීම ඇති නිරය නම් වූ අපායක් තියෙනවා. ඒ නිරයේ ඇසින් දැකින්න තියෙන්නේ අප්‍රිය, අමනාප දර්ශන, කනට ඇසෙන්නේ අප්‍රිය, අමනාප ශබ්ද, නාසයට දැනෙන්නේ අප්‍රිය අමනාප ගඳ, දිවට දැනෙන්නේ අප්‍රිය, අමනාප වූ රස, කයට දැනෙන්නේ අප්‍රිය අමනාප වූ ස්පර්ශය. සිතට දැනෙන්නේ අප්‍රිය, අමනාප අරමුණු. මහණෙනි, ඊටත් වඩා දරුණු දැවීමේ සහගත දේ තියෙනවා. එය නම් යමෙක් දුකත්, දුකට හේතුවත්, දුකින් මිඳීමත්, දුකෙන් මිඳෙන මගත් නොදන්නා නිසා දුක් සහිත වූ ජාති, ජරා, මරණ, ශෝක පරිදේව, දුක් දොම්නස්, උපායාස සහිත දේවල්වලට ඇලී බැඳී සතුටු වෙමින් ජාති, ජරා, මරණ, ශෝක පරිදේව, දුක් දොම්නස් උපායාස ගෙන දෙන කර්ම රැස්කරලා, ජාති, ජරා, මරණ, ශෝක පරිදේව, දුක් දොම්නස් නමැති උපායාස නමැති මහා දුකකට දැරීමට පත් වෙනවා. එම නිසා දුකත්, දුකට හේතුවත්, දුකෙන් මිඳීමත්, දුකින් මිඳීමේ මග අවබෝධ කර ගැනීමට ම කටයුතු කරන්න යනුවෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වදාළා.

මේ ආදී බොහෝ සූත්‍ර දේශනාවලින් පෙන්වා ඇති ජාති ධම්ම (ඉපදීමේ ස්වභාවය) ජරා ධම්ම (දිරා මහළුවීමේ ස්වභාවය) මරණ ධම්ම (මරණයට පත්වීමේ ස්වභාවය) ශෝක පරිදේව ධම්ම (ශෝකයෙන් අඩා වැළඹීමේ ස්වභාවය) දුක්ඛ (කය මුල්කරගෙන විඳින අමිහිරි වේදනා) දොමනසස (සිතෙන් විඳින අමිහිරි වේදනා) උපායාස ධම්ම (සුසුම්ලූෂමේ ස්වභාවය) යන මේ දුක් ස්වභාව කියන්නේ මොනවා ද? මවුපිය, දු දරු, සොයුරු සොයුරි, නෂ හිත මිතුරු, ධන, ධාන්‍ය, දේපළ, ගේ දොර, ඉඩකඩම්, එළ බැටළු, ගව, කුකුළු, යාන වාහන, මිළ මුදල් හා දිව්‍ය, මනුෂ්‍ය, බ්‍රහ්ම ආත්ම භාව නම් වූ මේ ලෝකික සියලු දේ සියල්ල ජාති ජරා මරණ ආදී ස්වභාවයන්ට ඇතුළත් වෙනවා.

පෘථග්ජන ලෝක සත්වයෝ ඉහත සඳහන් සියලු දේට ඇලී බැඳී, ඒවා ම පතමින් සතුටුවෙමින් කටයුතු කරන ආකාරය බුදු නුවණින් දැන වදාළ හැටියට මේවාට ම ඇලී බැඳී පින් කරමින් හෝ

නොකර සිතන්නේ පතන්නේ මේවාමයි. මීට වඩා හොඳ ජීවිතයක් අනාගතයේ ලැබේවා, මතු ආත්මයේ ලැබේවා ආදී වශයෙන් පතන්නේ ඉහත සඳහන් දේවල්මයි. සියලු ලෝ සත්වයෝ මේවා ම පත පතා ලැබුණු පසු සතුටු වෙනවා. එහෙත් ඒ සතුට සැපය ගෙන දුන් සියල්ල නැතිවන්නේ නොසතුවක්, දුකක් ඇතිකරලාමයි. යමෙකුට හොඳ ඇසක්, හොඳ කනක්, හොඳ නාසයක්, හොඳ දිවක්, හොඳ සිරුරක් ලැබේවා කියා පතන්නේ නම් ඔහු පතන්නේ දුකකි. මට දුකක් ලැබේවා, මට දුක් ගොඩක් ලැබේවා කියාය. නමුත් එය නොදැනෙන්නේ, නොතේරෙන්නේ අවිද්‍යාව නිසයි. අම්හිරි දේ මිහිරික් ලෙසත්, අප්‍රිය දේ ප්‍රිය ලෙසත්, දුක සැපක් ලෙසත්, විපරිත ලෙස පෙන්වන්නේ අවිද්‍යාවයි. අවිද්‍යාව අඳුරක් හා සමානයයි. අඳුරෙහි ඇති දෙයක් හරියාකාරව නොපෙනෙනා සේ තමා තුළ අවිද්‍යාව තිබෙනතුරු දුක අවබෝධ නොවේ. දුක යනු පඤ්ච උපාදානස්කන්ධයෝ ය. රූප උපාදානස්කන්ධය හොඳයි කියා ඇලුම් කරන ශරීරයයි. වේදනා උපාදානස්කන්ධය නම් හොඳයි කියා ඇලෙන, බැලෙන වින්දනයයි. සඤ්ඤා උපාදානස්කන්ධය නම් හොඳයි කියා පිළිගෙන ඇලී බැඳී සිටින හැඟීම් සියල්ලයි. සංඛාර උපාධානස්කන්ධය හැඟීම් සියල්ලයි. සංඛාර උපාධානස්කන්ධය නම් හොඳ යැයි ඇලී බැඳී සිටින සිතුවිලි සමූහයයි. විඤ්ඤාණ උපාදානස්කන්ධය නම් හොඳයි කියා පිළිගෙන ඇලී බැඳී සිටින දැනුම් සම්භාරයයි. පෙණ පිඬක, දිය බුබුලක, මීරිගුවක, කෙසෙල් කඳක, මායාවක ඇති හරවත් දේ මොනවාද? මේ අපගේ ශරීරයත් පෙණ පිඬක් වගේ ගලාගෙන යන ගංගාවක, ජල පහරක, ජලය කැළඹීම හේතුකරගෙන හැදෙන පෙණ පිඬේ දුර සිට බලන විට සුදු පාටට හොඳට පෙනුණත් ඒ පෙණ පිඬ ඇතුළේ ඇත්තේ නා නා විධ දිරෑ ලී කොළ ආදී දේවල් හා මැරුණ සතුන්ගේ කොටස් ආදියයි. ඒ වගේ අපගේ මේ සිරුර සමෙන් හා වර්ණවත් සිවියෙන් වැසී සමට සමීපව ඇති තෙල් තිබුණත් මේ තුළ ඇත්තේ ම අසාර වූ කුණාප කොටස් ය.

ඒ වගේ තමා වැසි වසින විට වායුව නිසා ඇතිවෙන ජල බුබුල ලස්සනට ඇති වුණත්, ඒ ගලායන ජලයත් ඇසට නොපෙනෙන සුළඟත් හැර ඉතිරි වන දෙයක් නැත. එමෙන් ම අප විඳින සැප දුක්

වේදනා සියල්ල ඇතිව නැති වී යන බැවින් දිය බුබුලු වගේ ය.

ග්‍රීස්ම කාලයට පොළොවෙන් මතු වෙන් උණුසුම ඇතට පේන්නේ ගලන ජලයක් වගේ. ලඟට ගොස් බැලූවිට එතන ජලය නෑ. නමුත් එතනට ඇතින් පේනවා දිය පිපාසයෙන් පෙළෙන මෝහාධික තිරිසන් සත්වයෝ මේ මිරිඟුව පසුපස දුවලා මහා වෙහෙසට පත්වෙනවා. ඒ වගේම පෘථග්ජන ලෝක සත්වයා හැඟීම්වලට වහල්වෙලා හිතේ ඇතිවන හැඟීම් අනුව මහා බලාපොරොත්තු තබාගෙන හැඟීම් පසුපස හඹා ගොස් මහා දුක් ව්‍යසනවලට පත්වෙනවා. සමහරවිට අර තිරිසන් සතුන් ජලය යැයි රැවටිලා මිරිඟුව පසුපස දිවගොස් ජලය නොලබා ම පිපාසයෙන් මිය යනවා වගේ, හැඟීම් පසුපස හඹායන කෙළෙස් බරිත සත්වයෝ ආශාවන් මුදුන්පත් නොවීම මහා බේදජනක විදිහට ජීවිතය කෙළවර වනවා. එහිසා පඤ්චස්කන්ධය මිරිඟුවක් හා සමානයි. ලිවලින් ප්‍රයෝජන ඇති කෙනෙක් සෘජුව උසට වටරවුම්ව හැඩට ඇති කෙසෙල් ගසක් කපා එකින් එක පතුරු ගලවා බැලූ විට එහි අරටුවක් නැතිවා වාගේ මේ කය හා බැඳී පවතින විවිධ වූ අනේකාකාර සිතුවිලි සමුදාය ඇතිව නැති වී යන්නේ ය. කිසි හරයක් නැති සිතිවිලි දාමයක් පමණි. එබැවින් සංඛාරස්කන්ධය හරියට කෙසෙල් ගසක් වගේ. මේ ලෝකයේ මායාකාරයෝ, විජීජාකාරයෝ, ඇස්බැන්දුම්කාරයෝ නොයෙක් ආකාරය නැති දේවල් ඇති දේවල් හැටියට පෙන්වා රවටනවා වගේ තමා මේ සිතත්, පෘථග්ජන සත්වයා නොයෙක් ආකාර ලස්සන විසිතුරුදේට පොළඹවා මුලාකරනවා.

ඇතුළත අසුවිවලින් පිරි නා නා කුණාපයෙන් ම හැඳී පිටින් ඔපවත්ව ඇති තරුණ රූපය ද ඉතා මිහිරි දෙයක් ලෙස මවා පෙන්වන මේ සිතට වහල් වී ඒ පියකරු තරුණ රූපය අයත් කරගෙන කලක් යනකොට ඒ රූපයේ යථා ස්වරූපය පේන්න ගන්නවා. ඒ වනවිට දුකට බැඳී අවසානයි. පළමු සුරා බිඳ, දුම්වැටිය මිහිරි දෙයක් ලෙස පෙන්වාදෙන මේ සිත පසුව එයට ඇබ්බැහිකරවා එය අතහරින්න බැරි තත්වයට පත්ව මුළු ජීවිතයම විනාශව විපතට හෙලා අකාලයේ විනාශකර දානවා. කාමයන්ගේ ඇති කටුක අමිහිරි දරුණු පැත්ත නොපෙන්වා මිහිරි පැත්ත

පෙන්වාදීම හිතේ ස්වභාවයයි.

මෙසේ සිතට මුලා වී කාමයෙන් බැඳෙන සත්වයෝ විඳින අප්‍රමාණ දුක ලෝකය පුරාවට ම දැකගත හැකිය. ඒ වගේම නරක දෙය, වැරදි දෙය හොඳ දේ හැටියටයත්, හොඳ දේ, හරි දේ වැරදි දේ හැටියටත් පෙන්වා දෙන මේ සිත සත්වයන් ලවා පවු කරවලා මෙලොව මහා දුකකට ඇද දමා, පරලොව සතර අපායේ උපදවා කල්ප ගණන් දුක්විඳවන්නේ මේ සිතේ ඇති මායාකාරී ස්වභාවය නිසයි. සත්වයාට ඇත්ත අවබෝධකර නිවනට පත්වෙන්න බැර වෙන්නෙන් මනස දෘෂ්ඨියෙන් මුලා කර, සසර දුක සැපයක් ලෙස පෙන්වා දෙන සිතේ මායාකාරී ස්වභාවයමයි. මෙලෙස විඤ්ඤානස්කන්ධය මායාවක් වගේය. එහෙත් නුවණ මඳ සත්වයෝ ඒවාට රැවටෙනවා වාගේ, සියලු පෘථග්ජන ලෝ සත්වයා මනස වසාගෙන තිබෙන අවිද්‍යා අඳුර නිසා රූප, වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කොටස් පහේ එකතුවක් වන තමා හා අනුන් යන සත්ව සංඛාර නමැති දුක් සමූහයේ ඇලී බැඳී මුලා වී තණ්හාවෙන් මේ දුක ම පත පතා දුක ම රැස්කරනවා මිස, මේ දුකෙන් මිඳීමක්, දුකෙන් මිඳෙන මග යන ඇත්ත හතර නොදැන දුකෙන් නොමිඳී දුක් සයුරේ ගිලී සිටිනවා දැක ඇත්ත අවබෝධකරගෙන දුකින් මිඳී දුක් සයුරෙන් ගොඩ වී අනන්‍යයාට ඇත්ත පහදා දී දුකෙන් මුදා දුක් සයුරෙන් ගොඩගැනීම සඳහා ම දේශනා කළ සියල්ල අවබෝධ කළ භාග්‍යවත් වූ අර්හත් වූ සම්බුදුපියාණන් වහන්සේ වදාළ දහම් අනුසාරයෙන් හෙළ අටුවාවන්ට ඇතුළත් ඒ නිවැරදි වූ උතුම් වූ ඇත්ත සතර දැන අවබෝධකරගෙන දුකෙන් මිඳේවා යන උතුම් වේතනාවෙන් යුතුව ම ආර්ය සත්‍යයන් මෙසේ විග්‍රහ කරනු ලැබේ.

යම්තාක් කල් ලෝකයේ හිරු සඳු පහළ නොවෙත් ද, ඒ තාක් කල් ලෝකයේ ආලෝකය ඇති නොවේ. අඳුර ම පවතී. රෑ දාවල් හෝ සති මාස හෝ සෘතු හා වර්ෂ ඇතිවීමක් නැත. හිරු සඳු පහළවීමෙන් ම ලෝකයේ මහත් වූ ආලෝක පැතිරේ. අඳුර නැතිවේ. රෑ දවල් වශයෙන් ද සති මාස වශයෙන් ද, සෘතු හා අවුරුදු භාවිතය වේ. තටාගතයන් වහන්සේ ලොව පහළ නොවෙත් ද, ඒ

තාක් කල් දහම් ආලෝකය පහළ නොවේ. අවිද්‍යා අඳුර ම පවතී.

සතරක් වූ ආර්ය සත්‍ය කියාදීමක් හෝ දේශනා කිරීමක් හෝ පැනවීමක් හෝ සිත් තුළ පිහිටුවීමක් හෝ විවෘතකර දැන්වීමක් බෙදා දැක්වීමක් නොවේ. යම් කලෙක තථාගතයන් වහන්සේලොව පහළවීමෙන් ම ආලෝකය පැතිරී අවිද්‍යා අඳුර දුරුවේ. සතරක් වූ ආර්ය සත්‍යයන් කියාදීම, දේශනා කිරීම, පැනවීම, සිත් තුළ පිහිටුවීම, විවෘත කිරීම, බෙදා දැක්වීම, ප්‍රකට කිරීම සිදුවේ.

විබූවින් තථාගතයන් වහන්සේගේ පහළවීමෙන් ම ප්‍රකට වූ අභිධර්මය විභංගප්‍රකරණයේ දහ අටක් විභංගයන් අතර බෙදා දක්වන ලද සච්ච විභංගයේ සතරක් වූ ආර්ය සත්‍ය පිළිබඳව විභංග අට්ඨ කථාවේ, අට්ඨ කථාවාර්ත් වහන්සේලා විසින් තබන ලද මාතෘකා ගාථා තුන අනුව ආර්ය සත්‍යයන් බෙදා දැක්වීම මෙතැන් පටන් කරනු ලැබේ.

**විභාගනො නිබ්බවනනො
ලකඛණදීප්පහෙදනො
අත්ථපුඤ්ඤාරනො වෙව
අනුනාදිකනො තථා**

**කමනො අරිය සචේවසු
යං ඤාණං තස්ස කිච්චනො
අනෙතාගධානං පහෙදනො
උපමානො චතුක්කනො**

**සුඤ්ඤාදෙනෙක විධාදිති
සභාග විසභාගනො
විනිච්ඡයො චේදිතබ්බො
විඤ්ඤානා සාසනබ්බමේ'ති.**

මේ සතරක් වූ ආර්ය සත්‍යහි බෙදා දැක්වීම් වශයෙන් ද, නිරුත්ති වචන වශයෙන් ද, ලක්ෂණ ආදී ප්‍රභේද වශයෙන් ද, අර්ථ

මතුකර ගැනීමේ වශයෙන් ද, එසේ ම අඩු වැඩි නොවී හතරක්ම දේශනා කිරීම වශයෙන් ද, දේශනා ක්‍රම වශයෙන් ද, දුකේධඤාණන් ආදී වශයෙන් ඤාණයෙන් සිදුවෙන කෘත්‍ය වශයෙන් ද, ආර්ය සත්‍යයන්ට ඇතුළත්ව පවතින ධර්ම වශයෙන් ද, උපමා වශයෙන් හා සතර හෙවත් චතුක්ක වශයෙන් ද, ශුන්‍යාදී එක් වැදෑරුම් වශයෙන් ද, සමාන හා අසමාන වශයෙන් ද, සාසන ක්‍රමයට අනුව නුවණැත්තා විසින් මේ විනිශ්චය දැනගත යුතුයි.

“කපට්ඨ විභාගනෝ”නි දුක්ඛාදීනං වතනාරො වතනාරො අපට්ඨ විභතතා තට්ඨ අවිතට්ඨ අනඤාඤට්ඨ ඒනි විභාගනෝ” යනු දුක්ඛ ආදී බෙදා දක්වන ලද ආර්ය සත්‍ය හතරෙහි තේරුම එසේමයි, බොරු නොවේ, අන් ආකරයක් ද නොවේ. යමෙක් සසර රැඳී සිටීම මහා දුකක්, මහා භයක් ලෙස දැක ඒ දුක් සහිත භය සහිත සසරෙන් මිඳීම වූ උතුම් සැනසීම වූ නිවන කැමති වන්නේ නම් ඔහු විසින් ආර්ය සත්‍යයන් අවබෝධ කළ යුතුමයි.

ආර්ය සත්‍ය අවබෝධය සඳහා සුතමය හෙවත් ඇසීම තුළින් ආර්ය සත්‍ය පිළිබඳ දැනීම ඇතිකර ගත යුතුයි. අනතුරුව චින්තාමය හෙවත් සිතීමෙන් දැනීම ඇතිකරගෙන භාවනාමය හෙවත් තම සිත තුළ වැඩි දියුණු කළ යුතුයි. එසේ නැතිව සසර දුකින් මිඳීම හෝ නිවනින් සැනසීම හෝ සිදු නොවේ.

රෝගය සුවය සඳහා රෝගයේ ස්වභාවයන් රෝග නිධානයන් එම රෝගයෙන් මිඳෙන හැටින් එය ඒ සඳහා යෙදිය යුතු බෙහෙත් ප්‍රතිකාර පිළිබඳව මනා දැනුමක් නැති නම් රෝග සුවයක් ලැබිය නොහැකිය. එමෙන් ම දුකත් දුකට හේතුවත් දුකෙන් මිඳීම නම් වූ නිවනත් දුකින් මිඳීමේ පිළිවෙත් මඟ පිළිබඳව දැනීමත් අවබෝධය නැතිව දුකෙන් මිඳීම වූ නිවන ලැබිය නොහැක. එබැවින් ආර්ය සත්‍ය අවබෝධයෙන් දුකෙන් මිඳී නිවනින් සැනසීම පිණිස ආර්ය සත්‍ය පිළිබඳව අනුබෝධ ඥානය ඇතිකර ගැනීමට සැමදෙනාම උත්සාහ කෙරෙත්වා.

අනුබෝධ ඥානය කියන්නේ පොතපතින් හෝ කලාපාණ මිත්‍ර

ඇසුරින් අසා දැනගැනීමෙන් ලැබෙන දැනුමයි. අවබෝධ ඥානය යැයි කියන්නේ එසේ අසා හෝ කියා ලබාගත් දැනුම තුළින් වෙනස් නොවෙන අයුරින් වැරදීමක් නැතිව ස්ථිර වශයෙන්ම ප්‍රඥාවෙන් ලැබෙන දැනුමයි.

අප මහා බෝධිසත්වයන් වහන්සේ දිගු සසර ගමනේ බුදු පසේ බුදු මහරහත් උතුමන්ගෙන් අස අසා ලබාගන්නා ලද අනුබෝධ ඥානයයි. ජය ශ්‍රී මහා බෝධි මූලයේ දී ප්‍රත්‍යක්‍ෂව අවබෝධ වශයෙන් ලැබුවේ. මහණෙනි, කාම සංකල්පනා, ව්‍යාපාද සංකල්පනා, විහිංසා සංකල්පනා වශයෙන් කල්පනා කරන්න එපා. ආමක වූ අකුසල ධර්ම ගැන හිතන්න එපා. ඒවා යහපත පිණිස හේතුවන්නේ නෑ. ඒවා දුකින් මිඳීමේ මග නොවේ. සසර දුකෙහි කළකිරීම පිණිස හේතුවන්නේ නෑ. සසර දුකෙහි නොඇලෙන පිණිස හේතුවන්නේ නෑ. කෙළෙස් හා දුක් දුරු කිරීම පිණිස හේතුවන්නේ නෑ. සංසිඳීම පිණිස හේතුවන්නේ නෑ. අහිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම යන ත්‍රිලක්‍ෂණය දැනීම පිණිස හේතුවන්නේ නෑ. සත්‍යාවබෝධය පිණිස හේතුවන්නේ නෑ. නිවන් පිණිස හේතුවන්නේ නෑ. කල්පනා කරනවා නම්, හිතනවා නම් මේ දුකයි කියාද, මේ දුකට හේතුව හේතුවයි කියා ද, මේ දුකින් කියා ද, මේ දුකින් මිඳෙන මාර්ගයයි, කියාද කල්පනා කරන්න. සිතන්න. එසේ කල්පනා කිරීම, එසේ සිතීම යහපත පිණිස හේතුවෙනවා. දුකෙන් මිඳීමේ මාර්ගය පිණිස හේතුවෙනවා. සසර දුකෙහි කළකිරීම පිණිස, නොඇලෙන පිණිස, මිඳීම පිණිස ත්‍රිලක්‍ෂණ අවබෝධය පිණිස සත්‍ය අවබෝධය පිණිස, සංසිඳීම පිණිස නිවන් පිණිස හේතුවෙනවා. යනුවෙන් තථාගතයන් වහන්සේ වදාළ උතුම් අනුශාසනාව පරිදීම මේ සතරක් වූ ආර්ය සත්‍ය පිළිබඳව කල්පනා කිරීමට, සිතීමට ඒ ආර්ය සත්‍ය යනු කුමක්දැයි එහි නියම ස්වභාවය දැනගැනීම පිණිස ම මෙසේ උත්සාහවත් වෙමු.

“තපථ චිහාගනොති දුක්ඛාදීනං වතතාරො වතතාරො අතථා චිහතතා තථා අචිතථා අනඤ්ඤථා”

එහි චිහාගතො යනු දුක ආදී සත්‍ය සතරේම සතරක් බැගින් වූ

බෙදා දක්වන ලද තේරුම් අර්ථ විස්මයි. බොරු නොවේ. වෙනත් ආකාරයක් නොවේ. කෙසේ ද?

“දුකඛසස පිළහටෙධා, සංකතටෙධා සංනාපනටෙධා, විපරිනාමටෙධා තථා අවිනථා අනඤ්ඤථා”

දුකඛ සත්‍යයාගේ පීඩා කරන බව හේතූන්ගෙන් සෑදී ඇති බව, තැවීම් ඇති කරන බව, වෙනස්වෙන බව විස්මයි. බොරු නොවෙයි. වෙනත් ආකාරයක් නොවෙයි.

පරමාර්ථ වශයෙන් පහක් වූ උපාදානස්කන්ධ පහක් වූ ඔබේත් මගේත් ජීවිතයමයි දුකඛ සත්‍ය කියන්නේ. අප සැමගේ ජීවිත බඩගින්නෙන්, පිපාසයෙන්, සීතෙන්, උණුසුමෙන්, වාතයෙන්, පිතෙන්, සෙමෙන්, කණු කටු උල් ඇතිමෙන්, කැපීමෙන්, කෙටීමෙන්, කැඩීමෙන්, බිදීමෙන්, මලයෙන්, මූත්‍රයෙන්, අනේකාකාර රෝගයන්ගෙන් පීඩා විදිනවා, **“පිළහ”** කියන්නේ මේ සම්භාවයයි.

අප සැම දෙනාගේ ජීවිත යම්කිසි දේව බුන්මයින්නේ මැවීමක් හෝ ඉබේ හටගත් දෙයකුත් නොවේ. අවිද්‍යාවෙන්, ඉරිතූ ගුණ නම් වූ උණුසුමෙන් මවීපිය දෙදෙනාගේ එක්වීම ආදී නොයෙක් හේතූන් නිසා සකස් වුණ දෙයක්. ඒකට තමා **“සංඛන”** කියන්නේ.

අපි නිරන්තරයෙන් කළ වැරදි නිසා, නොකළ හොඳ නිසා, සිතූ දේ නොවී නොසිතූ දේ වන නිසා, ධන හානි නිසා, නෂ්ට වනුන්ගෙන් වෙනස්වීම හෝ වෙන්වීම නිසා, අනේකාකාර රෝග පීඩාදිය නිසා තැවෙනවා. **“සංනාපන”** කියන්නේ තැවීමටයි.

අප සැම දෙනාගේ ජීවිත හොඳින් තබා ගන්න, සුවසේ තබාගන්න, ස්ථිරව තබා ගන්න, කොතෙක් උත්සාහ කළත්, විසේ තබාගන්න බෑ. වෙනස් වෙනවා. **“විපරිනාම”** කියන්නේ මේ වෙනස්වීමටයි.

පීඩාවක් දුකක්, හේතූන්ගෙන් හටගත් දෙය හේතු අභාවයෙන්

නැති වී යාමත් දුකක්, තැවීමක් දුකක් වෙනස්වීමත් දුකක්. අපේ ජීවිත පුරා ඇති මේ “සංඛත, සංනාපන, විපරිනාම, පිළන” යන ස්වභාවය දුකක් වන බව “නට්ඨා” එසේමයි. “අවිනට්ඨා” බොරු නොවේ. අනඤ්ඤට්ඨා වෙනත් ආකාරයක් නොවේ.

“සමුදයසස ආයුපනටෙට්ඨා නිධානටෙට්ඨා සංයෝගටෙට්ඨා පළිබොධටෙට්ඨා, නට්ඨා අවිනට්ඨා අනඤ්ඤට්ඨා”

සමුදය සත්‍යයේ දුක රැස්කරන බව, දුකට මුල වන බව, අවිද්‍යා දී සෙසු කෙළෙස් සමඟ එක් වී නැවත නැවත දුකෙහි ම යොදවන බව දුකෙන් මිඳීම වූ නිවනට බාධා කරන බව එසේමයි. බොරු නොවේ. අන් ආකාරයක් නොවේ.

දෙවියන් මිනිසුන් නිරිසතුන් ආදී හැම සත්වයෝ ම මුල ජීවිතය පුරාම කරන්නේ යම් යම් දේ එකතු කිරීමයි. රැස් කිරීමයි. එකතු කරන්නේ, රැස්කරන්නේ ආශා කරන දේමයි. එසේ නම් ආශාව නම් වූ තණ්හාවේ ස්වභාවය තමා රැස් කිරීම. “ආයුපන” කියන්නේ එයටයි. එසේ එකතු කිරීමත්, රැස්කිරීමත්, දුකක්. රැස් කළ දේ රැක ගැනීමත් දුකක්. රැස්කළ දේ වෙනස්වීමත් විනාශ වීමත් දුකක් වෙනවා. මේ නිසා තණ්හාව ආශාව දුකට මුලයි. “නිධාන” කියන්නේ මේ ස්වභාවයයි.

සතුරෙක් තවත් තම හිතවතුන් සමඟ එකතුව තම විරුද්ධකාරයාට විපතක් දුකක් කරදරයක් කරන්නමයි සිතන්නේ. කෙලින්ම විරුද්ධකම් කරන්න බැරි වුණොත් බොරු හිතවත්කමක් පෙන්වා මුලා කරලා පළිගැනීම කරනවා වගේ තමා තණ්හාවේ ඇති ස්වභාවය.

රස තණ්හාවෙන් බැඳුනාම කෂමට සතුන් මැරුවට වරදක් නෑ. දෙවියන් උදෙසා බිලි දුන්නට වරදක් නෑ. බොහෝ ඇති කෙනාගෙන් ගන්නට වරදක් නෑ. අනෙක් අය කරන නිසා කළාට වරදක් නෑ. මේ ආදී වශයෙන් මෝහෙන් මුලාවෙලා ප්‍රාණාඝාත, සොරකම, අල්ලස් ගැනීමා දී නොයෙක් පවිකම්වල යොදවලා දුක් ඇති කරන අතර,

රජ, මැති, ඇමති, දෙවි මිනිස් සැප සම්පත්වලට පොළඹවලා අවිද්‍යා මිත්‍යා දෘෂ්ටි ආදී කෙළෙස් සමග එකතුව නැවත සත්වයන් සසර දුකෙහිම යොදවන ආශාව හෙවත් තණ්හාවේ ඇති මේ ස්වභාවය තමා “සංයෝග” කියන්නේ.

නිවන නම් මේ අනේකවිධ දුක් ඇති කරන ආශාවන්ගෙන් මිඳීම මයි. නමුත් තණ්හාවේ ස්වභාවය නම් එයට විරුද්ධව බාධා කිරීමයි. “පළිබෝධ” කියන්නේ මෙසේ නිවනට බාධා කරමින් ජරා මරණා දි අනේකවිධ දුක් කරදර ලබාදීමයි. තණ්හාවේ ඇති මේ ගතිය විසේමයි. බොරුවක් නොවේ. වෙනත් අයුරක් නොවේ.

“නිරෝධසස අසංඛතටොධා අමතටොධා විවෙකටොධා නිසසරනටොධා තථා අචිතථා ආනඤ්ඤථා.”

දුක්ඛ නිරෝධය නම් වූ නිවනෙහි, කිසිම හේතුවකින් හට නොගත් බව, මරණයක් නැති බව, නිදහස් බව හා සියලු දුකින් නික්මුණ ස්වභාවය, විසේමයි බොරු නොවෙයි. වෙනත් ආකාරයක් නොවෙයි. ලෝකයේ ඇති, පණ ඇති, පණ නැති සියල්ල යම් යම් හේතූන්ගෙන් හට ගන්නා නිසා ඒ හේතු අනාවයෙන් නැති වී යනවා. නිවනේ එවැනි ස්වභාවයක් නෑ. එය තමා “අසංඛත” ස්වභාවය.

යම් දෙයක උපතක් ඇතොත් එහි විපතක් හෙවත් මරණයක් ඇත්තේමය. නිවනෙහි උපතක් නැති නිසාම විපතකුත් නෑ. මරණයක් නෑ. ඒ තමා “අමත” ස්වභාවය. එක දිගටම වැඩ කරගෙන යාමේදී එය කරදරයක් පීඩාවක් වන නිසා ඒ වැඩ නැවැත්වීම විවේකයක්. ඒ වගේම නැවත නැවත ඉපදීම ලෙඩවීම, දිරීම, මරණ ආදී මේ දුක් පීඩාවන්ගෙන් නිදහස්වීම නිවන් අවබෝධයෙන් පසු ලබන “විවේකයයි”. ඒ වගේම යමෙකුට කරදර පීඩා බාධක ඇති තැනක සිටීම දුකක්. එවැනි තැනකින් ඉවත්ව යාම ම සැපයක්. එමෙන්ම ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණාදි අප්‍රමාණ මහා දුක් පීඩා ඇති මේ සසරින් නික්මීම ම උතුම් සැපයයි. මේ නිවනෙහි ඇති “නිසසරණ” ස්වභාවයයි.

“මග සස නි යානටො භෙනුටො දසසනටො ආධිපතෙය්‍යටො තථා අච්චා අනඤ්ඤා.”

මාර්ග සත්‍යයේ ඇති නිවනට පමුණුවන ස්වභාවය, නිවනට හේතුව හෙවත් කාරණය වන බව, නිවන දකින්න සලස්වන ස්වභාවය හා සියලු මාර්ගයන් අතර ප්‍රධාන ශ්‍රේණි බව වූ ස්වභාවය එසේමයි. බොරු නොවේ. වෙනත් ආකාරයක් නොවේ.

පයින් යන වාහනය වන සපත්තු, සෙරෙප්පු පදික යානයයි. ඇතු පිටින් යන වාහනය හතරී යානයයි. ගුවනට හෙවත් අහසට යන වාහනය ගුවන් යානයයි. අහස් යානයයි. එමෙන්ම නිවනට යන වාහනය වන හරි දැකීමාදී මාර්ගාංග අට **“නියානයි”** ඒ හේතුවෙන් ගමට ගියා. පාලම ඒ දණ්ඩ කරණකොට ගෙන ගඟෙන් එතෙරට ගියා. එතෙර වුණා කියන්නා වාගේ ආයඝී මාර්ගය හේතුවෙන් ආයඝී මාර්ගය කරණකොටගෙන සසරින් එතෙරට නිවණට පමුණුවන ස්වභාවය **“භෙනුටො”** කියා වේ.

තමාට දැකිය නොහැකි තමාගේ මුහුණ කැඩපත, කණ්ණාඩිය තුළින් දකින්නා වගේ ජල බඳුනෙන් දකින්නා වගේ, පියවේ ඇසින් හෝ කෙළෙස් සහිත සිතෙන් දැකිය නොහැකි නිවන ලෝකෝත්තර වූ ආයඝී මාර්ග ප්‍රඥාවෙන් දැකිය හැකි ස්වභාවය **“දසසනයි”**.

ගසක ඇති මුල් පද්ධතියේ මුදුන් මුල ප්‍රධාන වෙනවා වගේ බඹලොවට යන මාර්ගය, දෙවිලොවට, මිනිස් ලොවට, සුගතියට යන මාර්ග නරක තිරිසන් ප්‍රේත අසුර යන දුගතියට යන මාර්ග, නැව් මාර්ග, අහස් මාර්ග, පදික මාර්ග ආදී සෑම මාර්ගයක්ම කොතෙක් දුර ගියත් අවසන් වන්නේ ලෝකයෙහිමයි. ඉතා දුර වූ බඹලොවට ගියත් ආපසු හැරී එනවා. එහෙත් ආයඝී මාර්ගය ගමන් කිරීමෙන් ආපසු ඒමක් අතරතුර නැවතීමක් නැතිව ලෝකෝත්තර නිවන කරාම යන බැවින් සියලු මාර්ග අතර ප්‍රධාන වන බැවින් **“ආධිපතියි”**. මාර්ග සත්‍යයේ ඇති මේ ස්වභාව හතර එසේමයි. බොරු නොවේ. අන් ආකාර නොවේ.

මෙසේ බෙදා දක්වන ලද ආයතී සත්‍යයන්ගේ දහසය ආකාර තේරුම් ගත්විට මුලු ජීවිතය පුරා මුහුණදෙන අත් විඳින දේ ආයතී සත්‍යයන්ට ඇතුලත් කොට බලමින් ආයතී සත්‍ය විදුර්ගනාව වැඩිය හැකියි. දැන් ඒ පහසු ක්‍රමය පෙන්වා දෙමි.

යමක් සංඛත නම්, සංතාපන නම්, විපරිනාම නම්, පිලුණ නම් විය දුක්ඛ සත්‍ය ලෙස හඳුනාගන්න.

යමක් ආයුහන නම්, නිධාන නම්, සංයෝග නම්, පළිබෝධ නම් විය සමුදය සත්‍ය ලෙස හඳුනා ගන්න.

යමක් අසංඛත නම්, අමත නම්, විවේක නම්, නිස්සරණ නම් විය නිරෝධ සත්‍ය බව හඳුනාගන්න.

යමක් හේතු නම්, දස්සන නම්, නියාන නම්, අධිපති නම් විය මාර්ග සත්‍ය ලෙස හඳුනාගන්න.

දෙවියා, මිනිසා, තිරිසනා, යක්ෂයා, ප්‍රේතයා නාගයා, ගන්ධඛිඛයා, නිරිසනා, ඇඳ, පුටු මේසාදී වශයෙන් මෙසේ හඳුන්වන්නේ සම්මුති සත්‍යයි. ස්කන්ධ, ආයතන, ධාතු ඉන්ද්‍රිය පටිච්ච සමුප්පන්න ධර්ම වශයෙන් හඳුන්වන්නේ පරමාර්ථ සත්‍යයයි.

මේ දෙයාකාරයෙන් හැඳින්වුවත් ඕබෙත් මගේත් ජීවිත සංඛත, සංතාපන, විපරිනාම, පිලුණ ස්වභාවයෙන් යුක්ත වන බැවින් මුලු ජීවිතයම මහා දුක්ගොඩක් ලෙස දැන් ඕබට වැටහෙනවා ඇත. **“දුකෙබ ලොකො පතිට්ඨිතො”** ජීවිත නමැති ලෝකය දුක මත පිහිටා ඇතැයි වදාළ උතුම් බුදු වදන වටහා ගැනීමට නම් මෙලෙසින් ධර්මය දැකිය යුතුයි.

ඊලඟට **“නිබ්බවනතො එතථ නිබ්බවනතොති‘ද’ ඉති අයං සඤ්ඤා කුච්ඡිතෙ දිසසති”**. නිරුත්ති වචන වශයෙන් **‘ද’** යන මේ සබ්දය පිලිකුල් යන අර්ථයයි. **“බං සඤ්ඤා පන තුවෙප්”**. **“බං”**

යන ශබ්දය හිස් යන අර්ථයයි. ඔබෙන් මගෙන් ජීවිත දෙතිස් කුණාපයන්ගෙන් පිරී සෑදී ඇති බැවින් නොයෙක් උපද්‍රව ගෙන දෙන බැවින් පිළිකුල් ය. නිත්‍ය, සුභ, සැප, ආත්ම ස්වභාවයෙන් තොර නිසා හිස් ය. මෙසේ පඤ්ච උපාදානස්කන්ධ නම් වූ ජීවිත නින්දිත පිළිකුල් වූ හිස් දෙයක් ම වන බැවින් දුඛ දුක්ඛ කියා වේ.

“සං” ඉති අයං සඤ්ඤා සමාගමො සමෙතනති සංයොගං දීපෙති.” “සං” යන මේ ශබ්දය චිකට චික්චීම යෙදීම යන අර්ථය දක්වයි. **“ළ” ඉති අයං සඤ්ඤා උප්පන්නං උදිතං ආදීක්‍ෂ උප්පත්ති”**. “ළ” යන මේ ශබ්දය උපන්, පහළ වූ යන, ඉපදීම යන අර්ථයයි. **“අය” සඤ්ඤා කාරණං දීපෙති.** “අය” යන ශබ්දය කාරණය යන අදහස දක්වයි. සං-ළ-අය = සමුදය. මේ අනුව තණ්හාව අවිද්‍යා දී කෙළෙස්, වේතනා දී ධර්ම සමග චිකතු වී දුක් උපද්‍රවන හේතුව කාරණාවන බැවින් දුක්ඛ සමුදය වේ. **“නි සඤ්ඤං අනාවංචරොධ සඤ්ඤං චාරකං දීපෙති.**

“නි” ශබ්දය නැත යන අර්ථයද **“රොධ”** ශබ්දයෙන් සිරගෙය යන අර්ථය දේ. විට “නි+රෝධ = නිරෝධ කියා වේ. සංසාරය සිරගෙයක් හා සමානයි. පෘථග්ජන සත්වයා කර්ම රැස්කරනවා. කර්ම වැරදි සිදුකිරීම නිසා සංසාර නමැති සිරගෙයට වැටෙනවා. ජරා, මරණ දී දඬුවම් ලැබෙනවා. අකුසල කර්මයෙන් සතර අපායට ගියත් කුසල කර්මයෙන් දේව, බ්‍රහ්ම, මිනිසත් බවට ගියත්, සිටින්නේ සංසාරය තුළමයි. මහා කල්ප අසු භාරදහසක් ආයු ඇති භවාසුයට ගියත් නැවත සතර අපායට මිනිසත්, භවයට එන බැවින් සංසාර සිරගෙය තුළම සැරසරනවා. එයින් මිදීමක් නෑ.

**බන්ධනං පටිපාටි - ධාතු ආයතනානිව
අබ්බව ජීනෙනා වතතමානං - සංසාරොති පවුච්චති**

අවසානයක් නැතිව පවතින ස්කන්ධ, ධාතු, ආයතන පරම්පරාවට සංසාරය කියා හඳුන්වනවා. නිවනෙහි ස්කන්ධ හෝ ධාතු හෝ ආයතන හෝ නැති නිසා සංසාර පැවැත්ම එහි නෑ. සංසාර නමැති සිරගෙයක් එහි නෑ. එම නිසා සංසාර නම් වූ

සිරගෙදරෙහි අභාවයක් සංසාර සිරගෙයින් මිඳුණ, නික්මුණ හෙයින් නිවන නිරෝධ කියා හඳුන්වනවා. දුක් සහිත සිරගෙයින් මිඳුණ, නික්මුණ නව හා විය නැති බව දුකඩ නිරෝධයයි.

ලෝකෝත්තර නුවණින් මාර්ග ප්‍රඥාවෙන් අරමුණු කිරීම් වශයෙන් දුක් සහිත සංසාර සිරගෙයක් නැති ස්වභාවයට පමුණුවන බැවින් ඒ සඳහාම නිරෝධ ගාමිණී පටිපදා කියා හඳුන්වනවා. මේ විදිහට දුකඩ සමුදය නිරෝධ මාර්ග යන සතරේම විස්තර වන අර්ථයන් ඇත්ත නිසාම ඒවා බොරු නොවන නිසත් “සත්‍ය” නම් වෙනවා.

“යසමා පනොති බුද්ධාදි අරිය පටිච්ඡන්ති තසමා අරියසව්‍යානීති වුච්චන්ති”.

යම් අයුරකින් ඒවා බුද්ධාදි ආර්ය උතුමෝ අවබෝධ සතරක් ද, ආර්ය සත්‍ය යනුවෙන් හඳුන්වනවා. නිදොස්, නිවැරදි බවෙනුත්, කෙළෙස් අර කළ බැවින්, බොරු නොවූ, සත්‍ය අවබෝධ කළ බැවින්, බුදු පසේබුදු මහරත් වහන්සේලාට ආර්ය කියා හඳුන්වනවා. එබඳු උතුමන් වහන්සේලා අවබෝධ කළ නිසත්, සත්‍යාබෝධයෙන් ආර්ය භාවයට පත්වුණ නිසත්, අරියසව්‍ය හෙවත් ආර්ය සත්‍ය වන අතර, තරක් වූ නිසා වතුරාර්ය සත්‍ය නම් වෙනවා. නිරුක්ති වචන වශයෙන් තරක් වූ ආර්ය සත්‍ය දැනගැනීමයි.

“කථං ලක්ඛණාදිපපහෙදතො ලක්ඛණ ආදි ප්‍රභේදය කෙසේද? බාදන ලක්ඛනං දුකඩ සව්‍යං”. දුක සත්‍ය ජීවා කරන ලක්‍ෂණයෙන් යුක්තයි. **“සමුදය සව්‍යං පහව ලක්ඛණං”** සමුදය සත්‍ය හට ගන්න, උපදවන ලක්‍ෂණයෙන් යුක්තයි. **“සනති ලක්ඛණා නිරෝධ සව්‍යං”** නිරෝධ සත්‍ය ශාන්ත ලක්‍ෂණයෙන් යුක්තයි. **“නියාණ ලක්ඛණං මග්ග සව්‍යං”** මාර්ග සත්‍ය නිවන කරා පමුණුවන ලක්‍ෂණයෙන් යුක්තයි. තවත් ක්‍රමයකට සත්‍ය සතරේ ලක්‍ෂණ පෙන්නුම් කරනවා. **“පවනති පවනතක නිවනති නිවනතක”** පඤ්චස්කන්ධය නම් වූ ජීවිතයේ පැවැත්ම දුකේ පැවැත්මයි. ඒ දුකඩ සත්‍යයේ පැවැත්මයි. දුකඩ සත්‍ය වූ පංච උපාදානස්කන්ධය ජීවිතයේ පැවැත්මේ ක්‍රියාව

ඇති කරන්නේ තණ්හාව නිසා සමුදය සත්‍ය දුක පවත්වන්නා වේ. නිවන දුකේ නැවැත්ම වන බැවින් නිරෝධ සත්‍ය දුක් සහිත සංසාර පැවැත්මේ නැවතීමයි. නැවතීම සිදු කරන්නේ පිළිවෙත් මඟ නිසා සංසාර දුක් පැවැත්ම ගැන කරන්නා මාර්ග සත්‍යයි. ඒ වගේම හේතූන්ගෙන් සකස්වන බව දුකේ ලක්‍ෂණයයි. ආශාකරන, ඇලුම්කරන බව සමුදයේ ලක්‍ෂණයයි. හේතූන්ගෙන් සකස් නොවන බව නිවනේ ලක්‍ෂණයයි. දැකීම මාර්ගයේ ලක්‍ෂණයයි.

මේ ලක්‍ෂණ වශයෙන් සත්‍ය සතර තේරුම්ගන්න ක්‍රමයයි. අත්තනෝ අර්ථ වශයෙන් මේ ගැඹුරු කරුණක් නැවත නැවත නුවණින් කල්පනාකර තේරුම්ගත යුතු දෙයක්. පීඩාවෙන් තොර වූ දුකකුත්, දුකෙන් තොර වූ පීඩාවකුත් නෑ. ඒ කියන්නේ පීඩා ගෙනදීම, දුකක් මිස සැපක් නොවේ. මේ විදිහට දුකබ සත්‍යයේ අර්ථය වටහාගත යුතුයි. සමුදය සත්‍යයේ අර්ථය නම් ආශාවෙන් තණ්හාවෙන් තොර දුකක් නෑ. දුක ඇතිවන්නේ ආශාව නිසාමයි. අපි ආශා කරන දෙයක් ලබා ගන්නත් දුක් විඳින්න වෙනවා. ආශාවෙන් ලබාගත් දෙය වෙනස් වෙන කොටත්, විනාශ වෙනකොටත් දුකක් ඇති වෙනවා. අපි ආශා නොකරන, ඇලුම් නොකරන, දෙයක් ලබාගන්න දුක් ගන්නෙන් නෑ. ආශාවක් ඇල්මක්, බැඳීමක්, නැති දෙයක් හෝ නැති කෙනෙක් නැසුණාට, වැනසුණාට දුකකුත් නෑ. නිවනෙන් තොරවූ ශාන්තියකුත් නෑ. නිවනෙන් තොරවූ ශාන්තියකුත් නෑ. ශාන්තියෙන් තොර නිවනකුත් නෑ. ඒ කියන්නේ නිවනේ ස්වභාවයයි. ශාන්තිය මේ නිරෝධ සත්‍යයේ අර්ථයයි. මාර්ගයෙන් තොරව නිවනට පැමිණීමකුත් නෑ. නිවනට පත් නොකිරීමත් මාර්ගයේ ඇත්තෙන් නෑ. ඒ කියන්නේ මාර්ගය අනුගමනය කළොත් ඒකාන්තයෙන් නිවනට පමුණුවනවාමයි. මේ තමයි මාර්ග සත්‍යයේ අර්ථය.

“කථං අනුදුධාරනො සච්ච සඤ්ඤා අනෙකෙසු අපෙඨසු දිසස්සති”. අර්ථ මතුකර ගන්නේ කෙසේද? සත්‍ය සබ්දය නොයෙක් අර්ථවල යෙදෙනවා. වාක් සත්‍ය, චිරති සත්‍ය, සම්මුති සත්‍ය, පරමාර්ථ සත්‍ය, දිවිධී සත්‍ය, අරිය සත්‍ය වශයෙන් **“සච්චං හණො නකුපේකියස්”** ඇත්ත කියන්නේය. නොකිපෙන්නේය. මේ ගාථා

පදයේ සත්‍ය ශබ්ද වාග් සත්‍යයි. **‘සවෙවධීනා සමණාමුනමණා’** සත්‍යයේ පිහිටි පැවිද්දෝ මෙතන කියවෙන්නේ විරහි සත්‍යයි. මිනිසා යනු සම්මුති සත්‍යයි. පඤ්ච උපාදානස්කන්ධය කියන්නේ පරමාර්ථ සත්‍යයි. ලෝකය දෙවියන්ගේ මැවීමක් කියන දෙය, බොරුවක් වුවත් එය පිළිගන්නා අයට ඇත්තක්. ඒකට කියනවා දිට්ඨි සත්‍ය කියලා. චත්තාරි, අරිය සච්චානි, චතුරාර්ය කියන්නේ, අරිය සත්‍යයි. මේ අර්ථ මතුකර ගෙන නිවැරදි දැනීම ඇතිකර ගන්නා ක්‍රමයයි.

අනුනාධිකනෝති, අඩු වැඩි නැතිව ආර්ය සත්‍ය හතරක්ම වදාළේ ඇයි. සතර අපාය, මිනිස් ලොව, දෙවිලොව, බඹලොව කොතැන බැලුවත් මේ සත්‍ය සතරටම වඩා ඇත්තක් නැති නිසාත්, මේ හතරෙන් එකක්වත් අඩුකරන්න බැරි නිසත් අඩු කළොත් සම්පූර්ණ නොවී අඩුවක්ම වන බැවින් ආර්ය සත්‍ය සතරක් ම වදාළා. අට්ඨානපාලි දේශනාවන්ට අනුව තථාගතයන් වහන්සේ විසින් සිදුනොවෙනවා යැයි වදාළා නම් එය සිදුකරන්න පුළුවන් කෙනෙක් මුළු විශ්වයේ ම නෑ. ඒ වගේම සිදුවෙනවා යැයි වදාළා නම් එය සිදුනොවීමක් බවට පත්කරන්න පුළුවන් කෙනෙක් ද නෑ. සුප්‍රඤ්ඤා රජු තම මාලිගයේ තරප්පුපෙළ මුලදී අපායට යනවා යනුවෙන් වදාළා. එය එසේ නොවන්න ඔහු කටයුතු කළත් බැරවුණා. පංච වරය ඉල්ලූතැන් පටන් දේවදත්තට බුදුරජාණන් වහන්සේ දකින්න බෑ යනුවෙන් වදාළා. ඇඳක තබාගෙන ජේවනාරාමයට ආවත් බැරවුණා.

ඒ වගේම අනාගතයේ වටිනා සඳුන් අරටු කුණු මෝරුවලට ගෙන සිහින ප්‍රතිඵල වශයෙන් නිවන් පිණිස මහා කරුණාවෙන් වදාළ දහම මුදලට කියාදීම වන බව වදාළා. එය ඒ අයුරින්ම අද සිදුවෙනවා. ලොකෝත්තර නිවන් මගට පිවිසි කෙනෙක් පංච ආනන්තරිය නොකරන බවත්, ජීවිතය නිසාවත් අපායගාමී අකුසල් නොකරන බවත්, එකවර බුදුරජාණන් වහන්සේලා දෙනමක් පහළ නොවෙන බවත්, ස්ත්‍රියකට බුදුවීමට හෝ චක්‍රවර්තී රජවීමට හෝ දෙවියන්ගේ රජුවීමට බුන්මයන්ගේ රජවීමට නොහැකි බව වදාළ තථාගත වචන වෙනස් කළ හැකි ජගතෙක් මුළු තුන්ලොවේම නෑ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ පළමුවෙනි සත්‍ය දුක්ඛ සත්‍ය නොවේ. මම වෙත දුක්ඛ සත්‍යයක් පනවමි. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ දුක්ඛ සත්‍ය, දුක්ඛ නොවේ කියා වෙනත් දුක්ඛ සත්‍යයක් පෙන්වාදිය හැකි කෙනෙක් නැති බව වදාළ බැවින් අරිය සත්‍ය අඩු හෝ වැඩි කරන්න බැරි නිසා හතරක්ම වදාළා. දුක්ඛ පැවතීම වශයෙන් දුක්ඛ සත්‍යයත්, එහි හේතුව වශයෙන් සමුදය සත්‍යයත්, දුක්ඛ නැතිවීම වශයෙන් නිවනත්, එහි හේතුව වශයෙන් මාර්ගයත් පෙන්වා හතරක්ම වදාළා. දුක්ඛ දැනගෙන සමුදය පහකළ යුතු බැවින්, නිවන අවබෝධයට මාර්ගය වැඩිය යුතු බැවින් හතරක්ම වදාළ දුක්ඛ සත්‍ය වන ජීවිතය ආශාවට වස්තුවීමක් සමුදය සත්‍ය ආශාව වීමත් නිරෝධ සත්‍ය ආශාව නැති බවත්, මාර්ග සත්‍ය ආශාව නැති කිරීමේ උපාය වශයෙන් හතරක්ම වදාළා.

කමතෝති ක්‍රම වශයෙන් යනු එක් එක් පුද්ගලයාගේ අවබෝධයට පහසුවෙන අයුරින් හැඟීම් අනුව තැනට සුදුසු, අවස්ථාව සුදුසු ආදී විවිධ විසිතුරු විලාශයන්ගෙන් දහම් දෙසීමේ ක්‍රම දන්නා වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඕලාර්ක නිසාත්, දැන ගැනීමට පහසු නිසාත් පළමුව දුක්ඛ සත්‍යයත්, එයට හේතු දක්වමින් දෙවන සමුදය සත්‍යයත් හේතු නිරෝධයෙන් ඵල නිරෝධය වන බැවින් තුන්වෙනුව නිරෝධ සත්‍යයත් එහි උපාය පිළිවෙත වශයෙන් හතරවෙනුව මාර්ග සත්‍යත් වදාළා.

හව සැපයට ඇලී බැඳී සිටින සත්වයන්ට සංවේග ඉපදවීම පිණිස පළමුව දුක්ඛ සත්‍ය වදාළා. දුක්ඛ සත්‍ය වූ මේ ජීවිත බුන්ම, ඊශ්වර ආදී දෙවියන්ගේ මැවීමක් නොවන බවත්, නිකම් ඉඳේ හට නොගත් බව දැක්වීමට වෙනුවට සමුදය සත්‍ය වදාළා. අනතුරුව හේතු සහිතව ඇති වූ දුකෙන් පෙළෙමින් සංවේගයට පත්ව දුකෙන් මිලීම සොයන සත්වයන්ට දුකෙන් මිලීමක් ඇති බව දැන අස්වැසිල්ල පිණිස තුන්වෙනුව නිරෝධ සත්‍ය වදාළ අතර, හතර වෙනුව දුකෙන් මිඳෙන ක්‍රමයක් ඇති බව දක්වමින් මාර්ග සත්‍ය වදාළා. මේ වතුරාඊය සත්‍ය ක්‍රම වශයෙන් වදාළ අයුරැයි.

“අරිය සච්චස්ස යං ඤාණං තස්ස කිව්වතෝති - සච්ච

ඤාණාසා කිවචතොපි විනිවජයො වේදිතබො”.

ආර්ය සත්‍යයන්හි යම් ඤාණක් වේ ද, එය ඤාණ කෘත්‍ය වශයෙන් දක්වනු ලැබේ. සත්‍ය ඤාණය අනුබෝධ, පටිවේද කියා දෙවැදෑරුම් වේ. මෙයින් අනුබෝධ ඤාණය ලෝකිකයි. ප්‍රතිවේද ඤාණය නිරෝධ නම් වූ නිවන අරමුණු කරගෙන එක්වර ලෝකෝත්තර වශයෙන් පහළ වෙනවා. ලෝකික අවස්ථාවේ දී ඇසූ කියවූ පරිදි දුකට සත්‍ය වූ පංචස්කන්ධය මේ ඉපදීමේ දුක මේ ලෙඩවීමේ දුක ආදී වශයෙන් වෙන්කර පිළිසිදීම වශයෙන් විමසා බැලීමේ දී දුකටඤාණය ඒ ඒ අවස්ථාවටම ඇතිවෙන කෙළෙස් යටපත් කරමින් තණ්හාවේ ස්වභාවය විමසා බලමින් ප්‍රභාණය කිරීම වශයෙන් සමුදයේ ඤාණයත් ඇසූ කියවූ පරිදි එය ශාන්තයි ප්‍රණීතයි අනුබෝධ වශයෙන් නිරෝධයේ ඤාණයත් කාය දුෂ්චරිත, වචී දුෂ්චරිත දුරුකරමින් නිවැරදි ජීවිතාවෙන් ආජීවය පිරිසිදු කරමින් සමාධි, විදුර්ගතා වඩමින් මග්ගේඤාණයත් වෙන් වෙන්ව පහළ වෙනවා.

‘යො දුකං පසසති සොදුකං සමුදයමපි පසසති දුකං නිරොධමපි පසසති, දුකං නිරොධ ගාමිණී පටිපදුමපි පසසති.’

සච්ච සංයුක්තයේ දේශනාකර ඇති පරිදි යමෙක් දුක දකී නම් ඔහු දුකට හේතුවත් දුක නැතිවීමත් නැති දුක නැතිවීමේ මගත් දකී. යමෙක් දුකට හේතුව දකී නම් ඔහු දුකත් දකී. දුකට නිරෝධයත් දකී. දුක නිරුද්ධ වන බවත් දකී. යමෙක් නිරෝධය දකී නම් ඔහු දුක නිරුද්ධ වන මගත් දකී. දුකත් දකී, දුකට හේතුව සමුදයත් දකී. යමෙක් දුක නැතිකරන මග දකී නම් ඔහු දුකත් දකී. දුක උපදවන හේතුව වන සමුදයත් දකී. දුක නැතිවීම යන නිරෝධයත් දකී යන ක්‍රමයට ලෝකෝත්තර අවස්ථාවේ දී දුක පිරිසිදු දකිමින්, සමුදය ප්‍රතීණ කරමින් නිරෝධය අවබෝධ කරමින් මාර්ගය වඩමින් නිරෝධ නම් වූ නිවන අරමුණු කරගෙන ප්‍රතිවේද ඤාණය එකවර පහළ වෙනවා. මේ ජීවිත නිත්‍ය වූ හෙවත්, ස්ථිර වූ දෙයක් සුභ හෙවත් ඉතාම හොඳ දෙයක් සැප විඳිය යුතු, පිනවිය යුතු සැපවත් ම දෙයක්, සාරවත් වූ ආත්මයක් හැටියට නුවණ මදි පෘථග්ජන

සත්වයා දැක්කත්, දුකෙකිඤ්ඤාණය හෙවත් දුක වටහාගන්නා නුවණින් මේ ජීවිතවල නියම ස්වභාවය වන අනිත්‍ය බව ම, දුක් සහිත බව, අනාත්ම බව හා අසුභ ස්වභාවය ම පෙන්වා දෙමින් සක්ඛාය දිට්ඨි හෙවත් ජීවිතය පිළිබඳ ඇති වැරදි දැකීම දුරු කිරීම දුකෙකිඤ්ඤාණයේ මුඛ්‍ය වේ. තණ්හාව නිසා දුක හටගන්නා බවත්, තණ්හා ඇති තෙක් නැවත නැවත උපත සිදුවන බව දැකීමෙන් මරණින් පසු සියල්ල ඉවරයි කියා ගන්නා වූ උච්ඡේද දෘෂ්ටියක් හේතුවක් නැතිව උපදිනවා යැයි පිළිගන්නා වූ අහේතුක දෘෂ්ටියන් දේව බ්‍රහ්මයන්ගේ මැවීමක් කියා පිළිගන්නා වූ මිථ්‍යා දෘෂ්ටියන් දුරුවෙනවා. මේ සමුදය ඤාණයේ කෘත්‍යයි.

තණ්හා ආශා නැති නම් දුකක් නැති බවත්, තණ්හාව දුරුවීමෙන් තණ්හා අභාවයෙන් පුනර්භවයක් නැවත උපතක් සිදුනොවෙන බව දැකීමෙන් සදාකාලික අමරණීය ආත්මයක් ඇතැයි පිළිගන්නා වූ ශාස්වත දෘෂ්ටියයි. නැති වෙනවා මේ නිරෝධ සත්‍යයේ කෘත්‍යයි. ජීවිතයේ එකම පරමාර්ථය ඉහළින්ම සැපවිඳීම යයි සිතා කටයුතු කරන කාමසුඛල්ලිකානුයෝගයත්, දුකින් මිඳීමට නම් දුක් වින්ද යුතු යැයි පිළිගන්නා වූ අත්තකිලමතානුයෝගයත් දුරු කරමින් මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව අනුගමනය කිරීමත් ආර්ය මාර්ගයේ ගමන් කිරීමෙන් සසර දුක නැතිවෙන බව දැකීමෙන් දුකින් මිඳීමට කියා අමුතුවෙන් කළ යුතු දෙයක් නැතැයි පිළිගන්නා වූ අකිරිය දෘෂ්ටිය නැතිවෙනවා.

“අනෙතාගධානං පබ්බෙදනෝති.” ආර්ය සත්‍ය සතරට ඇතුළත්වන ධර්ම වශයෙන් දැනගැනීම. ආර්ය සත්‍යයන්ට ඇතුළත් ධර්ම නම් පරමාර්ථ ධර්මයයි.

“දුකඛ සච්චමනි ධපෙතවා තණ්හංච අනාසව ධමෙමච සෙස ධමො අනෙතාගධා”

දුකඛ සත්‍යයෙහි තණ්හාවත් ආශ්‍රව නම් වූ කෙළෙස් සමඟ මිශ්‍ර නොවී ධර්ම හැර ඉතිරි සියලු ධර්ම ඇතුළත් වෙනවා. පරමාර්ථ ධර්මය නම් **(චිත්ත, වෛතසික, රූප, නිබ්බාන)** සිත්, සිතිවිලි, රූප

හා නිවනයි.

මේවායින් සියලු ජීවිත සෑදී තිබෙන්නේ සිත් සිතුවිලි හා රූපවලිනි. සිත් වශයෙන් 89 යි. සිතුවිලි 52 රූප 28 පොදු වශයෙන් ඉෂ්ඨවන අතර සිතුවිලි 52 න් තණ්හාව නමැති සිතුවිල්ල සමුදය සත්‍යට ඇතුළත් වන අතර, සිත් 89 ලෝකෝත්තර සිත් 8 ක හා ඒවා සමඟ එකට යෙදෙන සිතුවිලි අනාශ්‍රව ධර්මයි. සත්වයන්ගේ සිත් තුළ ලෝභ, ද්වේශ, මෝහ හෙවත්, ආශාව, තරභ, මූලාව කියා සිතුවිලි තුනක් තිබෙනවා. මේ සිතුවිලි මුල්වෙලා ඇතිවෙන සිත්වලට කියන්නේ අකුසල් සිත් කියලා. ලෝභයෙන් කෙරෙන්නේ ඇලීම, බැඳීම, ද්වේශයෙන් කෙරෙන්නේ ගැටීම, විරුද්ධවීම, මෝහයෙන් කෙරෙන්නේ මූලාව, රැවටීම. ලෝභය මුල් වී සිත් අටකුත්, ද්වේශය මුල් වී සිත් දෙකකුත් මෝහය මුල් වී සිත් දෙකකුත් ඇතිවෙනවා. මේ සිත් 12 සත්වයන්ගේ සන්තාන තුළ සිතෙන්, කයෙන්, වචනයෙන් අප්‍රමාණ අකුසල් කරන විට සත්වයන් තුළ අප්‍රමාණ වාර ගණන් ඇති වෙනවා.

සිතෙන් කයෙන් වචනයෙන් අකුසල් කර්ම කළ බැවින් ඇස, කන නාසය, දිව, සිරුර, මනස තුළින් දුක් විපාක විඳිනවා. කයෙන් වචනයෙන් කර්ම කලාට කර්මය බවට පත්වෙන්නේ සිත් හා සිතුවිලි. එමෙන් ම ඇස, කණ, නාසය, දිව, සිරුර තුළින් විපාක ඇති වුනාට, විපාක වින්දනය කරන්නෙන් සිත හා සිතුවිලි තුළින් ය. උදාහරණයක් වශයෙන් අපි ඇසින් අප්‍රිය දෙයක්, හරක දෙයක් දැක්කොත්, අපට ඇතිවෙන්නේ නොසතුටක්. නොසතුට සැපක් නොවේ. දුකක් ඒ නොසතුට විඳින්නේ ඇසින් නොවේ සිතින්.

මේ අනුව අකුසල් කරන වෙලාවේ සිදුකෙරෙන ආකාර අනුව සිත් 12ක් වුණාට විපාක විඳින විට ඇස, කණ, නාසය, දිව, කය තුළින් විපාක විඳින බැවින් ඒ පහ මුල්ව සිත් පහක් හා මනසෙහි කෘත්‍ය අනුව සිත් දෙකක් සමඟ අකුසල විපාක සමඟ සිත් හතක් ඇතිවෙනවා. ඒ සිත් හත අප්‍රමාණ දෙනා තුළ අප්‍රමාණ වාර ඇති වෙනවා. හැම සත්වයන්ගේ ඇස, කණ, නාසය, දිව, කයෙහි රූප ශබ්ද, ගඳ සුවඳ, රස තීරස, කයෙන් දැනෙන දෙය අනුව ඒවා

සිහිකිරීම් වශයෙන් මේ අරමුණ මනසට දැනුනේ ඇසෙන් ද, කනෙන් ද, නාසයෙන් ද, දිවෙන් ද, කයෙන් ද කියා විමසන සිතක් ද ඒ පහෙන් තොරව මනසට දැනෙන අරමුණ විමසන සිතක් ද නිකෙළෙස් උතුමන් සිනාසෙන විට සිතක් දැයි සිත් තුනක් ඇතිවෙනවා. විම සිත් තුළ කුසලත් නොවෙන, අකුසලත් නොවෙන විපාකත් නොවෙන නිසා ක්‍රියා සිත් ලෙස හඳුන්වනවා. ඒ සිත් තුනද අප්‍රමාණ දෙනා තුළ අප්‍රමාණ වාර ගණන් ඇතිවෙනවා.

තවද සිතෙන් කයෙන් වචනයෙන් කුසල් කර්ම කළ බැවින් ඇස, කණ, නාසය, දිව, කණ, මනස තුළින් සැප විපාක ලැබෙනවා. ඒ අනුව ඇස, කන, නාසය, දිව, සිරුර යන පහට හොඳ රූප, ශබ්ද, සුවඳ, රස, ස්පර්ශ ලැබීමේ දී සිත් පහක් හා මනස තුළින් සිත් තුනක් ඇතිවෙනවා. ඒ සිත් තුනක් වෙන්වේ හොඳ අරමුණු පිළිගන්නා සිත හා සමාන අරමුණ අසවල් අරමුණය කියා තීරණය කරන සිතේ ඇතිවෙන්නේ උපේක්ෂා වේදනාව නිසා උපේක්ෂා සහගත සිතයි. ඉතා හොඳ අරමුණ පිළිගන්නා සිතේ ඇති වෙන්නේ සොම්නස් වේදනාවයි. ඒ නිසා ඒ සිත සොම්නස් සහගත සිතක් වන නිසා සිත් තුනයි. විවිට සියල්ල සිත් අටයි. ධර්ම ක්‍රමයක් අනුව හේතු නාමයෙන් හඳුන්වන අදෝස, අමෝහ, සිහිවිලි ඒ සිත්වල ඇති නොවෙන නිසා ඒවා හඳුන්වන්නේ කුසල විපාක අහේතුක සිත් හැටියටයි.

දැන් අකුසල් සිත් 12 යි. අකුසල විපාක සිත් 7 යි. කුසල විපාක අහේතුක සිත් 8 යි. ක්‍රියා සිත් 3 යි. සියල්ල සිත් 30 යි. ඊලඟට තිදොරින් කුසල් කරන විට ක්‍රියාකරන ආකාරය අනුවත්, නුවණ ක්‍රියාකරන ආකාරය අනුවත්, සිතේ සතුට හෝ මැදහත් බව අනුව අලෝඛ, අදෝස, අමෝහ යන හේතු නමින් හඳුන්වන සිහිවිලි සමඟ පහළ වෙන කාම ලෝකයේ ක්‍රියාත්මක වන සිත් 8 ක් හා ඒවාට සමාන විපාක සිත් 8 ක් ද, නිකෙළෙස් උතුමන්ට කර්ම රැස්නොවන නිසා හොඳ දේවල් කිරීමේදී ක්‍රියා සිත් 8 ක් ඇති වෙනවා. ඒ සිත් 24 දී අප්‍රමාණ දෙනා තුළ අප්‍රමාණ වාර ගණන් ඇතිවෙනවා. දැන් කලින් කියූ සිත් 30 සමඟ සියල්ල සිත් 54 යි. රූපාවචර ධ්‍යාන ඉපදවීම් වශයෙන් ධ්‍යාංග නමින් හඳුන්වන සිහිවිලි සිත් තුළ

පහළවීමේ අනුව රජපාවචර කුසල් සිත් 5 යි. එහි විපාක සිත් 5යි. නිකෙළෙස් උතුමන්ට කර්ම නැති බැවින් එම ධ්‍යාන සිත්ම ධ්‍යාන ඉපදවීමේ ක්‍රියාව පමණක් සිදුවීම බ්‍රහ්මලෝකවල ඉපදිලා විපාක නොදෙන නිසාත් ක්‍රියා සිත් නමින් හඳුන්වනවා. එම ක්‍රියා සිත් 5 යි සියල්ල 15 යි. ඉහත සිත් 54 සමඟ සිත් 69 යි. අරූපාවචර අරමුණු කිරීම වශයෙන් කුසල් සිත් 4 යි විපාක සිත් 4 යි. ක්‍රියා සිත් 4 යි. මේ 12 සමඟ ඉහත සිත් 69 යි. සියල්ල සිත් 81 යි. ලෝකෝත්තර සිත් ඇතුළත් නොවෙන නිසා දුක්ඛ සත්‍යයට සිත් ඇතුළත් වන්නේ සිත් 81 යි.

රීලගට “මොහො - මුලාව, අතිරකො - පවට ලැජ්ජා නැති බව, අනොත්තපෙපා - පවට බය නැති බව, උඤ්චො - නොසන්සුන් බව, දිට්ඨි - වැරදි ලෙස දැකීම, මාහො - මාන්තය, දොසො - තරහ, ඉසසා - ඊර්ෂ්‍යාව, මජ්ජරියං - මසුරකම හෙවත් තමන් සතු දේ අනුන්ට හිමිවෙනවාට, අනුන් භුක්ති විඳිනවාට අකමැති බව, “චීන” සිත කුසලට අකමැති බව “මිදධං” සිත කුසලට අකමැති බව, හැකිලෙන බව, “කුක්කුචං”, පසුතැවිල්ල, “විචිකිපා” සැකය මේවා අකුසල සිත් සමඟ ඇතිවෙන අකුසල සිතිවිලිය. “පසො” අරමුණෙහි ගැටීම, “වේදනා” අරමුණ වින්දනය කිරීම, “සංඤා” අරමුණ හඳුනාගැනීම හෙවත් හැඟීම, “වේතනා” ක්‍රියාවෙහි යොදවන්නා “චකගතා” සිත හා සෙසු සිතිවිලි අරමුණෙහි චකඟ කිරීම, “පිචිතිඤ්ඤා” සිත් හා සිතිවිලි පරම්පරාව දිගටම පවත්වාගෙන යන්නා “මනසිකාරො” අරමුණු මතක්කර දෙන්නා, “චිතකො” සිත හා සෙසු සිතුවිලි අරමුණ වෙත යොමුකරන්නා, “චිචාරො” සිත හා සෙසු සිතුවිලි අරමුණ මත හසුරුවන්නා, “අධිමොකො” සිත හා සෙසු සිතුවිලි අරමුණෙහි ස්ථිරවම යොදවන්නා. “චිරියං” සිත හා සිතිවිලි උත්සාහවත් කරන්නා. “ප්‍රීති” සිත පිනවන්නා. “ජ්‍යො” අරමුණට කැමැත්ත ඇති කරන්නා. මේ සිතිවිලි 13 කුසල් හා අකුසල් යන සිත් දෙකොටසේ ම යෙදෙනවා.

- ඉඤ්චා - හිතේ ප්‍රසාදය ඇති කරන සිතිවිල්ල.
- සති - අරමුණ සිහිකරදෙන සිතිවිල්ල

- හිර** - පවට ලැජ්ජාව ඇති කරන සිතිවිල්ල
- ඔත්තපස** - පවට බය ඇති කරන සිතිවිල්ල
- අලොහො** - අරමුණේ නොගැලෙන බව
- අදොසො** - අරමුණෙහි නොගැටෙන තරහ නැති බව
- නනුමජ්ජනනා** - මැදහත්බව ඇති කරන සිතිවිල්ල
- කාය පසංඝි** - සිතිවිලි සංසිඳුවන සිතිවිල්ල.
- චිත්ත පසංඝි** - සිත සංසිඳුවන්නාවූ සිතිවිල්ල
- කාය ලහුනා** - සෙසු සිතිවිලි සැහැල්ලු කරන්නා
- චිත්ත ලහුනා** - සිත සැහැල්ලු කරන සිතිවිල්ල
- කාය මුදුනා** - සෙසු සිතුවිලි මෘදුකරන සිතිවිල්ල
- චිත්ත මුදුනා** - සිත මෘදු කරන සිතුවිල්ල
- කායුජ්ජකතා** - සෙසු සිතුවිලි සෘජු අවංක කරන්නා
- චිත්තිජ්ජකතා** - සිත සෘජු හෙවත් අවංක කරන්නා සිතිවිල්ල
- කාය කමමඤ්ඤා** - සෙසු සිතුවිලි කියාවට සුදුසුකරන්නා
- චිත්ත කමමඤ්ඤා** - සිත ක්‍රියාවට සුදුසු බවට පත්කරන්නා
- කාය පාගුඤ්ඤා** - සිතිවිලි ක්‍රියාවට පුහුණු කරවන්නා
- චිත්ත පාගුඤ්ඤා** - සිත ක්‍රියාවට පුහුණු කරවන්නා
- සමමා වාචා** - නිවැරදි වචන කියවන හා වැරදි වචන වළක්වන්නා
- සමමා කමමන්ත** - නිවැරදි වැඩ කරවමින් වැරදි වැඩ වළක්වන්නා
- සමමා ආජීව** - වැරදි ජීවිකාවෙන් වලකා නිවැරදි ජීවිකාව කරවන්නා
- කරුණා** - දයාව අනුකම්පාව, ඉවසීම ඇති කරවන්නා
- මුදිතා** - සිතේ හා සිතිවිලිවල මෘදුබව ඇති කරවන්නා
- පඤ්ඤා** - අරමුණ හොඳින් නිවැරදිව හඳුනාගන්නා ලෝභය හැර මේ සිතිවිලි 51 දුකට සත්‍යව ඇතුළත් වෙනවා.

ඊලඟට ඇත්තේ රූප කොටසයි.

- පධවි** - තද, මොලොක් ගතියෙන් යුක්ත දෙය.
- ආපො** - බැඳෙන, වැගිරෙන ගතියෙන් යුක්ත දෙය.
- තේපො** - දැවෙන උණුසුම් ගතියෙන් යුක්ත දේ.
- වායො** - සැලෙන, පිම්බෙන ගතියෙන් යුක්ත දේ.
- වකඛු** - ඇස හෙවත් වර්ණ රූප ගැටෙන ඉන්ද්‍රිය.
- සොත** - කණ හෙවත්, ශබ්ද, රූප ගැටෙන ඉන්ද්‍රිය
- සාණ** - නාසය හෙවත් ගඳ සුවඳ දැනෙන ඉන්ද්‍රිය
- පීච්ඤා** - දිව හෙවත් රස නිරස ගැටෙන ඉන්ද්‍රිය
- කාය** - සිරුර හෙවත් පොට්ඨබිහය ගැටෙන ඉන්ද්‍රිය
- රූප** - ඇසෙහි ගැටෙන වර්ණ රූපය
- සඤ්ඤ** - කණෙහි ගැටෙන ශබ්ද රූපය
- ගන්ධ** - නාසයේ ගැටෙන ගඳ සුවඳ රූපය.
- රස** - දිවෙහි ගැටෙන රස නිරස රූපය
- ඉපච්ඤාව** - සිරුරෙහි ස්ත්‍රී ස්වභාවය පෙන්නුම් කරන රූප
- පුරුසභාව** - සිරුර පුරුෂ ස්වභාවය පෙන්නුම් කරන රූප
- හදය ඉන්ද්‍රිය** - හදවත තුළ සිත් හා සිතිවිලි පවතින කොටස.
- රූප පීච්ඤා** - රූප පරම්පරාව දිගට පවත්වන රූප.
- ආහාර රූප** - කන බොන දෙයෙහි ඇති ඕපා රූප
- ආකාශධාතු** - සිරුරෙහි ඇති හිස ප්‍රදේශය
- කාය විකල්පකතන** - සිරුර තුළ කය සෙලවීමට
- උපකාරීවන දෙය**
- වච්චි විකල්පකතන** - වචන උච්චාරණයට උදව්දෙන දෙන
- ලහුතා** - සැහැල්ලු බව ඇති කරන රූප කොටස
- මුදුතා** - මෘදු බව ඇති කරන රූප කොටස
- කම්මකල්පකතන** - වැඩට සුදුසු බව ඇතිකරන රූප කොටස
- උපවය** - උපදින රූප කොටස
- සත්තනි** - පරම්පරා වශයෙන් ඒකාබද්ධව පවත්වන ස්වභාවය
- ජරතා** - දිරාපත්වන රූපයන්ගේ ස්වභාවය
- අනිවචනා** - නැති වී යන විනාශ වී යන රූප ස්වභාවය

මේ රූප 28 සිත් 89 සිතිවිලි 51 යන නාම ධර්ම 140 යන සියල්ල

දුකඛ ආර්ය සත්‍යට ඇතුල්වෙන්නවා. දිය, ගිනි, සුළං, පස් යන හතරේ එකතුවක් වන මුට්ටිය තුළ ඇති විවිධ රස ගුණයෙන් යුතු කසායක් මෙන් සතර ධාතූන්ගෙන් නිර්මිත සිරුර ඇසුරු කරගෙන නානා ස්වභාවයන්ගෙන් යුතු වූ සිතිවිලි සමඟ එක්ව පවතින නාම රූප සමූහයක් වන මේ ජීවිත ඇතිවීමට හේතුවන ඇස, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය, මහස ඇසුරු කරගෙන පහළවෙන තණ්හාව ද සමුදය ආර්ය සත්‍යට ඇතුළත් වෙන්නවා. සියලුම සූත්‍ර දේශනාවන්හි සමුදය සත්‍ය වශයෙන් තණ්හාවම වදාළත්, පරමාර්ථ දේශනාව වන අභිධර්ම දේශනාවේ දී පස් ආකාරයකට වදාළා. ඒ මේ උපමාවෙන් දැනගත හැකි වෙන්නවා.

යමෙක් තව කෙනෙක්ගෙන් අහන්නවා ඔබ අද දවල්ට හෝ රෑට හෝ උදේට හෝ කෑවේ මොනවාද කියලා. ඔහු පිළිතුරු දෙනවා ඔබත් කෑවා කියලා. නමුත් ඔහු ඔබත් පමණක් නොවේ කෑවේ. මස් මාළු හෝ ධාන්‍ය වර්ග හෝ පලාවර්ග අනුභව කරන ලදී. නමුත් ප්‍රධාන දේ නිසා ඔබත් කෑවා කියන්නවා. ඒ වගේ දුකඛ සත්‍යට දුකට තවත් බොහෝ දේ හේතු වූනත් ප්‍රධානම දේ නිසා තණ්හාව දුකට මූලයි. දුකඛ සමුදයයි යනුවෙන් වදාළා. ඉදිරියේදී එම කරුණු විස්තර වන බැවින් එය ඉදිරියේදී දැනගත හැකියි. නිරෝධ සත්‍යට ඇතුළත් වන්නේ අසංඛත ධාතු නම් වූ දුකඛ සමුදය දෙකට ඇතුළත් සියලු නාමරූපයන්ගේ අභාවය වූ සංසිඳීම වූ ලෝකෝත්තර හෙවත් ලෝකයෙන් එතෙර වූ ලෝක ධර්මයන්ට ඇතුළත් නොවෙන නිර්මාණ ධාතුවමයි. මාර්ග සත්‍යයයෙහි සම්මා දිට්ඨි වශයෙන් විමංසා සෘද්ධිපාදය, පඤ්ඤා ඉන්ද්‍රිය, පඤ්ඤා බලය, ධර්මවිචය, සම්බෝධිච්ඡේදය ඇතුළත් වෙන්නවා. වෛතසික වශයෙන් පඤ්ඤා වෛතසිකයයි.

සමමා සංකප්ප වශයෙන් **නෙකඛමම සංකප්ප** - කාමයන් අත හැරීම, කාමයන්ගෙන් මිඳීමේ, ඉවත්වීමේ කල්පනාව.

අව්‍යාපාද සංකප්ප - තරහෙන් මිඳීම, ඉවත්වීම හෙවත් මෙහි කල්පනා.

අවිහිංසා සංකප්ප - හිංසා නොකිරීමේ දායා අනුකම්පා නම් වූ කාරුණික කල්පනා.

සමමා වාචා - බොරුව, කේලම, පරුෂ හිස්වචනයන්ගෙන් වැළකී, නිවැරදි, හොඳ වචන කතා කිරීම වශයෙන් විරති සිතිවිල්ල.

සමමා කමමනා - සතුන් මැරීමෙන්, සොරකමෙන්, වැරදි කාම සේවනයෙන් වැළකී ත්‍රිවිද කාය සුවර්ත පිරිමි වශයෙන් විරති සිතිවිල්ල.

සමමා ආජීව - සත් වැදෑරුම් කාය වචී දුෂ්චරිතයෙන් වැළකී සත් වැදෑරුම් කාය වචී සුවර්ත. වචී සුවර්ත කිරීම් වශයෙන් පැවති විරති චෛතසිකයයි.

අපච්චනා - ආශා අඩු බව.

සනතුටඨිතා - ලද දෙයින් සතුටුවීම ආදිය ඇතුළත් වෙනවා.

සමමා වායාම - සතර සමයක් ප්‍රධාන වීර්ය. වීර්ය ඉන්ද්‍රිය - වීර්ය බල වීර්ය සම්බොජ්ජංගයේ ඇතුළත් වෙනවා.

සමමා සති - සමමා සමාධි සතර සමාධි, සමාධි ඉන්ද්‍රිය, සමාධි බල - සමාධි සංබොජ්ජකඛගයේ ඇතුළත් වෙනවා.

උපමානෝති - උපමා වශයෙන්, දුකඩ සත්‍ය බරක් වශයෙන්, සමුදය සත්‍ය බර ඔසවා ගැනීම වශයෙන් ,නිරෝධ සත්‍ය බර බීම තැබීම - අතහැරීම වශයෙන්, මාර්ග සත්‍ය බර බහා තැබීමේ ක්‍රමය වශයෙනි.

දුකඩ සත්‍ය රෝගය වශයෙන්, සමුදය සත්‍ය රෝග නිධාන වශයෙන්, නිරෝධ සත්‍ය රෝග සුවය හා මාර්ග සත්‍ය බෙහෙත් පිළියම වශයෙන්ද,

දුකඛ සත්‍ය දුර්භික්‍ෂ නම් වූ සමුදය. වැස්ස නැති කමද නිරෝධය, සුභික්‍ෂ හෙවත් ආහාර සුලබවීමද මාර්ගය, වැස්ස වැසීම වශයෙන් ද දුකඛ සත්‍ය මෙතෙරද, සමුදය සත්‍ය සැඩපහරද, නිරෝධ සත්‍ය එතෙරද, මාර්ග සත්‍ය සැඩපහර ඉක්මවා යෑම වශයෙන්ද නොයෙක් ආකාර උපමා වශයෙන් තේරුම් ගත යුතුය.

සුඤ්ඤානෝති - ආර්ය සත්‍ය සතර සුන්‍ය ලෙස දැකීම.

**දුකඛමෙවති න කොච්චි දුකඛිනො
කාරනොන කිරියාව විජජති
අපථි නිබ්බුති න නිබ්බුනො පුමා
මගගමපථි ගමකො න විජජති.**

දුකම පවතිනවා විඳින කිසිවෙක් නෑ.
දුක ඉපදවීමක් තිබෙනවා. උපදවන්නෙත් නෑ.
නිවීමක් තිබෙනවා නිවුන කෙනෙක් නෑ.
මාර්ගය තිබෙනවා මාර්ගයේ යන්නෙක් නෑ.

තථාගත වූ සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ පරමාර්ථ දේශනාව නොදන්නා කෙනෙකුට මෙය වටහා ගන්න අපහසු කරුණක්. චිත්ත වෛතසික රූප යන පරමාර්ථ මීට පළමු පෙන්නුවා දී තිබෙන නිසා අපහසුත් නෑ.

සම්මුඛි වශයෙන් මිනිසා, දෙවියා ආදී සත්ව පුද්ගලයෝ හැටියට ව්‍යවහාර කළත්, දෙවිමිනිස් සත්ව පුද්ගලයන් තුළ ඇත්තේ චිත්ත වෛතසික හා රූපයයි. මෙයින් චිත්ත වෛතසික ක්‍ෂණයක් පාසා ඇතිවී නැති වෙන නාම ධර්මයි. ඒවා ඇසට පේන්නේ අතට අනුවෙන්නෙත් නෑ. සිරුර සැදී ඇති **පධවි, ආපො, නේපො, වායො,** - පස්, ජල, ගිනි, සුළං, මේ හතර ධාතීර ලෝකයේ වගේම පණ නැති දේවල්. හතර ධාතූන් සමඟ **වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ** යන නාම ධර්ම එකතු වූ විට සත්වයෙක්, පුද්ගලයෙක් හැටියට පෙනුණත් නාම රූප බෙදා වෙන් කළ විට සත්ව පුද්ගල ස්වභාවයක් නෑ.

දුකඬු ආර්ය සත්‍යයි කියන්නේ පරමාර්ථ වූ නාම රූප දෙකයි. සමුදය හා මාර්ග සත්‍ය දෙක පරමාර්ථ වූ නාම ධර්මයි. නිරෝධ ආර්ය සත්‍ය කියන්නේ, නාමරූපයන්ගේ ම අභාවය වන පරමාර්ථ ධර්මයයි. මේ අනුව පරමාර්ථ වශයෙන් දුක කියා දෙයක් තිබුණාට, දුක විඳින්නෙක් නැති බැවින් දුකඬු ආර්ය සත්‍ය ශුන්‍යයි. දුක ඉපදීමක් තිබුණාට උපදවන්නෙක් නැති නිසා සමුදය ආර්ය සත්‍ය සත්ව පුද්ගල භාවයෙන් ශුන්‍යයි. දුකෙන් මිඳීම තිබුණාට නිරෝධ ආර්ය සත්‍ය සත්ව පුද්ගල වශයෙන් ශුන්‍යයි. මාර්ගය තිබුණාට පරමාර්ථ වශයෙන් මාර්ගයේ යන්නෙක් නැති නිසා මාර්ග ආර්ය සත්‍ය සත්ව පුද්ගල වශයෙන් ශුන්‍යයි.

එක්විධාදීනි - එක් වැදෑරුමේ, දෙවැදෑරුමේ වශයෙන් සත්‍ය සතර දැක ගැනීම. දුක කියා දෙයක් ඇති බැවින් දුකඬු සත්‍යයේ පැවතීමේ වශයෙන් එක් වැදෑරුමේ වෙනවා. නාම රූප වශයෙන් දෙවැදෑරුමේ වෙනවා. කාම රූප, අරූප බවවල හටගැනීමේ වශයෙන් තුන් වැදෑරුමේ වෙනවා. කැබලි කරගන්නා වූ කන, බොන ආහාර, විඤ්ඤාණ ආහාර, මේ නාමරූප දෙකට ප්‍රත්‍ය වෙනවා. **එසසාහාරය** - මේ වේදනාවට ප්‍රත්‍ය වෙනවා. **මනෝ සංවේතනාහාරය** - මෙය විඤ්ඤාණයට ප්‍රත්‍ය වෙනවා. මෙසේ ආහාර වශයෙන් හතර වැදෑරුමේ වෙනවා. ආහාර පිළිබඳව තේරුම් ගැනීමේ පහසුව සඳහා ඉදිරියේදී විස්තර කරමි. පඤ්ච උපාධානස්කන්ධ වශයෙන් පස් වැදෑරුමේ වෙනවා. මෙය ද ඉදිරියේ දී විස්තර වේ. ආයතන වශයෙන් ද්‍රෝශ්‍රෝස් ආකාරත්, ධාතු වශයෙන් දහඅට ආකාරත් වෙනවා.

සමුදය සත්‍ය දුක ඉපදවීමේ වශයෙන් එක් වැදෑරුමේ මිථ්‍යාදෘෂ්ඨිය සමඟ යෙදෙන මිථ්‍යා දෘෂ්ඨියෙන් තොරව යෙදීමේ වශයෙන් දෙවැදෑරුමේ වෙනවා. කාම තණ්හා, භව තණ්හා, විභව තණ්හා වශයෙන් තුන් වැදෑරුමේ සතර මාර්ගයෙන්ම සෝතාපන්න, සකෘදාගාමී, අනාගාමී, අර්හත් දුරුකළ යුතු බැවින් සතරාකාරයි. රූප, වේදනා, සඤ්ඤා සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන පහටම ඇලෙන, බැඳෙන , පතන, සතුවුවන බැවින් තණ්හාව පස් වැදෑරුමේ රූප,

ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබහ, ධම්ම යන සය අරමුණේම බැඳෙන බැවින් සය වැදෑරුම් වෙනවා. ආයතන 12 ට බැඳීම් වශයෙන් දොළොස් ආකාරද, ධාතු 18 ඇලීම්, බැඳීම් වශයෙන් 18 ආකාරයෙන්ද සතිපට්ඨාන සූත්‍ර දේශනාවට අනුව හැට ආකාරයටද මෙසේ එකම තණ්හාව ආධ්‍යාත්ම බාහිර, අතීත, වර්තමාන, අනාගත කාල වශයෙන් විවිධ ක්‍රමවලට බෙදා බලා දැනුම පුළුල්කර ගත යුතුය.

නිරෝධ සත්‍යයද අසංඛත ධාතු වශයෙන් එක් වැදෑරුම් වන අතර, ශෝකාදී සෙසු ශේෂ නිරූපධිශේෂ වශයෙන් දෙවැදෑරුම් වෙනවා. තුන් බවයේ දුක සංසිඳීම් වශයෙන් තුන් වැදෑරුම් වන අතර, සතර ලෝකෝත්තර මාර්ගයෙන්ම ලබන බැවින් සතර වැදෑරුම් වෙනවා. පඤ්ච උපාදානස්කන්ධයට ඇති තණ්හාව දුරුවන බැවින් පස් ආකාරයි. රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ඨබ්බ, ධම්ම යන සයට ඇති තණ්හාව සංසිඳීම් වශයෙන් සය වැදෑරුම් වෙනවා. ආයතන දොළහේ ඇල්ම දුරුවීම් වශයෙන් දොළොස් ආකාරද, ධාතු 18 ට ඇති ඇල්ම දුරුවීම් වශයෙන් 18 ආකාරද, සතිපට්ඨාන සූත්‍ර දේශන වශයෙන් නිරෝධ සත්‍ය 60 ආකාරද වෙනවා. මාර්ග සත්‍යාදී වැඩීම් අර්ථයෙන් එක් වැදෑරුම් වෙනවා. සමථ විදුර්ගනා වශයෙන් දෙවැදෑරුම් වෙනවා. දැකීම හා වැඩීම වශයෙන් ද දෙවැදෑරුම් වෙනවා. සීල, සමාධි, ප්‍රඥා වශයෙන් තුන් වැදෑරුම් වෙනවා. සෝතාපන්නි ආදී වශයෙන් සතර මාර්ග වශයෙන් සතර වැදෑරුම් වෙනවා. සත්‍ය සතරම එකට ගත්විට,

අතිකෙදුසනො - දැන ගත යුතු අර්ථයෙහුත්, බොරු නොවෙන අර්ථයෙහුත්, සතරම එක් වැදෑරුම් වෙනවා.

සංඛත, අසංඛත - (හේතූන්ගෙන් හට ගත් හා හේතූන්ගෙන් හටනොගත්) වශයෙන් ද ලෞකික, ලෝකෝත්තර ලෝකයට ඇතුළත් හා ලෝකයට ඇතුළත් නොවෙන්නා වූ අර්ථයෙන් දෙවැදෑරුම් වෙනවා.

ලෝකීය ලෝකුතනර - ලෝකයට ඇතුළත් හා ලෝකයට ඇතුළත් නොවන්නා වූ) අර්ථයෙන් දෙවැදෑරුම් වෙනවා.

පරිඤ්ඤා - දුක පිරිසිදු දැකීම.

පහාතබ්බ - සමුදය පහකළ යුතු.

සප්පිකාතබ්බ - නිරෝධය අවබෝධ කළ යුතු.

භාවේ තබ්බ - මාර්ගය වැඩිය යුතු වශයෙන් සත්‍ය සතර සතරාකාර වෙනවා.

සහාග, විෂහාගනෝති - සමාන අසමාන වශයෙන් ආර්ය සත්‍ය දැන ගැනීම බොරු නොවූ සත්‍ය අර්ථයෙන් සහ ආත්ම නොවන ශුන්‍ය වශයෙන් හා අවබෝධයට දුෂ්කරභාවයෙන් සත්‍ය සතරම සමානයි.

දුකට හා සමුදය සත්‍ය ලෞකික නිසාත්, කෙළෙස් සමග මිශ්‍ර නිසාත් සමානයි. සමුදය හේතුව හා ඵලය වන බැවින්, දුක කොටස වශයෙන් **පරිනෙයය** - දැනගත යුතු හා සමුදය පහකළ යුතු **පහාතබ්බ** - දෙයක් බැවින් අසමානයි. නිරෝධ මාර්ග සත්‍ය දෙක ලොකෝත්තර හා කෙළෙසුන්ගෙන් තොර බැවින් සමානයි. නිරෝධ සත්‍ය අවබෝධ කළ යුතු **සප්පිකාතබ්බ** - මාර්ග සත්‍ය වැඩිය යුතු. භාවේතබ්බ බැවින් හා මාර්ගය හේතුව හා, නිරෝධය - ඵලය බැවින් අසමානයි. පළමුවෙනි දුකට සත්‍යයන් තුන්වෙනි නිරෝධ සත්‍යන් දෙක හේතුවෙනි ඵලය නිසා සමානයි. සංඛත, අසංඛත භාවයෙන් අසමානයි. දෙවෙනි සමුදය සත්‍යයන් සතර වෙනි මාර්ග සත්‍යයන්, සත්‍යයන් දෙක හේතුව වන බැවින් සමානයි. සමුදය අකුසල් හා මාර්ගය කුසල් වන බැවින් අසමානයි.

මේ විදිහට චතුරාර්ය සත්‍යයන් විවිධ ක්‍රමවලට ඇතිකරගන්නා ලද දැනුම අනුබෝධ ඥානය ප්‍රතිවේද හෙවත් ප්‍රත්‍යක්ෂ අවබෝධයට හේතු වෙනවා. මෙතැන් සිට සත්‍ය සතර පිළිබඳව විස්තර දේශනාව විස්තර කරනු ලැබේ. තථාගත වූ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනා විලාශය ක්‍රම තුනකට දේශනා කොට තිබෙනවා. උද්දේස, නිද්දේස, පටිනිද්දේස වශයෙන් උද්දේසන නම්

මාතෘකාවයි. එය, “ඉදුං බොපන නිකඛවේ දුකඛං අරිය සචං..... මේ මාතෘකා දේශනයයි. ජාතිපි දුකඛා, ජරාපි දුකඛා, ව්‍යාධිපි දුකඛා, මරණංපි දුකඛං, ශෝක පරදේව, දුකඛ දොමනසසුපායාසාපි දුකඛා. පියෙහි විපපයොගො දුකඛා, අප්‍රියෙහි සමපයොගො දුකඛා. යමපිචං නලහනි තමපි දුකඛ සංකඛිතෙනන පඤචුපාදුකඛනඤ දුකඛා මේ නිද්දේශ දේශනාවයි.

යා තෙසං තෙසං සත්තානං තමහි තමහි සත්ත නිකායෙ ජාති සංජාති ඔක්කනනි අනිනිබ්බානං බන්ධානං පාතුභාවො ආයත්තානං පටිලාභො. අයං චූචති නිකඛවේ ජාති. මේ පටිනිද්දේශයයි.

නිද්දේශය යනු විස්තර කිරීමයි. පටිනිද්දේශ නම් නැවත විස්තර කිරීමයි. පටිනිද්දේශයේ දී සර්ව සම්පූර්ණ අවබෝධය ලැබෙනවා. මහණෙනි, මේ දුක නමැති ආර්ය සත්‍යයි. මහණෙනි, දුකඛ ආර්ය සත්‍ය කවරේද? ඉපදීමේ දුක, දිරීමේ දුක, ලෙඩවීමේ දුක, මරණයට පත්වීමේ දුක, ශෝකය, ඇඳීම, කයේ දුක, සිතේ දුක, සුසුම්ලූප්‍රමේ දුක. ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීමේ දුක, අප්‍රියයන් සමඟ එක්වීමේ දුක, කෙටියෙන් කියනවා නම් උපාදුනස්කන්ධ පහක් වූ මේ ජීවිතය පැවැත්වීම ම දුකක්.

මහණෙනි, ඉපදීමේ දුක කවරේද? ඒ ඒ සත්වයන්ගේ ඒ ඒ සත්ව කොටස්වල ජාති හට ගැනීමත්, **(සංජාති)** විශේෂයෙන් හට ගැනීම **(ඔක්කනනි)** මව් කුසට බැස ගැනීමත්, අනිනික්ඛන්ති විශේෂයෙන් පහළ වීමත් **(බන්ධානං පාතුභාවො)** ස්කන්ධයන්ගේ පහළවීමත්, **(ආයත්තානං පටිලාභො)** ආයතනයන්ගේ නැවත ලැබීමත්. මහණෙනි, මෙයට ඉපදීමේ දුක කියා කියනවා. සතර අපාය, මිනිස් ලොව, දිව්‍ය ලෝකය ද රූප, බ්‍රහ්ම ලෝක, 16 අරූප බ්‍රහ්ම ලෝක හතර කියා සත්වයන් උපදින තැන් වශයෙන් 31 යි. **අණ්ඩප්** - බිත්තරයෙන්, **ජලාබුප්** - මව්කුසයෙන්, **සංසේදප්** - කුණු වූ පල් වූ දෙයකි. **මිපපාතික** - සිනමා තිරයේ රූප පහළ වෙනවා වාගේ - දෙව්බඹුන්ගේ උපත යන සතර ක්‍රමයට උපදිනවා.

ජාති කියා වචනයේ තේරුම් රාශියක් තිබුණත් ආර්ය සත්‍ය දේශනාවේ දී කියවෙන්නේ උපතයි. සත්වයෙහි ලෙස කොතන උපන්නත්, කොයි ක්‍රමයට උපන්නත් සංඛත, සංතාපන, විපරිනාම, පිළින ස්වභාව හතර ඇති නිසා දුකක්මයි. **ජාති, සංජාති, ඔක්කනති, අභිනික්කනති** යන වචන හතර සම්මුති දේශනයයි. **“ඛන්ධානනං පාතූභාවො ආයතනානං පටිලාභො”** යන පරමාර්ථ දේශනයයි. ජාති හෙවත් ඉපදීමේ දුක ක්‍රම පහකට පෙන්වා දෙනවා. **ගබ්බෙක්කනතික දුක, ගබ්බෙපරිහරණ දුක, ගබ්බෙන ඛනි නික්ඛමන දුක, විජායන දුක, අත්‍යුපකකම දුක, පරපකකම දුක** යනුවෙනි. **ගබ්බෙක්කනතික** මව් කුසක බැස ගැනීම, ඇතුළුවීම, මළ මුත්‍ර, සෙම, පිත, සැරව යන අසුවී පිරුණු, ඉතාමත් දුගඳ වූ, දැඩි උණුසුම ඇති, අත පය දිග හැරීමට ඉඩක් නැති තැනක ඉතාමත් දුක් සහිත තැනක වාසය කිරීම ගැන නුවණින් සිතා බලන කල්හි මේ දුක හඳුනාගත හැකිය.

ගබ්බෙපරිහරණ දුක, දරු ගැබ දරාගෙන මව හැරෙන පෙරෙළෙන වැඩ කරන, හිඳන, නැගිටින විට මවත්, දරුවත්, විඳින අසීමිත දුක විඤාණන දුක මව දරුවා බිහිකිරීමේ දී විඳින දරුණු වේදනාව, **ගබ්බෙ ඛනි නික්ඛමන දුක**, මව්කුසේ හිස, උඩුකුරුව ඉන්නා දරුවා කර්මයෙන් ක්‍රියාත්මක වන වායුවෙන් හිස යටිකුරුව ඉතාමත් කුඩා සිදුරකින් සිරවී තමන්ට වෙන්වේ කුමක්දැයි පවා නොදැන අඬාගෙනම බිහිවන්නේ එය මහා දුකක්ම නිසා. **අත්‍යුපකකම දුක** උපන්නාට පසු තමන් විසින් ඇතිකරගන්නා වූ දුක් පීඩා. පරපකකම දුක අනුන් විසින් ඇතිකරන ලද සියලු දුක විඳින්න වෙන්නේ උපන් නිසයි.

මව් කුසේදී විඳින මේ අප්‍රමාණ දුකත්, උපන්නාට පසු විඳින දුකත්, අවිද්‍යාව නිසා නොවැටහීමය. තණ්හාවෙන් ජීවිතයට ඇලුම් කරමින් බැඳීසිටින නිසාත්, තමන් මැරී ආයෙත් මෙවන් දුකට වැටෙන බව නුවණින් නොසිතන නිසාත්, සැප කියා දුකට රැවටී ඉන්නා නිසාත්, සත්වයෝ මේ දුකෙන් මිඳීමට චීර්ය කරන්නේ නෑ.

‘යං තෙසං තෙසං සත්ථානං තමනි තමනි සත්ත නිකායෙ ජරා

ජීර්ණතා කණ්ඩායම. පාලිවං වලිවනවා ආයුනොසංනාති, ඉන්ද්‍රියං පරිපාකො අයං උච්චති ජරා”

ඒ ඒ සත්වයන්ගේ ඒ ඒ සත්ව කොටස්වල සිරුරේ දිරිමත්, දිරියාමේ ස්වභාවයට පත්වීමත්, දත් හැලීම, ඇටකටු බිඳීම, කෙස් ලොම් පැසීම, හම රැලි වැටීම, ආයු පිරිහීම, ඇස්, කන්, නාසය, දිව, කය මෝරා දුර්වලවීම මෙයට ජරා දුක යැයි කියනවා. මේ කියන ලද ස්වභාවය තේරුම් නොගත් ඇතැම් අය නගන මැසිවිලිවලින්ම මෙහි ඇති දුක් ස්වභාවය තේරුම්ගත හැකිය. ව්‍යාධි හෙවත් ලෙඩවීම, දුකක් බව අමුතුවෙන් විස්තර කළයුතු නෑ. මහළුවීමේ දුක ජීවිතයේ කෙළවරදී අත්විඳින දෙයක්. මරණ දුක නොවිඳි කෙනා මෙලොව නෑ. එහෙත් ලෙඩවීම උපන්දා සිටම අත්විඳින්න ලැබෙන දුකක්. මරණ දුක, ඉතාමත් දරුණුයි, කටුකයි. ජීවිතයට ඇති ඇල්ම වැඩි තරමට මරණ දුක වැඩියි. ශෝක නොකරන, ඇඩීම නොකරන, සුසුම්ලෑම නොකරන, කායික, මානසික දුක් නොවිඳින කෙනෙක් නෑ. උපන් හැම දෙනා මැරෙන තුරුත්, මැරී නැවත ඉපදී ආයෙත් මැරෙන තුරුත්, මේ දුක් රැස විඳිනවාමයි.

සසරින් මිඳෙන තුරු මෙහි කෙළවරක් නෑ. තමන් අප්‍රිය අය සමඟ වාසය කිරීමත්, තමා ප්‍රියකරන අයගෙන් වෙන්වීමත් මහත් දුක්මයි. තමන් විඳින දුක්වලින් පෙළී ආයේ නම් උපදින්න එපා යැයි සිතුවට ඒක වෙන්නේ නෑ. ලෙඩ නොවී ඉන්න, මහළු නොවී ඉන්න, නොමැරී ඉන්න, ශෝක නොකරන්න, නොඅඩන්න, සුසුම් නොහෙළන්න, කයේ පීඩා, සිතේ පීඩා නොලබන්න කොතෙක් කැමති චුණත් විය වන්නේ නෑ. මෙලෙසින් කළ කී දේ නොලැබීමත්, දුකක්. මේ ජීවිත පවත්වාගෙන යන්න මොනතරම් දුක්වේදනා හැම සත්වයෝම විඳිනවාද? මේ ගැන හුවණින් විමසා බලනවිට දුක බි ආර්ය සත්‍ය කියා කියන්නේ මේ ජීවිතයට කියා හොඳින් වැටහෙනවා.

“කට්ඨංව භික්ඛවේ මරණං යාතෙසං තෙසං සත්ථානං නමනා තමනා සත්තනිකායා චුති වචනනා හෙදො මච්චු මරණං

කාලකිරියා බන්ධනං හෙදො කලොරසස නිකෙපො.....”.

මහණෙනි, මරණය කියන්නේ කුමක්ද? ලොව ඉපද ඉන්නා වූ සත්වයන්ගේ සත්ව කොටස්වලින් වර්තමාන ජීවිතයෙන් අවසන් වී යාමත්, ඉවත්වී යාමත්, බිඳී වෙන්වීමත්, මැරීමත්, මරණයට පත්වීමත් කාලයේ හෝ මාරයාගේ ක්‍රියාවක්, ස්කන්ධයන්ගේ බිඳීමක්, මළ සිරුර බහා තැබීමක් හෙවත්, ක්‍රියාවිරහිතව බිම හෝ ඇඳක හෝ පෙට්ටියක හෝ තැබීමක් වේ නම් මහණෙනි, මෙයයි මරණය කියන්නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් ලෝක ස්වභාව ධර්මයක් වන මරණ නමැති ස්වභාව සම්මුති හා පරමාර්ථය යන ක්‍රම දෙකකට පෙන්නා දුන්නේ ජන සමාජයේ ව්‍යවහාර වචන පෙළකින් ඒ ඒ සත්වයන්ගේ ඒ ඒ සත්ව කොටස්වලින් කියා වදාළේ මනුෂ්‍යයෝ එක් කොටසක් දෙවියෝ තව කොටසක් බ්‍රහ්මයෝ, තිරිසන්, ප්‍රේත, යක්ෂ ආදී වශයෙන් සතර අපායාදී 31 කොටසේම ඉන්න සත්වයෝ පිළිබඳවයි. දේශනා පාඨයෙන් කියවෙන්නේ. ලොව ජීවත්වෙන සත්වයන්ගේ චිත්ත පරමීපරාවේ අවසන් සිතට කියනවා වුනි සිත කියලා. එතකොට වුනි නම් ජීවිතයේ අවසානයයි.

“වචනනා තාවදීසායුකා සත්තා වන්ති ආයුසංඛ්‍යා” - විභංග සූත්‍රයේ අවසාන 18 වැනි විභංගයේ අවසාන ගාථා පෙළින් කියන්නේ පිං තෙදින් ඔසවන ලද සත්වයෝ කාම රූප අරූප භවයෙන් භවයට ගොස් මහා කල්ප අසු භාරදහසක් ආයුෂ ඇති භවයේ කෙළවරට ගියත් **“තාවදීසායුතා සත්තා”** එතරම් දීර්ඝ ආයුෂ ඇති සත්වයෝත් වන්ති ආයු සංඛ්‍යා ආයුෂ ගෙවීයාමෙන් ඒ තැන්වලින් වුන වෙනවා. එතකොට **“වචනනා”** වචනයෙන් පෙන්නුම් කරන්නේ දේව, බ්‍රහ්මයන්ගේ මරණයයි. ඉතා සියුම් නිසා ඒ අයගේ මළ සිරුරු දකින්න නෑ. වෙන්වී යමක් නොපෙනී යාමක් නිසා සිටි තැනින් වුන වුණා කියනවා. **“හෙදො”** දැන් හොඳට සිටි මේ මිතුරන් දෙන්නෙක් බේද වුණා. කේලම් කියලා බේද කළා කියනවා. එයින් බේද කලා කියන්නේ එක්ව සිටි දෙදෙනෙක් වෙන් කළා කියන එකයි. ඒ වගේ නෑ මිතුරන්ගෙන් සිටි තැනින් වෙන්වීයාම දක්වන්නේ බේදෝ යනුවෙන්

වදාලා.

“මවු ආදාය ගවජනි” කියන තැන මරණය නමැති මාරයා අරන් යනවා කියන තේරුමයි. **“මවු දෙයාං සුදුතරං”** කියන තැන කෙළෙස් මාරයා කියන තේරුමයි. **“මවු මරණං”** කියන වචනය දෙකම මරණය කියන තේරුමයි. **“කාල කිරියා”** කාලයටත් කාල කියනවා. මාරයාටත් කාල කියනවා. ව්‍යාකරණයේදී කෂවා, ධීවා, ගියා ආදී වශයෙන් වාක්‍ය කර්තෘ, කර්ම, ක්‍රියා යනුවෙන් අවසන් ක්‍රියාව හඳුන්වනවා වගේ ජීවත්වන කාලයේ අවසන් ක්‍රියාව කාලකිරියාවයි. මාරයාගේ ක්‍රියාව හැටියට ගත්තත් මෙයින් කියන්නේ මරණයමයි. **“කන්ධනං හෙදො”** රූප ස්කන්ධය සමඟ නාමස්කන්ධ සතර එක් වූ විට ක්‍රියා කරනවා. මේ වර්තමාන ස්කන්ධ පහේ විඳීම හෙවත් වෙන්වීම මේ පරමාර්ථ වශයෙන් මරණයේ දැක්වීමයි. රූප ස්කන්ධයෙන් නාම ස්කන්ධ වෙන්වුණාම වෙන්වේ රූප ස්කන්ධය ක්‍රියාවිරහිතව කොහේ හෝ නිශ්චලව තැබීමයි. එය **“කලෙබරසස නිකේපො”** යනුවෙන් වදාලා.

උපතක් වෙනොත් මරණයක් තිබෙනවා. මේ හරියට ගසක, වැලක, ලියක හෝ යම් දෙයක මුල හා අග වගෙයි. දුකට සත්‍යයේ දී උපතත් දුකත්, මරණයත් දුකත්, එසේ නම් උපතට සතුටුවන්නෙන්, මරණයට දුක් වන්නෙන් ඇයි? හැම සත්වයෝ හැම උපතට සතුටුවෙමින් හැම මරණයටම දුක් වෙන්නෙන් නෑ. තමාගේ යැයි සිතාගත් අයගේ උපතට සතුටු වෙමින් මරණයේදී දුක් වෙනවා. සතුරු යැයි විරුද්ධ යැයි සිතන අයගේ උපත දැක දුක් වෙමින්, මරණයෙන් සතුටු වෙනවා. උපත හා මරණය ලොව පැවැත්මේ අන්ත දෙකයි. දිරිම, ව්‍යාදිය ආදී දේ මැද ඇති දේයි. මේ සියල්ල ලොව ඇති ස්වභාව ධර්මතායි.

එසේ නම් ජාති, ජරා, මරණ දුකක් ලෙස වදාළේ ඒවා දුකට හේතුවෙන නිසයි. ඒවා දුකට හේතුවන්නෙන් මගේ යැයි තණ්හාවෙන් බැඳී උපාදානයෙන් අල්ලාගෙන සිටින නිසයි. තමාගේම ජීවිතයටත්, තමාගේ කියා සිතා සිටින අයටත් තණ්හාවෙන් ඇලී ගැලී සිටින නිසාම මරණය දුකක් වෙනවා.

සත්වයෝ කැමති වන්නේම ඇස්, කන්, නාසාදිය පිනවන්නමයි. ප්‍රිය දෙය සමඟ එක්වන්නමයි. එහිසා තමාගේ යැයි සිතා ගන්නා ලද දරු උපතේදී සතුටු වෙනවා. එතැන් පටන් ඒ දරුවාට තණ්හාවෙන් බැඳී සිටින නිසා දරුවා නිසා කොතෙක් දුක් පීඩා ලැබුවත් ඒවා සැපයක් හැටියටයි දකින්නේ. නැති නම් දරුවාගෙන් වින්දනය කරන්න බලාපොරොත්තු වන සැපය වෙනුවෙන් අර මහා දුක් රැස ඉවසා විඳදරා ගන්නවා.

වහෙත් මෙය දුකක් ලෙස නොදකින්නේ අවිද්‍යාව නිසා. **“දුකෙබ අවිඤ්ඤාණං”** මේ දුක් රැස මා විඳින්නේ මා තුළ ඇති තණ්හාව නිසා කියා නොදකින්නෙත් අවිද්‍යාව නිසා දුකබ සමුදයේ **“අවිඤ්ඤාණං”** එකතු වීමට ඇති තණ්හාව නිසා උපතේදී සතුටු වෙමින්, තණ්හාවෙන් බැඳී ඇති නිසා වෙන්වීමට අකමැත්තෙන් මරණයේදී දුක්වෙනවා. හරි නම් උපතේදී සතුටුවීම නොව, නොසතුටුවීම දුක්වීමයි කළ යුත්තේ. ඇයි අනේ මොහු මෙලොවට මහා දුක් විඳින්නයි. මොහු නිසා මටත් දුක් විඳින්න වෙනවා. අවසානයේ මරණ දුකටත් පත්වෙනවා කියා එසේ දැකීම හරි දැකීමයි. අවිද්‍යාවේ අතික් පැත්ත වූ විද්‍යාව පහළකර ගැනීමයි. හැබැයි මෙය වටහා ගැනීම නම් ඉතාමත් අමාරුයි. ඒ නිසා තමා අස්ලොම් උපමාවෙන් ආර්ය සත්‍ය අවබෝධයේ දුෂ්කර බව වදාළේ.

මේ මහා දුකකට, මහා බයකට හේතුවෙන මේ මරණය නිසා ඇති වන භය හා දුක නැති කරගන්නා වූ විදර්ශනා මාර්ගය ද **“අභිනාහං පච්චෙකඛණ”** සූත්‍ර වශයෙන් වදාළා. ස්ත්‍රියක් හෝ පුරුෂයෙක් හෝ ගිහියෙක් හෝ පැවිද්දෙක් වෙන හැම දෙනා විසින්ම මම මරණයට පත්වෙන කෙනෙක්, මරණය නොඉක්ම වූ කෙනෙක් යනුවෙන් නිතර නිතර මරණ සතිය වඩන්නේ නම් තණ්හාවේම එක් අංශයක් වන ජීවිත මදය නැතිවෙලා තුනීවෙලා ජීවිතය පිළිබඳ සිත තුළ යටපත්ව ඇති ඇල්ම දුරුවෙලා දුකෙන් මිඳෙන මාර්ගයට පිවිසෙන බව වදාළා.

“තපං කතමො සොකො ?” ඒ දුකබ ආර්ය සත්‍යයෙහි ශෝක නමැති දුක කවරේද? **“ඤාති ව්‍යාසනෙනවා පුට්ඨස්ස”** ඥාතීන්ගේ

විනාශය නිසා ඇතිවන දුක් නම් ස්වභාවයෙන් සිතේ ගැටීමෙන්, **“භොග ව්‍යාසනෙනවා පුට්ඨස්ස”** භෝගයන්ගේ භෝ විනාශයන්ගෙන් ඇති දුක් ස්වභාවය හිතේ ගැටීමෙන් රෝග **“ව්‍යසනෙනවා පුට්ඨස්ස”** රෝග නිසා නිරෝගීභාවයෙන් විනාශයෙන් ඇතිවන දුක් සිතේ ගැටීමෙන්, **“සීලනෙනවා පුට්ඨස්ස”** සීල විනාශ වී දුස්සීල බවට පත්වීම නිසා ඇතිවන දුක්. සිතේ ගැටීමෙන් **“අඤ්ඤානරංඤානරනෙන ව්‍යසනෙන සමනනාගතස්ස අඤ්ඤානරංඤානරනෙන දුක්ඛධම්මෙන පුට්ඨස්ස”** එක් එක් විනාශ වීම් නිසා ඇති වන එක් එක් ආකාර දුක් ස්වභාවය සිතේ ගැටුණ කෙනාගේ, **“සොකො සොවනා සොච්ඡතං”** ශෝකයක්, ශෝක කරන බවක්, ශෝකයෙන් යුතු සිතක් ඇති බවත්, **“අනො සොකො අනො පරිසොකො”** හදවත ඇතුළේ ශෝක කරන බවක් ඇතුළත නැවත නැවත ශෝක කරන බවක් වේද, **“වේතසො පරිජ්ඣායනා”** සිත තුළ දැවෙන බවක්, **“දොමනසසං”** නොසතුව සිත ඇති බවක් **“සොක සලලං”** හදවතේ ඇලුන සෝක නමැති උලක්වේද **“අයං උච්චි සොකො”** මෙය සෝක යැයි කියනු ලැබේ.

මේ සෝකය හරියට ගිනි දැල් නොවන භාජනයක් තුළ දැල්වෙන ගින්නක් වගේ. භාජනයේ ඇති ගිනිදැල් නොපෙනුනාට රතුපාට වූ බදුන හා දුම් මතු වීම මිරිගුවක් මෙන් උණුසුම නික්මෙන හැටි දැකගත හැකිවූවක් මෙන් සෝකයෙන් පෙළෙන කෙනාගේ මුහුණෙන් මලානික වූ ශරීර ස්වභාවයෙන් විමසිල්ලෙන් බලන කෙනාට දැකගත හැකි වෙනවා.

මේ සෝක ගින්නේ ඇති දුරුණු දාහය දුරාගන්න බැරවෙන විට උමතු වීමක් හෝ දිවිහසා ගැනීම, පපුවට ගහගනිමින්, බිම පෙරෙළෙමින්, සමහරවිට ඒ සෝක ගින්නෙන්ම ලේ උණු වී කටින් හෝ ගුද මගින් නැති නම් ලේ ධාතුව දැවී සිත පැවතීමට ඉඩක් නොලබා ජීවිතක්‍ෂයට පත්වෙනවා. ඥාතීන්ගේ, භෝගයන්ගේ ආදී දේවල අනිත්‍යතාව යථා ස්වභාවය වටහාගත් කෙනාට සෝක කළයුතු දේ හි සෝක නොකර සිටීමේ හැකියාව ලැබෙනවා. ඒ වගේම කිසිවකට, කිසිවෙකුට තණ්හාවෙන් දැඩි බැඳීමක් ඇතිකර

නොගත්තොත් මේ සෝක ගින්නෙන් දැවෙන්නේ නෑ. **“නණභාය ජායති සොකො”** තණ්හාවෙන් සෝකය හටගන්නවා. **“නණභාය විපසමුත්තස්ස නන්ථි සොකො”** - තණ්හාවෙන් මිඳුණාහුට සෝකයක් නැත.

“නපු කතමො පරදෙවො ?” ඒ දුකට ආර්ය සත්‍යයෙහි වැළඳීමේ දුක කවරේද? ඉහත සෝකයට හේතු වූ කරුණු මුල්කරගෙන **“ආදෙවො පරදෙවො”** ඇඬීමක් නැවත නැවත ඇඬීමක් **“ආදෙවනා පරදෙවනා”** ඇඬන බවක්, නැවත නැවත ඇඬන බවක් **“ආදෙවිනපුං පරදෙවිනපුං”** ඇඬන නැවත නැවත ඇඬීම සිදුකරන සිත් ඇති බවක් **“වාචා පලාපො”** වචනයෙන් කිය කියා වැලඳීමක්. **“විපසලාපො”** විවිධ දේවල් කිය කියා වැළඳීමක්. **“ලාලපො ලාලපන, ලාලසිත්තානං”** දකින අයගේද සිත් කම්පාවන අයුරින්, අද්‍රෝනා දෙමින් නැවත නැවත හඬ නැගීම, එසේ හඬ නගන සිත් ඇති බවක් වේද? **“අයං උචච්චි පරදෙවො”**. මේ ඇඬීමේ

දුක යැයි කියනු ලැබේ. මේ අඬාවැළඳීම සිදුවන්නේ සෝකයේ ම වර්ධන අවස්ථාවේ දී උපමාවෙන් දක්වනොත්, භාජනය තුළ දැල්වෙන ගින්න ගිනි දළු පිටත මතු වීම වගේ පිටිතවලින් බාහිර භෝගා දී වස්තුවලින් ඇති අනිත්‍යතාවය යථා ස්වභාවය අවබෝධකරගත් කෙනා ඇඬන්නේ වැළපෙන්නේ නෑ.

ඥාති ව්‍යසනයේ දී නොහැඬූ බොහෝ පිරිසක්

තම එකම පුතු මැරුණු පසු කෑම බීම නොනවත්වා, කරමින් සිටි වැඩ නොනවත්වා දැරුවාගේ මළ සිරුර දවමින් සිටි පිරිස වෙත පැමිණි කෙනාට නොහඬා සිටීමේ කරුණු පෙන්වා දුන්නේ මෙලෙසයි.

සර්පයාගේ ස්වභාවය පරණ වූ සැව දුක සේ අමාරුවෙන් ගලවා සැව ගැන බලාපොරොත්තු නැතිව යාමයි. ඒ සැව අතහැර යන සර්පයා වාගේ මැරී සිරුර අතහැර ගිය කෙනා ගැන හැඬීම

නිශ්චලයි. එබැවින් නොහඬා කළ යුතු දේ පමණක් කරමි. මේ පියතුමාගේ පිළිතුරයි. මේ දරුවා "අම්මේ, මං ඔබට දරුවෙක් වෙන්න එනවා." කියා දැනුම් දීලා ආවෙත් නෑ. අම්මේ දැන් මං ඔබ අතහැරලා යනවා කියා කීවෙත් නෑ. සසරේ ඇවිදගෙන ඇවිත් මවු කුසේ කලක් වැස, මෙලොව කලක් වැස, පරලොව ගියා. ආපු ලෙසම ගියා. ඉතිං මං අඬන්නේ කවුරු වෙනුවෙන් ද? මේ මවගේ පිළිතුරයි. මැරුණු සොයුරා වෙනුවෙන් ඇඬුවොත් මං කෙටිවු වෙනවා. ඒ දැකලා මගේ නෑ හිතවතුන් දුක්වෙනවා. මේ සොයුරියගේ පිළිතුරයි. යමෙක් අහසේ ගමන් කරන හඳ ඉල්ලා අඬනවා නම්, ඒ කිසිදා නොලැබෙන දෙයක්. මැරුණු කෙනා වෙනුවෙන් ඇඬීමත් ඒ වගේ නිසා මං අඬන්නේ නෑ. මේ බිරිඳගේ පිළිතුරයි. යමෙක් වතුර ගෙනෙන කල් බිඳුන පසු අඬනවා නම් මැරුණු කෙනා වෙනුවෙන් ඇඬීමත් ඒ වගේ. ඒ නිසා මං අඬන්නේ නෑ. මේ සේවිකාවගේ පිළිතුරයි. ඔබටත් මේ වගේ ඔබේ සිත මේ තත්වයට හදාගත හැකි නම් ඔබ මෙලොවත් පරලොවත් ජයගත් උතුම් ම බෞද්ධයෙක් වෙනවා.

බෝග ව්‍යසනයේදී සතුටු වූ සිටුවරයා.

අනාට්ඨික සිටුතුමා පෙර කාශ්‍යප බුදු සසුනේ අග්‍ර උපස්ථායක වූයේ සුමංගල සිටුවරයායි. එතුමා ඒ බුදුරජාණන් වහන්සේට තැටියක් සාදා පූජා කළා. එතුමා කෙරෙහි වෛර සිතක් ඇතිකරගත් සොරෙක් එතුමා සිත් පීඩා ඇති කිරීමට එතුමා වඩාමත් ප්‍රිය කළ ඒ බුදු තැටියට ගිනි තැබුවා. එය ආරංචි වී එතැනට ආව එතුමා අප්පුඬි ගසා සිනාසුණා. තමාගේ විශාල ධනයක් වියදම් කළා මහත් සතුටින් පූජා කළ මේ තැටිය දැවී විනාශ වෙනවා දැකලා අත්පුඬි ගසමින් සිනාසෙන මෙතුමා ගැන පුදුම වී ළඟ සිටි අයෙක් ඒ ගැන විමසූ විට කීවේ නැති වී විනාශ වී යන ධනය වැයකරලා මේ තැටිය හදලා මං විශාල කුසලයක් කරගත්තා. වරක් මගේ ධනය නොනැසෙන ලෙස නිධන් කළා. මට තවත් වතාවක් ධන නිධනයක් කරගන්න පුළුවන් කියලා නැවත පෙරටත් වඩා හොඳට තැටියක් හදලා පූජා කරලා ඒ පින පළමුවෙන්ම අනුමෝදන් කළේ ඒ තැටිය ගිනිතැබූ සොරාටයි.

“තනු කතමං දුක්ඛං?” ඒ දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යයෙහි දුක් යනු කුමක්ද? “යංකායිකං අසාතං” මේ කය පිළිබඳ අමිහිරි වූ “කායිකං දුක්ඛං” කයෙහි හට ගන්නා වූ දුක්, “කාය සංපසංඝප්පං” කයේ ගැටෙන ස්පර්ශයෙන් හට ගන්නා වූ “අසාතං දුක්ඛං වෙදුයිතං” විඳිය යුතු අමිහිරි දුක්, “කාය සංපසංඝප්පා අසාතා දුක්ඛා වේදනා” ශරීරයේ ගැටෙන දේ අනුව ඇතිවන අමිහිරි දුක් විඳීමක් වේ නම් “ඉදං උච්චති දුක්ඛං” මේ දුක් යැයි කියනු ලැබේ. උපන්දා පටන් මේ වනතුරු අප මොනතරම් කායික දුක් විඳලා තිබෙනවාද? මැරෙන තුරු තව කොතෙක් විඳින්නවේද? මරණෙන් පසු නැවත කොහේ උපදී ද? කොතෙක් දුක් විඳින්න වේද? එහි සීමාවක් නම් නැත.

බණ අසන්න හා භාවනාවට වාඩිවෙන ඔබට දැනෙන අහිමිහිරි කායික දුක් මේ තමා දුක්ඛ සත්‍ය යැයි අවබෝධ නොකර නැගිට යාමෙන් ඔබ කරන්නේ ඒ දුක් සැඟවීම නොවේ ද? මෙලෙස මුලු ජීවිතය පුරාම ඉරියව් මාරුකිරීමෙන් මහා දුක් තාවකාලිකව යටපත් කිරීම හැර දුකෙන් මිඳීම නොවේ. අපි හැමෝම සැපට කැමතියි. ඒ නිසා සැප හොයනවා. ඒ ඒ සැප බලන්න දුක් විඳිනවා. ඒ සැපයට තණ්හාවෙන් ඇඳුම් කරන නිසා දුක් විඳි විඳි සැප ම සොයනවා. ලැබූ සැප විඳිනවා. අනිත්‍ය නිසා ඒ සැප නැති වී යනවා. ලැබූ සැප නැති වී යාමත් දුක්. අවිද්‍යාව නිසා එය වැටහෙන්නේ නෑ.

“තනු කප්මං දොමනස්සං ?” ඒ දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යයේ දොමනස කුමක්ද? “යං වේතසිකං අසාතං වෙතසිකං දුක්ඛං” යම් සිත පිළිබඳ වූ අහිමිහිරි දුක් වේද? ‘වේනො සමපසංඝප්පං අසාතං දුක්ඛං වෙදුයිතං’- යම් සිතෙහි හටගත් විඳිය යුතු දුක්. “වේනො සමපසංඝප්ප, අසාතා දුක්ඛා වේදනා” සිතේ ගැටීම නිසා ඇතිවෙන අහිමිහිරි දුක් වේදනාවක් වේද? “ඉදං උච්චති දොමනස්සං” මේ දොමනස හෙවත් දුක් සහිත සිත ඇත්තේ නම් වේ. “තනු කතමො උපායාසො” දුක් නමැති ආර්ය සත්‍යයෙහි සුසුම්ලූමේ නම් වූ දුක් ස්වභාවය කුමක්ද? “සොක පරදේව” දුක් ඇතිවීමට හේතුවන කරුණු ම සුසුම්ලූමට හේතුවෙනවා. පළමුවෙන් ඇතිවෙනවා

සෝකය. එය දරාගන්න බැරව වැඩිවෙනකොට අඩා වැළපෙනවා. අඩා වැළපීලා වෙහෙසට පත්වුණාම තව දුරටත් අඬන්න බැරව සුසුම්ලනවා. ඒක හරියට භාජනයක් තුළ දැල්වූ ගින්න ගිනි දළ උඩට නැඟ තවදුරටත් ඒ ගිනි දළ උඩට එන්න බැරවෙනකොට ඇතුළේම දැල්වී දැල්වී හිස් භාජනය නොබිඳී රස්නයෙන් තැවෙනවා වාගේ, සමහරවිට ඒ රස්නයේ අධිකකම නිසා භාජනය පිපිරී විනාශ වී යනවා වගේ හදවතේ ඇතිවන ශෝකය උග්‍රවෙලා, අඩා වැළපීලා, ශෝකයේ ම උච්චතම අවස්ථාව වන සුසුම්ලෑමට පැමිණුනාම සමහර අය පපුව පැළිලා මැරෙනවා කියන්නේ.

“තප්ප් කතමො අප්පියෙහි සමපයොගො දුක්ඛා ?” ඒ සත්‍යයක් වූ දුක්ඛිම අප්‍රියයන් සමඟ එක්වීමේ දුක කුමක්ද? **“ඉධ යසසනෝ හොනනි අනිට්ඨා අකන්තා අමනාපා රූපා සඤ්ඤා රසා පොට්ඨඛිඛා”** මේ ලෝකයේ නරක වූ සිතට ප්‍රිය නැති වූ අකමැති වූ රූප, ශබ්ද, ගඳ, තීරස, පොට්ඨඛි වේද ඒවා **“යෙවාපහස්ස තෙ හොනනි අනප්පකාමා අහි තකාමා අචාසුකාමා අයොගකෙබ්බකාමා”** යමෙකුට අනර්ථය කැමති අහිත කැමති අපහසුතා කැමති ගුණාධර්ම කුසලයන්හි යෙදෙනවට අකමැති, **“යාතෙසං සංගති සමාගමො සමොධානං මිසසීනාවං”** යම් ඒ අය සමඟ එක්ව යාමක් එක්ව ඒමක්, එකතුවීමක්, මිශ්‍ර වීමක්වේද? **“අයං උච්චති අප්පයෙහි සමපයොගො දුක්ඛා”** මෙය අප්‍රියයන් සමඟ එක්වීමේ දුකයැයි කියනු ලැබේ.

“තප්ප් කතමො පියෙහි විප්පයොගේ දුක්ඛා”. ඒ දුක්ඛ ආර්ය සත්‍යයෙහි ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීමේ කුමක්ද? යමෙකුට මේ ලෝකයේ හොඳ වූ සිතට ප්‍රිය වූ කැමති වූ රූප, ශබ්ද, සුවඳ, රසද, ස්පර්ශවේ ද යමෙකුට දියුණුව කැමති හිතවත් වූ සැපය කැමති වෙන,

“මාතා වා පිතා වා භාතාවා හගිනි වා මිත්තා මව්වා වා ඤාතිසා ලෝභිතාවා” මව හෝ පියා හෝ සහෝදරයා හෝ සහෝදරිය හෝ යාළු මිත්‍රයෝ හෝ ඥාති ලේ නෑයෝ වෙන් වෙන් ද, ඒ අය සමඟ එක්ව යාමක් එක්ව ඒමක් එක්වීමක් මිශ්‍ර වී වාසය කිරීමක් නොවේ

ද, මෙය ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීම යැයි කියනු ලැබේ. එතකොට මේ ලෝකයේ හොඳ පමණක් නෑ. හැම දේකම දෙපැත්තක් තිබෙනවා වගේ හොඳ නරක කියා දෙකොටසක් මේ ලෝකයේ පිරී පවතිනවා. ඒ නිසා කාටවත් හොඳ අය සමඟම එක්වීමක් හෝ නරක දෙයින් කරන අයගෙන් වෙන්වී මිඳි ඉන්නට බෑ. ඒ සඳහා ලෝකයෙන් එතෙර විය යුතුමයි. උප්පත්ති මරණ වගේ හොඳ දේ හැමෝටම හොඳ වෙන්නෙත් නෑ. නරක දේ හැමෝටම නරක වෙන්නෙත් නෑ. කෙනෙකුට හොඳ දේ තවකෙනෙකුට නරකයි. කෙනෙකුට නරක දේ තවකෙනෙකුට හොඳයි. බෞද්ධයාට ප්‍රිය වූ දෙය මිසදිටු අබෞද්ධයාට අප්‍රියයි. මිනිසාට අප්‍රියවන අසූචි සුනඛයාට ප්‍රියයි. පටිකාරයාට පටිකාරයා ප්‍රියයි. පුණ්‍යකාමීන් අප්‍රියයි. මෙයට හේතුව නම් කර්මැත්ත හා අකර්මැත්තයි. ඇලීම හා ගැටීමයි. ඇලීම ලෝභයයි. ගැටීම ද්වේශයයි.

එසේ වීමට හේතුව මුලාව හෙවත් මෝහයයි. හොඳට නුවණින් විමසා බලනවිට අප්‍රිය සම්ප්‍රයෝග දුකක් ප්‍රිය විප්‍රයෝග දුකක් ඇති වන්නේ ඇලීම හෙවත් තණ්හාව නිසාම බව වැටහෙනවා. කිසිම කෙනෙකුට කිසිම දෙයකට ප්‍රිය නොවේ නම්, කිසිම දෙයක් කිසිම කෙනෙක් අප්‍රිය නොවන මැදහත් සිත පුරුදු කරන්නේ නම් මේ දුක නෑ. **“පිය නො ජායනී සොකො”** යනුවෙන් වදාළේ ඒ නිසයි. රහතන් වහන්සේලාට ප්‍රිය අප්‍රිය භාවයක් නැති නිසා උන්වහන්සේලාට ප්‍රිය විප්‍රයෝග දුකක් හෝ අප්‍රිය සම්ප්‍රයෝග දුකක් නෑ.

“රාග, දෝශ, මොහ, ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ, සොක පර්දෙව, දුකඛ දොමනස්ස, උපායාස, අපපියෙති සමපයොග, පියෙති විපපයොග යමපිවජං න ලහති”.

රාග නමැති ගින්න, ද්වේශ නමැති ගින්න, මෝහ නමැති ගින්න, ඉපදීම, ලෙඩවීම, දිරීම, මරණය, සෝක කිරීම, ඇඬීම, කායික දුක, මානසික දුක, සුසුම්ලෑමේ දුක, අප්‍රිය දේ හා අප්‍රිය අය සමඟ එක්වීමේ දුක පියයන්ගෙන් වෙන්වීමේ දුක. මේ කියන කෙළෙස් ගිනි හා සංසාර දුක් ගිනිවලින් පෙළෙන මේ සත්වයාට ගැලවීමක් නැතිව මිඳීමක් නැතිව උපදිමින් මැරෙමින් යන මේ සංසාර ගමනේ

කල්පයක් තුළ මරණයට පත්වීමෙන් පසු ඉතිරි වූ ඇට සැකිලි රැස් කළා නම්, විනාශ නොවුනා නම් රජගහනුවර තිබෙන වේවුල්ල පර්වතය තරම් විශාල ගොඩක් වෙන බව පබ්බකුසම සූත්‍රයෙන් වදාළා.

තවද, මේ දිගු සසරේ මව නොවූ, පියා නොවූ, දුව නොවූ, පුතා නොවූ, සොයුරා නොවූ, සොයුරිය නොවූ, කෙනෙක් සොයාගත නොහැකි බවද, මේ දිගු සසර ගමනේ මව වෙනුවෙන්, පියා වෙනුවෙන්, දුව වෙනුවෙන්, පුතා වෙනුවෙන්, සහෝදරයා වෙනුවෙන්, සහෝදරිය වෙනුවෙන්, ඥාතීන් වෙනුවෙන් හා රෝග පීඩාවලින් වස්තු විනාශවීම් නිසා හැඬීමෙන් වැගිරුණු කඳුළු මේ සාගර ජලයටත් වඩා අධිකයි. තවද මුලු දඹදිව තිබෙන තණ ලී අතු සියල්ල එකතුකර අගල් හතරේ කෑලවලට කපලා මේ මගේ අම්මා, අම්මගෙ අම්මා ආදී වශයෙන් තැබුවහොත් ඒ තණ ලී අතු ඉවර වෙනවා එහෙත් මව් පරම්පරාව ඉවර නෑ.

මේ මහා පොළොව මසං ඇට තරමට ගැලි කරලා මේ මගේ පියා, පියාගේ පියා ආදී වශයෙන් තැබුවහොත් මහ පොළොව ඉවර වෙනවා එහෙත් පිය පරම්පරාව ඉවර වෙන්නේ නෑ.

ඒ වගේ දිගු සසරේදී මව්වරුන්ගේ තනවලින් උරා බිවි කිරි මහා සමුද්‍රේ ජලයට වැඩියි. එමෙන්ම මේ දිගු සංසාර ගමනේ දී ගවයන් වී, මීඹුන් වී, මුවන් වී, උග්‍රන් වී, එළුවන් වී, කුකුළන් වී, බැටළුවන් වී සොරු යැයි අල්ලාගෙන බෙලි කැපීමෙන් වැගුරු ලේ මහා සාගරයේ ජලයට වඩා අධිකයි, යැයි අනමතග්ග සංයුත දේශනාවේදී වදාළ සේක. අවිද්‍යාවෙන් වැසී ඇති නිසාම ඕවා මොන බොරු දැයි සිතෙනු ඇත.

අබ උපමාව

දිග පළල උස යොදනක් වූ ලෝහ පවුරෙන් වට වූ නුවරක් අබවලින් පුරවා වසර සියයකට එක අබ ඇටය බැගින් ඉවත් කළ විට ඒ අබ සියල්ල අවසන් වුණත් කල්පයේ කාලය ඉවර නොවේ.

බමුණකුගේ පැනයට වදාළ වැලි උපමාව

දඹදිව ඇති විශාලම ගඟක් වන ගංගා නම් ගඟේ වැලි කරටවලට වඩා ඉක්ම ගිය කල්ප අධිකයි.

හික්කුන්ගේ පැනයට වදාළ සිහිකිරීමේ උපමාව.

වසර සීයක් ජීවත්වෙන ශ්‍රාවකයෝ හතර දෙනෙක් දවසකට කල්ප ලක්ෂය බැගින් සිහි කරමින් වසර සීය ගෙවී ගියත් ඉක්මුණා වූ කල්ප සිහිකරලා ඉවර වෙන්නේ නෑ. යනුවෙන් ඒ අනමතගේ සංයුක්තයේදී ම වදාළා. මේ අනුව ඉහත ඇති උපමාවලට අනුව දිගු සසරේ වින්ද දුක් රැස සිතාගත හැකියි නේද? බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දැනුම මහපොළොව වගේ නම් අපේ දැනුම අඩ ඇටයක් තරම් වේ. **“තථ කථමං සංඛිතෙන පඤ්චුපාදනක්ඛයා දුක්ඛා ?”** කෙටියෙන් උපාදානස්කන්ධ පහේ දුක කවරේද? පඤ්ච උපාදානස්කන්ධයේ තේරුම හිවැරදිව වටහාගත යුතුයි. පඤ්චස්කන්ධය එකක්. පඤ්ච උපාදානස්කන්ධය එකක්. බුදු, පසේ බුදු, මහ රහතන් උතුමන්ට ඇත්තේ පඤ්චස්කන්ධයයි. රූප නම් වූ ශරීරය. වේදනා නම් වූ වින්දනය සඤ්ඤා නම් වූ හැඟීම් සංඛාර නම් වූ සිහිවිලි, විඤ්ඤාණ නම් වූ සිත් උන්වහන්සේලා මේ පහට ඇලීමක් බැඳීමක් නෑ.

රහතන් වහන්සේලා ප්‍රකාශ තර තිබෙන්නේ මම මරණය කැමති වන්නෙත් නෑ. ජීවිතය ගැන සතුටු වෙන්නෙත් නෑ. එහෙත් මේ ජීවිතයෙන් මිඳීම සිදුවෙන කාලය පමණක් බලාපොරොත්තු වෙනවා යනුවෙන්.

දිනක් තමන්ට බොරු චෝදනාවක් කළ හික්කුන් වහන්සේ නමකට සාරිපුත්ත මහරහතන් වහන්සේ බුදුරජාණන් වහන්සේ හා සඟ පිරිස මැද සිහනාදු පවත්වමින් වදාළේ, මම මේ කය පරිහරණය කරන්නේ බෙල්ලේ එතුන සර්ප කුණක් වගේ කියලා. සර්ප කුණක් බෙල්ලේ එහි ඇති කෙනෙක් සිතන්නේ හැකි ඉක්මනින් එය ඉවත් කරලා නාලා පිරිසිදු වෙන්නයි. ඒ වගේ නික්ලේඹි උතුමන්

මේ ශරීරය දැකින්තේ ඒ විදිහටයි. ඒ නිසා උන්වහන්සේලාට මේ ජීවිතය කෙරෙහි ඇල්මක් බැඳීමක් නැති නිසයි උන්වහන්සේලාට ඇති ජීවිතය පඤ්චස්කන්ධයක් වෙන්නේ. උපාදාන කියන්නේ දැඩි ලෙස අල්ලා ගැනීම බැඳීමයි. ඔබ දැක ඇති කබරගොයි යම් ගොදුරක් අල්ලා ගත්තොත් උග්‍ර කොතෙක් ගැහුවත් ඒ ගොදුර අතහරින්තේ නෑ. තදින් අල්ලාගෙන ඉන්නවා. ඒ නිසා පහරදීම නිසා අතපය, වලිගය, කඳ තුවාල වෙලා තැලිලා දැඩි දුක් විඳිනවා. සමහර විට මැරුම් කනවා. උපාදානය කියන්නේ ඒ වගේ.

ඒ නිසා කෙළෙස් සහිත සත්වයෝ ජීවිතවලට තෘෂ්ණාවෙන් තදින් ඇලුම් කරනවා බැඳී සිටිනවා. ඒ නිසාම මේ ජීවිත පරිහරණය කිරීම දුකක් වෙනවා.

රහතන් උතුමන්ට පඤ්චස්කන්ධයක් වන ජීවිතය කෙළෙස් සහිත සත්වයන්ට පඤ්ච උපාදානස්කන්ධයක් වෙනවා කෙළෙස් සහිත හැම දෙනාම රූපයට බැඳිලා චින්දනයට බැඳිලා, හැඟීම්වලට බැඳිලා, නොයෙක් සිතුවිලිවලට බැඳිලා, සිත්වලට බැඳිලා දුක් විඳිනවා.

මේ ජීවිත පවතින්නේ සතර වැදෑරුම් ආහාර නිසා කන බොන ආහාරයෙන් රූප කය හෙවත් ශරීරය වැඩෙමින් පවතිනවා. ස්පර්ශය ආහාර කරගෙන ස්පර්ශය නිසා චින්දනය පවතිනවා. චේතනාව ප්‍රධාන වූ සිතිවිලි ආහාර කරගෙන සිතිවිලි නිසා විඤ්ඤාණය පවතිනවා. විඤ්ඤාණය හෙවත් සිත ආහාරයක් කරගෙන සිත නිසා නාම රූප නම් වූ මේ ජීවිතය පවතිනවා. ඒ නිසා ශරීරයට ආහාරපාන ලබාදෙන්න සැපවින්දනයට සැප ස්පර්ශය ලබාදෙන්න ඇතිකර ගන්නා වූ විවිධ චේතනා විවිධ අදහස් සිතිවිලි විවිධ ආකාර සිත් අනුව පඤ්චඋපාදානස්කන්ධ වූ මේ ජීවිතය පවත්වන්න සෑම දෙනා අප්‍රමාණ දුක් විඳිනවා. ඒ නිසා ඉපදීම ආදී විවිධ දුක් පෙත්වාදී භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අවසානයේ **‘සංඛිනෙන පඤ්ඤාපාදානකඛ්‍යධා දුකඛ’** යනුවෙන් වදාළා.

යම්කිසි දාන පිංකමක දී බොහෝ දෙනෙක් බත්ම ගෙනාවොත්

හැමෝගෙම දාන ගන්නන් ඕනෑ. එහෙම දානය ගන්න ගියොත් ස්වාමීන් වහන්සේලාගේ පාත්‍රය ඉඩමදි වී පිරිලා ඉතිරිලත් යනවා. වෙලාවත් මදිවෙනවා. ඒ නිසා කරන්නේ කෑම භාජනය භාජනයේ ම ධන්වලින් ටික ටික මිශ්‍ර කරලා එක් භාජනයකට අරන් බෙදන එකයි. එවිට හැම දෙනාගේ ම ධන් දානය ගන්නා වෙනවා.

මහ සාගරයේ ජලය උතුරෙන්, දකුණෙන්, ලංකාවෙන්, ඉන්දියාවෙන්, වෙනත් රටවලින් වෙන වෙනම අරං පරීක්ෂා කර එහි ජලයේ රසය පෙන්වා දෙන්න ගියොත් එය ඉතාමත් බැරෑරුම් කාර්යයක්. ඒ නිසා මුහුදේ එක ජල බිංදුවක් විමසා රස දැනගෙන මුළු සාගරයේම ජලය ලුණු රසයි කියා පෙන්වන්නා වගේ තථාගතයන් වහන්සේන් ප්‍රකට වූ ජාති, ජරා, මරණාදි ප්‍රධාන දුක් පෙන්වා දී සියල්ල කැටිකර කෙටියෙන් පහක් වූ උපාදානස්කන්ධයම දුකයි කියා වදාළා.

දිගු සසර ගමනේ අතීතයේත්, අනාගතයේත්, වර්තමානයේත් පවත්නා දුක විස්තර කරන්න ගියොත් එය කියා ඉවර කරන්න නොහැකියි. එබැවින් නුවණාස පාදා මේ මහා දුක අවබෝධ කෙරෙත්වා.

“ඉදං බො පන හිකබ්වේ දුකඛ සමුදයං අරිය සච්චං”
මහණෙනි, මේ දුක් ඇති කිරීමේ හේතුව වන ආර්ය සත්‍යයි. **“යායං තණ්හා පොනොභවිකා නන්දිරාග සහාගතා තත්‍ර තත්‍රාහිනන්දනී සෙය්‍යන්දං කාම තණ්හා භව තණ්හා විභව තණ්හා”** පුනර්භවය ඇති කරන නන්දිරාග සමඟ ඇතිවූ තැන සතුවුවෙන කාමයන් අරමුණු කළුව ද, භවයන් අරමුණු කළුව ද, විභවයන් අරමුණු කළුව ද, යම් මේ තෘෂ්ණාවක් වේ ද එයයි. පොනොභවිකා. තණ්හාවේ ස්වභාවය නම් නැවත නැවත කාම භවයේ හෝ රූප භවයේ හෝ අරූප භවයේ උපත ලබාදීම නන්දි කියන විචනයේ තේරුම් දෙකක් තිබෙනවා. එකක් තණ්හාව අනෙක සතුව. සමුදය සත්‍ය දේශනා පෙළේ ඒ දෙකම තියෙනවා. නන්දිරාග තෘෂ්ණාවෙන් ඇලීම සතුවූ වෙමින් ඇලීම, පෘථග්ජන සිත ප්‍රිය අරමුණේ ඇලෙනවා. බැඳෙනවා වගේම සතුවූ වෙනවා. **‘පියරූපං සාත රූපං එතෙට්ඨා තණ්හා**

උපසස් මානා උපසස්ති එතට් නිවිසමානා නිවිසති”. යනුවෙන් වදාළේ වියයි.

තනු තනුනිනන්දිති - තනු තනු කියන්නේ ඒ ඒ තැන්වල කුමන තැන්වලද යම් තැනක උපන්නා නම් ඒ උපන් තැන සතිපට්ඨාන සූත්‍රයේදී මේ තණ්හාව උපදින තැන් 60 ක් වදාළා. නන්දිති නම් සතුවුවෙන බවයි. සතුවෙන් බැඳෙන බවයි. ප්‍රිය රූපයටත් බැඳී සතුවු වෙනවා. ශබ්දයටත් බැඳී සතුවු වෙනවා. චින්දනයටත් බැඳී සතුවුවෙනවා. හැගීම්වලටත් බැඳී සතුවු වෙනවා. ඇසටත් බැඳී සතුවු වෙනවා. කණටත් බැඳී සතුවු වෙනවා.

ධුදුරජාණන් වහන්සේගේ කාලයේ එක් තරුණියකට තරුණයෙක් ඇඳුම් කළා. ඇය මහණවෙලා රහත් වුණත් පස්සෙන්ම ආවා. ඒ තෙරණින් වහන්සේ අවවාද කළා. දැන් මගේ පස්සෙන් ඇවිත් වැඩක් නෑ. (මේ දූෂ් ලස්සන තරුණියන් අදටත් නේපාලයට ගිය කෙනෙකුට දැකගත හැකියි.) මගේ පස්සෙන් එන්නේ ඇයි කියලා, තෙරණිය කීවේ. ඔබේ ඔය ලස්සන ඇස් දෙකට ඇස් දෙක නිසා මං ඔබ වෙත බැඳී බැඳීම අතහැර ගන්න බැරිවයි එන්නේ කියලා. ඒ තෙරණින් වහන්සේ ඇස ගලවා දුන්නා. එයින් සංවේගයට පත්වෙලා වැඳලා සමාව අරන් ආපසු ගියා. මේ තෘෂ්ණාවේ ස්වභාවය මෙන්ම නිකෙළෙස් උතුමන්ගේ මේ කයට බැඳීමක් නැති බව මෙයින් පෙන්නුම් කරනවා.

මේ තෘෂ්ණාවේ අනෙක් ස්වභාවය තමා යම් තැනෙක උපන්නා නම් ඒ උපන් හවයට ඇඳුම් කිරීම අසුවී, මඩ, පණුවන් අපවිත්‍ර දෙය පිළිකුල් කරමින්, රස බොජුන් අනුභව කරමින්, ලස්සන ඇඳුම් ඇඳ සුව යහනක නිදාගත් දෙවියෙක්, මනුෂ්‍යයෙක්, මැරී උගරෙක්ව හෝ බල්ලෙක්ව උපන්නොත් එදාට කලින් පිළිකුල් කළ අසුවී මඩ පණුවන් අපවිත්‍ර දේට ඇඳුම් කරනවා. ඒවායින් සතුවු වෙනවා. කලින් ප්‍රිය කළ ඇදුම් සුව යහන් පිළිකුල් කරනවා.

එක් රජ කෙනෙකුට ප්‍රියමනාප සුරූපී බිසවක් සිටියා. ඇයට තදින් ඇඳුම් කළා. ඇය අකාලයේ මැරුණා. ඇගේ විශෝවෙන්

කම්පිත වූ රජු මළ සිරුර කුණු නොවෙන ලෙස බෙහෙත් ගල්වා ඒ දෙස බල බලා තම කාමරයේම තබාගෙන ශෝක කරනවා. මේ බව දැනගත් සෘද්ධි බලැති තවුස්තුමෙක් ඇස උපන් තැන පෙන්නුවා. රජ උයනේම කුරුමිණි දේනුවක් වී ඉපදිලා කුරුමිණියෙක් සමඟ ගොම ගුලියක් පෙරළාගෙන යනවා. තවුස්තුමා සෘර්ධි බලයෙන් කතා කරවලා ඇහුවා ඔබ ගිය ආත්මේ කවුද? මේ රජතුමාගේ අග මෙහෙසියයි. ඔබ රජතුමාට ආදරයෙන්, ප්‍රිය භාවයෙන් හිටියා ද? ඔව් දැනුත් ඔබ රජතුමාට ප්‍රිය කරනවාද නෑ. මට දැන් ඔහුගෙන් වැඩක් නෑ. මේ මගේ ප්‍රිය සැමියා කියමින් ගොම බෝරය පෙරළමින් කුරුමිණියා සමඟ ගියා.

මහා පිනැති සාලිය කුමරාගේ සිතේ ඇති වූ තෘෂ්ණාවෙන් සැරඬොල් තරුණියට සතුටින් බැඳී රජකම අහිමි කරගත්තා.

මේ තමා කාම තණ්හාවේ ස්වභාවය. මේ කාම තණ්හාවෙන් උමතුවන සත්වයෝ කියා නිම කළ නොහැකියි. මහා දුක්වලට පත්වෙනවා.

සිටු මැදුරක මහා සම්පත් වීදපු පටාවාරා සේවකයා සමඟ පැනගොස් කටුක දුක් වින්දේ කාම තණ්හාවේ උමතුවෙන්. භව තණ්හාවෙන් උමතුවන අය මතු හොඳ ආත්ම පත පතා කුසල් කරමින් සසර දික්කරගෙන නිමක් නැති සංසාර දුක් විඳිනවා. තවද මේ තණ්හාව මිථ්‍යාදෘෂ්ඨිය සමඟ එකට යෙදෙන ධර්මයක් නිසා සදාකාලික දේවත්වය, බ්‍රහ්මත්වය පත පතා බොහෝ පවිකම් කරමින් හෝ කයට, සිතට දැඩි දුක් දෙමින් මෙලොව පරලොව දෙකේම අප්‍රමාණ දුක් විඳිනවා. මෙසේ භවය සදාකාලිකයි කියා ගන්නා ලද සාස්වත දෘෂ්ඨිය සමඟ යෙදුන තණ්හාව භව තණ්හාවයි.

මරණින් පසු යළි උපතක් නෑ. මෙයින් සියල්ල අවසන්, මැරෙන තුරු සැප වින්ද යුතු යැයි, වරදවා ගන්නා උචේෂද දෘෂ්ඨිය සමඟ යෙදෙන තණ්හාව විභව තණ්හාවයි.

කෑවේ මොනවදැයි ඇසූ කෙනෙකුට ව්‍යංජන සමඟ බත් කාලා

පළතුරු අතුරුපස කෂවත් වෂංඝන පළතුරු ගැන නොකියා ප්‍රධාන දේ නිසා බත් කෂවා යැයි කියන්නා සේ ප්‍රධාන හේතුව වන බැවින් සියලුම සුත්‍ර දේශනාවල තණ්හාව සමුදය සත්‍ය වශයෙන් වදාළත්, වෛද්‍යවරයෙක් රෝගියෙකුගෙන් වැළඳී ඇති බවේ රෝගයට හේතු සොයා බෙහෙත් දීම සඳහා කෂවේ මොනවාදැයි ඇසූ විට කාපු සියල්ල නොකියා බත් පමණක් කෂ බව කීවොත් නියම බෙහෙත දීමට නොහැකිවන අතර, කන ලද සියලු දේ කීවොත් හේතුව දැන වියට සුදුසු බෙහෙත දී රෝගියා පහසුවෙන්ම සුවකළ හැකිය.

එමෙන්ම තණ්හා අකුසල මූලයක් නිසා දුක ඇති වෙනවා. කුසල් කරලා දේව බ්‍රහ්ම ජීවිත ලබන්න ඕන කියා ඒවාට ඇලුම් කරමින් සසරෙන් නොමිඳී සසර ගමන දික්කරගෙන දුකට පත්වෙන නිසා තුන්භවයේ ම ඇත්තේ තාවකාලික අස්ථිර සැපක් හා දුකෙන් යුක්ත බව පෙන්වා දී සංසාර රෝගයට ප්‍රතිකාර කිරීමට පහසුවන අයුරින් භවගාමී කුසල්ද සමුදය සත්‍ය බව පෙන්වා දෙමින් පරමාර්ථ වූ අභිධර්ම දේශනාවේ දී සමුදය සත්‍ය පස් ආකාරයෙන් වදාළා.

- 1. තප්ඵ කඵමො දුක්ඛ සමුදයො තණ්හා - දුක්ඛ සමුදය කවරේද තණ්හාවයි.
- 2. තණ්හාව අවසෙස කිලෙසාව - තණ්හා හා ඉතිරි කෙලෙස්.
- 3. තණ්හාව අවසෙස කිලෙසාව අවසෙසාව අකුසලා ධමමා - තණ්හාවත් ඉතිරි කෙලෙස් හා ඉතිරි අකුසල ධර්ම.
- 4. තණ්හාව අවසෙස කිලෙසාව අවසෙසා අකුසලා ධමමා තිණිව කුසල මූලානි සාසවානි - තණ්හාව ඉතිරි කෙලෙස්, ඉතිරි අකුසල ධර්ම ආසුව සහිත කුසල් මුල් නැත.
- 5. තණ්හාව අවසෙස කිලෙසාව අවසෙසාව අකුසලා ධමමා තිණිව කුසල මූලානි සාසවානි අවසෙසාව සාසවා කුසලා ධමමා. - තණ්හාව ද, සෙසු කෙලෙස් ද, සෙසු අකුසල ධර්ම ද, ආශ්‍රව

සහිත කුසල මුල් තුන ද, සෙසු ආශ්‍රව සහිත කුසල ධර්ම.

සමුදය සත්‍යයේ මෙය පස් ආකාරය අවබෝධ කරගන්න නම් ආශ්‍රව ධර්ම පිළිබඳව දැන ගත යුතුයි. **කාමාසව, හවාස දිට්ඨාසව, අවිජ්ජාසව** කියා ආසුච ධර්ම 4 කි. මෙහි කාමාසව නම් කාම සම්පත් පිළිබඳව ඇති ගිජුබව. හවාසුච නම් නැවත නැවත උපදුමින් හව සම්පත් විඳීමට ඇති ගිජු කැමැත්ත. දිට්ඨාසව නම් සදාකාලික දේවත්වය බ්‍රහ්මත්වය ඇතැයි ඒ අමරණීය තත්වයට පත්වෙන්න ඕනෑ ආදී වශයෙන් පැවති මිථ්‍යා දෘෂ්ටියයි. අවිජ්ජාසව නම් ආර්ය සත්‍ය නොදැනීමම යි. ආර්ය සත්‍ය දන්නේ නම් කාම, රූප, අරූප තුන් හවයටම අහිතය, දුකඩ, අනාත්ම වශයෙන් අවබෝධ වෙනවා. එය නොදැනීම නිසාම හිතය වූ හව සම්පත් පතා කුසල් කරනවා.

මේ කියන ආසුච ධර්ම මුල් කරගෙන සිතේ උපදින අලෝභ, අද්‍රෝස, අමෝහ තුන කුසල මූලයි. ආසුච ධර්මයන්ගේ බලපෑම හේතුකරගෙන කරන හවගාමී කුසල් සාසව කුසල ධර්ම නම් වනවා. **‘තත්ථි කතමං දුකඛ නිරොධං අර්ය සචං’** දුක් නැති කිරීම නම් වූ ආර්ය සත්‍ය කවරේද? **‘යො තස්සායෙව තණ්හාය අසො විරාග නිරොධො වාගො පටිනිස්සගො මුතති අනාලයො’** ඒ තණ්හා වගේම ඉතිරිවක් නැතිව දුරු කිරීමක් අතහැරීමක් බැහැර කිරීමක්, විඳීමක් වාසය පිණිස ඉඩ නොතිබීමක් වේද එයයි.

**යථාපි මූලෙ අනුපඤ්චෙ දළෙන
විනෙහාපි රුකෙඛා පුනරෙව රුහති
එවමපි තණානානුසයෙ අනුහතෙ
නිබ්බතති දුකඛම්දං පුනප්පුනං**

යම් සේ මූල ශක්තිමත්ව නොනැසී තිබෙනතුරු ගස කැපුවත් නැවත දලු දමා හැඳෙනවා. එමෙන් තණ්හා අනුසය (සිත තුළ යටපත්ව රැඳී තිබෙන තුරු නොහසන තුරු මේ පඤ්ඤාස්කන්ධ නම් වූ ජීවිත දුක නැවත නැවත හටගන්නවා.

මේ උපමාවේ හැටියට ගස දැක සත්‍ය නම් මුල සමුදය සත්‍යය යි. ගසේ මුල තිබෙත් දී ගසේ අතු ඉති කොතෙක් කපා දැමීමත් මුල නිරූපදිත නිසා නැවත නැවත දැව ලා වැඩෙනවා.

චමෙන් ම බඩගිනි පිපාසයට අහර පැන් ලබා දෙනවා. සීත උණුසුමට ඇඳුම් ඇඳීම පෙරවීම කරනවා. පෙනීම දුර්වල වන විට කණ්ණාඩි පළඳිනවා. කෙස් පැහෙන කොට කලුපාට කරනවා. දත් හැලෙන විට කෘතීම දත් දානවා. රිදුම්, කැක්කුම් වන විට ඉරියව් වෙනස් කරනවා. උණුසුම වැඩි වෙන කොට සිසිල සොයනවා. සිසිල වැඩි වෙන විට උණුසුම සොයනවා. සිරුර ගඳ හමන කොට සෝදනවා, නානවා, සුවඳ ගල්වනවා.

ඇස පිනවන රූප ලබා දෙනවා. කණ පිනවන ශබ්ද ලබා දෙනවා. නාසය පිනවන සුවඳ ලබා දෙනවා. දිව පිනවන රස ලබා දෙනවා. කය පිනවන පහස ලබා දෙනවා. මේ සියල්ල දැක නැති කරන්න කරන පිලියම්. මේවා තාවකාලික නිසා කොතෙක් පිලියම් කළත් නැවත ඒවා වෙනස් වෙනවා. වෙනස් වන විට දුක් වෙනවා. ලෙඩ නොවී ඉන්න පිලියම් කරනවා. නමුත් ලෙඩ වෙනවා. චිට්ට දුක් වෙනවා. උපන්දා පටන් කය පෝෂණය කෙරුවා. අවශ්‍ය දේ ලබා දුන්නා. සිත පිනෙව්වා. ඇති වුණා ද? නෑ. නාති වුණා. නාති වුනා කියන්නේ කලින් කළ කී දේ කරන්න කියන්න බැරි වීමයි. චතකොට දුක් වෙනවා.

මෙසේ ඇති වීමක් නැත්තේ ඒවාට ඇති ආශාව නිසයි. ආශාව සංසිඳුනෙ නැතිවම මැරුණා. මුළු ජීවිතයම කළේ තාවකාලික පිලියම් කිරීම වශයෙන් අතු ඉති කපා දැමීම යි. ගස මැරුණා මුල හොඳට තිබෙනවා. ආයෙත් දැව දමා ගස වැඩුණා. චමෙන් ම ආශාව සංසිඳවා ගත්තේ නැහැ. නාති වුණාට පස්සේ බැරි කමට කලින් කළ දේ නොකළත් ඒවා කිරීමේ ආශාව තිබෙන නිසා ආශාව තිබෙත් දී මැරුණා, නැවතත් උපන්නා. ආයෙත් ගසේ අතු ඉති කපනවා වගේ තාවකාලික පිලියම් යොදනවා. ආශාව නිසාම තාවකාලික වූ සුළු කාම සුවය වෙනුවෙන් දරු උපත් විනාශ කරනවා. වළක්වනවා. භවයට ආශාවෙන් මැරී භව සැපයට ලොල් ව උපතක් සොයා වන සත්ත්වයාගේ ආශා කරන භව සැපයට මුල්වෙන උපත් වැළකීම හරියට මහත් ආශාවෙන් පිටරටකට යන්න යන කෙනාගේ ඒ ගමන වළක්වමින් ගුවන් තොටුපළේ හෝ ගුවන් යානයේ දොර වසා දැමීම වාගේ. චතකොට ඔහු අතරමං වී මහා කායික මානසික දුකට පත් වෙනවා.

තමනුත් මැරී, නැවත උපත් සොයා එන විට මටත් වෙන්වේ මේ දෙයම යැයි නොසිතන අඥාන, අන්ධබාලයෝ සුළු කාම සැපය වෙනුවෙන් උපත් පාලනය කරනවා. මේ අති දරුණු වූ ක්‍රියාව පිළිබඳව ඔබ එක් වරක්වත් සිතුවාද? රාගය කය සිත දවන දරුණු වූ දාහය ඇති මහා ගින්නක්. මේ කාම දාහයෙන් දැවෙන ඔබ එයට ඉන්ධන සොයා ගත්තා. ඉන්ධන නම් ජීවිතයට තව කෙනෙක් එක්කර ගත්තා.

ශ්‍රීස්ම කාලයට ලැවී ගිනි ඇති වෙනවා. අසුවෙන් හැම දෙයම දවාගෙන එම ගින්න එනවා. එයට (පටගහි) දාහය කරනවා. ඒ කියන්නේ මෙහෙත් ගින්න අවුළුවා අර ලැවී ගින්න දෙසට යන්න හරිනවා. මේ ගිනි දෙක මුහුණට මුහුණ ඇවිත් ගිනි දෙක එකතු වෙනවා. ගිනි පාලා දෙක එකට වෙලිලා අසු වූ සියල්ල දවා අළු කර තිවී යනවා. නමුත් ලෝකයේ ගින්න අවසන් නැහැ. ශ්‍රීස්මය තිබෙන තුරු හිරු තේජස තිබෙන තුරු ගස් වැල් තණ වියැළී නැවත ලැවී ගිනි ඇති වෙනවා.

ඒ වාගේ රාග ගින්නෙන් දැවෙන දෙදෙනා එකට එක් වෙනවා. ගිනි කඳන් දෙක එක් වී වෙළී පැටළුණා මෙන් රාග ගින්නෙන් තෘෂ්ණාවෙන් එක් වී බැඳී වෙලී පැටලී ගන්නවා. බාහිර ගින්නෙන් දැවෙන දෙයෙහි. අළු දුම් වගේ දැවෙන රාග ගින්නේ අළු දුම් පෙන්නේ නැහැ. එය හදවත තුළ බුරු බුරු නැග ඇතුළත දව දවා තාවකාලිකව තිවී ගියත් තිබුණාටත් වැඩිය වර්ධනය වෙලා නැවත නැවත නැගී එනවා. හේතුව ඉන්ධන නම් වූ රාගයට හේතු වන ජීවිත ලංවී බැඳී පැවතීම. එහිසාම තම සැමියාගෙන් බිරිඳගෙන් වෙන් වී ඇත් වී සිටීම. අතිශය අමාරුයි. දරුණු දුකක්. ගත කරන ජීවිත රටාව අනුව අකමැත්තෙන් වුණත් ඇත් වී වෙන් වී රැකියා ආදිය සඳහා ගියත් සිතින් එක් වී වෙළී පැටලී මුළු ජීවිතයම දවනවා.

තම සැමියා දිනා වෙනත් තරුණියන්, ස්ත්‍රීන් බලන විටත්, කතා කරන විටත්, සිනාසෙන විට, උදව් උපකාර කරන විටත්, තම බිරිඳ දෙස වෙනත් තරුණියන් පිරිමින් බලන විටත්, කතාකරන විටත්, සිනාසෙන විටත් ඔවුනොවුන්ගේ සිත් තුළ සැකය, ඊරිසියාව, ශෝකය, කෝපය හටගෙන එයින් ද දැවී දැවී අප්‍රමාණ දුක් පීඩා විඳිනවා. මේවා උත්සන්න වීම නිසා මුළුත් තිබූ විශ්වාසය සෙනෙහස, දයාව, අනුකම්පාව, වෛර ක්‍රෝධ බවට පත් වී

අඬදඬර, කලකෝලාහල, රැවුම් ගෙරවුම්, ඇනුම් බැනුම්, අඬා දොඩා, වැළපීම්, සුසුම්ලෑම් ක්‍රමයෙන් උත්සන්න තත්වයට පත්වීමෙන් මරා ගැනීම් සිර ගෙවල් දක්වා වර්ධනය වෙනවා.

මෙම තත්වයන්හිදී නුවණින් ක්‍රියා කිරීම ගසේ අතු ඉති කපා දැමීම වගේ, කපන්න කපන්න තව දළ වනවා. මෙහි තවත් ප්‍රතිඵලයක් ලෙස දරුවන් ලැබී කළින් තිබූ හිදුනස නැති වී දරුවන් වෙනුවෙන් නොවිඳිනා දුක් විඳිනවා. දරුවන් නොලැබීමත් දුකක්, ලැබුණ පසුත් දුකක්. දරුවා ගෙදරින් පිට වුණාට පසු දරුවා නැවත ගෙදර වන තුරු අස්වැසිල්ලක් නැහැ. දරුවාගේ පැමිණීම ප්‍රමාද වෙන්න වෙන්න හදවතේ දැල්වෙන ගින්නත් එන්න එන්න වැඩි වෙනවා. මුලින් කියන ලද රාගයමයි මේ වෙස් වලාගෙන දරු ප්‍රේමය වශයෙන් ආවේ. ඊළඟට වතු පිටි කුඹුරු ඉඩ කඩම් යාන වාහන ආදී නොයෙක් අතට නොයෙක් ආකාරයට දැල්වී දැල් වී ගිනිත් දැවීම සන්නාපය ඇති කරවනවා. අර ගස වැඩි වැඩි අතු පතර විහි දී විශාල ප්‍රදේශයක් පුරා වසාගෙන පැතිරෙන්නා වාගේ මේ රාග හෙවත් තණ්හාව වැඩි පැතිරී යමින් එක සැමියාගෙන්, එක පුරුෂයාගෙන් නොනැවතී තවත් අය සමඟ හොර රහසේ එක් වෙනවා.

එක ගෙයින් එක ඉඩමෙන් නොසැකි තව තව පතමින් ගමෙන් නගරයෙන් රටෙන් නොනැවතී පිටරටවල්වලත් ඉඩම් ගනිමින් ව්‍යාපාර කරමින් මුළු ලෝකයම අල්ලමින් ඒත් මදි වී තවත් ලෝක සොයා විශ්වය තරණය කිරීම් දක්වා ක්‍රියා කර සැකීමට පත් නොවීම මැරෙණවා. ඇතිවීමක් නැතිව නොසංසිඳී අල්ලා ගත් දෙයට බැඳී සිටිය දී මැරුණ නිසා කොතෙක් දුර ගියත් කණුවෙන් බැඳී ගසට සම්බන්ධතාවය ඇති තෙක් ඒ ගස වටේම කැරකී කැරකී එතැනින් නොමිඳි ගස කරාම එන්නා වාගේ ලෝක සත්ත්වයා තණ්හාවෙන් බැඳී සිටින තාක් කල් ලෝකය තුළම කැරකී කැරකී එනවා.

ඇලුම් කළ දෙය අතහැර ගන්න බැරුව නයිත්, මියන්, උගන් ආදී තිරිසනුන් වශයෙන් හෝ ප්‍රේතයන් බවට පත් වී ඒ තැන්වල ම ඉප දී ඒවා දිහා බලාගෙන ඒවා ආරක්‍ෂාකරමින් ඉන්න අතර ඒ වස්තුව වෙතත් අය ගන්න හදන විට දරාගන්න බැරුව කෑ ගසමින් අඬා වැළපෙමින් ඇතුළතිනුත් දැවී දැවී මහා දුක් විඳිනවා. ප්‍රේතයන් බවට පත් වී ගෙවල්වලට ඇවිත් ඉන්න දරුවන් වෙනුවෙන් ම නොයෙක් පව් කම් කරමින් අප්‍රමාණ දුක් පීඩා විඳ විඳ අප්‍රමාණ සෙනෙහසින් හැඳූ වැඩු තමන්ගේම දරුවන් බලි තොවිල් කරමින් තමාගේ ම නිවසින් ඵලවා ගන්නකොට මොන තරම් දුක් වේදනා සිතට දැනෙනවා ඇත් ද?

එක මව් කුසින් බිහිවෙලා එකම මවගේ දෙනෙතේ කිරි උරා බීලා, එක පිඟානෙ බත් කාලා, එක පැදුරේ එකට හිඳියලා. එකට සෙල්ලම් කරලා, එක නිවසේ එකට හැඳුන වැඩුණා එක සහෝදර සහෝදරියෝ ලොකු වී පසු කාලයේ වෙනත් අය සමග රාගයෙන් බැඳුණා පසු වී අයගේ කියුම් කෙරුම් නිසා මව්පිය සහෝදර සහෝදරියන් පවා සතුරන් සේ සලකා කටයුතු කරමින් වී හේතු කරගෙන මහා දුක් විඳිනවා. මේ සියලු දුක්වලට මුල තණ්හාව යි.

එක් ගමක ජීවත් වූ ගොවි පවුලක්. පියා මව පිරිමි දරු දෙන්නා බාලම දියණිය. යැපුනේ ගොවිතැනින්. පියා හේන් කොටයි. මව ගෙදර වැඩ කරයි. පුතුන් දෙදෙනා පියාට උදව් වෙති. දුව කුඩා දැරියකි. නිවස අසල කුඩා පොකුණක්. දරු දෙදෙනාගෙන් එක් අයෙක් පැවදි වී රහත් බව ලබා මුළු සසරින් ම මිඳේ. කල් යෑමෙන් මව හා පියා දිවි කෙළවර කර පරලොව යති. කුඩා දියණිය උණ රෝගයෙන් මිය යයි. නිවසත් ඉඩමත් ඉතිරි වී සිටි එකම පුතාට හිමි වෙයි. ඔහු පියා සතු ඉඩම වගා කරයි. ගතවූයේ ටික කලක්. ගැරඬි දෙනක් නිතරම නිවසට එනවා. හැලි වළං පිඟන් කෝප්ප බඩු භාණ්ඩ අතර සැරි සරනවා. නිවස තුළ රැඳී සිටිනවා. කොතෙක් ච්ඡෙව්වත් ආයෙන් එනවා. ඒ අතර වල් උගරෙක් ඇවිත් ගොවිපළ භාරනවා. සිටවා ඇති අලු බතල භාරගෙන කනවා.

උගරාගෙන් පැමිණෙන කරදරයෙන් මිඳි ගොවිපළ රැකගන්නත්, මස් රස විඳින්නත්, එක්ක දිනක් නිවැසි තරුණයා විසින් එම උගරා මරණ ලදි. මස් කරන්න සුදානම් වන විටම සහෝදර ස්වාමීන් වහන්සේ එතැනට වැඩියා. දැන් ලොකු ලැජ්ජාවක් බයකින් පසුවන තම සහෝදරයාට උගරාගේ බඩ පළන ලෙස නියෝග කළා. ස්වාමීන් වහන්සේගේ නියෝගය ඉටු කළ යුතු යි. එයට පිටු පෑ නොහැක. කියු ලෙසම බඩ පැලුවා. ආමාශය තුළ ගැරඬි කුණක්. එම ගැරඬි කුණේ එක් මහතට තිබූ කොටසක් පළන්න නියම කළා. එතුළ සිටියේ ගෙම්බෙක්. මැරුවේ එක සතයි. මළකුණු තුනයි.

උගරෙක්, ගැරඬියෙක්, ගෙම්බෙක් යන තුන් දෙනෙකුගේ මළකුණු තුනක් සහෝදරයා දන්නේ එපමණයි. ස්වාමීන් වහන්සේ ඊට වඩා දෙයක් දන්නවා. සතුන් මීට පෙර කවිද? මේ තත්වයට පත්වුණේ ඇයි? සියල්ල දන්නවා. ඒ නිසා සහෝදරයාට කියා දන්නා මේ උගරා තමා ඔබෙන් මගෙන් තාත්තා. ගැරඬිදෙන තමා ඔබෙන් මගෙන් අම්මා. ගෙඹි පැටියා තමයි ඔබෙන් මගෙන් නංගි.

ටික කළකට පෙර එක පවුලේ සාමාජිකයන්. තව කළකට පසු සෙනෙහසින් හැදූ වැඩු පුතා විසින් මේ මගේ පියා බව නොදැන උයරා මැරුවා. ටික කළකට පෙර එක යහනේ සැතපෙමින් ආදරයෙන් සෙනෙහසින් එක් ව වෙලි බැඳී සිටි මගේ බිරිඳ නේ දැයි නොදැන උයරා විසින් ගැරඬි දෙන මරා හෝ පණ පිටින් ගිල දැමීමා. මගේ කුසෙන්ම බිහිවෙලා මගේ තුරුලේ ඉඳගෙන මගේ දෙනනින් කිරි උරා බිචි මගෙ සුරතල් දියණි යැයි නොදැන ගැරඬි දෙන විසින් පණ පිටින් ම ගෙඹි පැටියා ගිල දැමීමා.

එක් හවයකින් වැසුණා මේ තත්වය මේ තුන් දෙනාටම නොපෙනුනේ අවිද්‍යා අඳුරින් මනස ආවරණය වීම නිසයි. මේ මන පොළව කාටත් පොදු දෙයක්. වෙනස් වන දෙයක් සදාකල් හිමි නැති අහිමිවන දෙයක් යනුවෙන් තේරුම් ගන්න බැරි වූ නිසා. තණ්හාවෙන් මගේ ඉඩම කියා බැඳුණා. ඒ බැඳීම නිසා වැඩි අතට ගියේ නෑ. තාත්තා මැරී උයරෙක් වී ඒ ඉඩමට ම ආවා. අම්මත් ගෙදරටත් බඩු හාණ්ඩවලටත් තණ්හාවෙන් බැඳී සිටි බැවින් මැරී ගැරඬි දෙනක් ව ඉපදිලා පෙර පුරුද්දට ඒ නිවසට ආවා. එතකොට කුඩා දියණියට මොක ද වුණේ. ඇය පොකුණට ආශාවෙන් සිටියා. නිතර එහි ගොස් පොකුණේ ඉන්න මැඬියන් බල බලා ප්‍රීති වුණා. උණ රෝගය නිසා නිවසේ ඉන්න අතර තුර අනේ මට හොඳ වෙලා පොකුණ ළඟට යන්නේ කවදා දැයි සිත සිත සිටියා. එම රෝගයෙන් ම මැරුණා. ආශා කළ තැනට බැඳී ගියා. එහි මැඬිදෙනකුගේ කුසේ පිළිසිඳ ගත්තා. මේ තුන්දෙනාම තණහාවෙන් බැඳී සිටි නිසා ආශා කළ තැන්වලට ඇදී ගියා.

ලෝබ මූල සිත අකුසල් සිතක්. එහි විපාක සිතින් නිරිසන් හවයේ උපන්නා. ගස කපා දැමීමා වාගේ ජීවිතය මරණයෙන් සිඳ දැමීමත් මූල වගේ තණ්හා අනුශය ඉතිරිව තිබූ නිසා නැවත උපන්නා. උපන් පසු ඔවුනොවුන් කා ගනිමින් මහා දුකට පත් වුණා. මේ විස්තර දැන ගත් පසු ගිහි ගෙය ගිහි ගෙයක් මෙන් ද සසර මහා බිය උවදුරු සහිත තැනක් වශයෙන් වැට හී තරුණයා සහෝදර තෙරුන් සමඟ ගොස් පැවදි වෙලා. තණ්හා නමැති මූල උදුරා දමා සංසාර දුකෙන් නිදහස් වුණා. අනෙක් තුන් දෙනා සසර මැරෙමින් උපදිමින් කොහේ සිටි දැයි සිතා ගත නොහැක. ඒ ඔබ අප ද විය හැකි ය. සසරේ හැටි එහෙමයි.

මේ අනුව ගස නොවේ කැපිය යුත්තේ මූලයි. ගස නොකපා මූල විනාශ කළ කල් හී ගසේ විනාශය ද වැඩිත් ම සිදු වෙනවා.

වෛද්‍යවරයා පිළියම් යොදන්නේ රෝග නිධානයට යි. ලෙඩාගෙන්

රෝගය පිළිබඳ කරුණු විමසා දැනගෙන එයින් රෝග නිධානය සොයාගෙන බෙහෙත් දෙන්නා වාගේ, බුදුරජාණන් වහන්සේ සංසාර ලෙඩට බෙහෙත් දෙන්නේ නිධානයට යි. එනිසා දුක විමසා පිරිසිඳ දැනගෙන දුකට හේතුව සොයා ගත යුතු යි. හේතුව සොයාගෙන හේතුව නැසූ විට හේතුවේ ඵලය වන දුක නැති වෙනවා. ඒ නිසා තම යි, **යො තසායෙව තණ්හාය ඒ තණ්හාව වාගේ ම (අසො) ඉතිරිවත් නැතිව (විරාග නිරෝධො) දුරු කිරීමක්, නැති කිරීමක් (වාගො) අත්හැරීමක් (මුත්ති) මිඳීමක් (අනාලයො) වාසයට ඉඩ නොතැබීමත්, (පටිනිස්සගො) බැහැර කිරීමක් වේද (අයං චූළචි නිකඛවේ දුක නිරෝධං අරිය සචං) මහණෙනි, මේ දුක් නැති කිරීමේ ආර්ය සත්‍යයි. වාණ නම් තණ්හාවයි. ඒ තණ්හාව නැති තැන නිවනයි. මේ විරාගාදී පද හයම නිවනට කියන නම් ය. (රාගකඛයො ද්‍රෙසකඛයො මොහකඛයො නිබ්බාණං) රාග ද්‍රව්‍ය මොහ නැති කිරීම නිවනයි. මේ අනුව නිරෝධ සත්‍ය නම් නිවනයි.**

සතිපට්ඨාන දේශනාවේ දී ඇස් ආදී තණ්හාව උපදින ස්ථාන හැට, ඒ ඒ තැන හට ගන්නා තණ්හාව ඒ ඒ තැන්වල ම නැති වෙන බැවින් නිරෝධ සත්‍ය ලෙස වදාළා. **(වක්ඛං ලොකේ පිය රූපං සාත රූපං එතෙට්ඨා තණ්හා පභියමානා පභියති, එතට්ඨ නිරුප්පමානා නිරුප්පති.)** තණ්හාව උපදිනු ලබන ප්‍රිය වූ මිහිරි වූ ඇසෙහි ම පහවෙනු ලබන, නැතිවෙනු ලබන තණ්හාව නැති වේ. ඇසට ආශාව තිබෙන තුරු නැවත නැවත ඇස් ලබනවා. ඇස, කය, නාසය, දිව, මනස කියා හය යි. මේ හය මුල් කරගෙන විකල්ප හය යි. ස්පර්ෂ හය යි, වේදනා හය යි, චිකතුව විසි හතරයි.

රූප, ශබ්ද, සුවඳ, රස, පොට්ඨබ්බ සිතට දැනෙන ධර්මාරම්මණ කියා හය යි. මේ හය මුල් ව උපදින හැඟීම් හය යි. චේතනා හය යි. තණ්හා හය යි. චිත්ත හය යි. විචාර හය යි. චිකතුව නිසි හත යි. සියල්ල හැට යි. මෙසේ හැටකට බෙදන ලද්දේ මේ ජීවිතයම යි. මෙසේ මේ ජීවිතයට ඇල්ම තිබෙන තුරු තණ්හාව තිබෙන තුරු නැවත නැවත ජීවිත ඇති වෙනවා. නැවත නැවත ජීවිත ඇති වෙනවා නම් ඇති වන්නේ දුකම යි. මේ ජීවිතයට ඇති ඇල්ම තණ්හාව නැති කිරීමෙන් ම දුක නැති වෙන වා. ඇස් කන් නාසාදියට ඇති ආශාව, තණ්හාව ඉතිරි නැතිව මුළින් ම නැති කර දැමීමා නම් ඇස් කණ නාසාදියත් නැවත හට ගන්නේ නැහැ. එහෙම නම් ඔබ දැරුවේ ක් උපන්නා කියලා සතුවු වෙන්නේ නම් ඔබ සතුවු වෙන්නේ ම දුකට යි. දැරුවේ ක් උපන්නාම හොඳයි කියලා පිළිගන්නේ දුක හොඳයි කියලා පිළි ගැනීම ම යි.

දරුවෙක් උපදින්නේ ම දුක් වේදනා විඳගෙන මවටත් දුක් ඇති කරමින් එසේ නම් දරුවා තුළ ඉපදීම වූ ජාති ස්වභාවය තිබෙනවා. එය දුකයි. දරුවා වැඩි දිරා යනවා, එයත් දුකයි. දරුවා මැරෙනවා, එයත් දුකයි. දරුවා නිසා අඬන්න වැළපෙන්න ශෝක කරන්න සුසුම්ලන්න කායික මානසික වේදනා විඳින්න වීමත් දුකයි. දරුවා විරූපවීම, දරුවා ඇඬීම, දරුවා අංගවිකල වීම, වැරදි දේ කිරීම නොමඟ යාම වෙනවා නම් එයත් දුකයි. දරුවා ලෙඩ නොවී නොදිරා නොමැරී දුක් පීඩා නොවිඳ වෙනස් නොවී අකීකරු නොවී. වැරදි නොකර ඉන්නවා නම් හොඳයි, කියා සිතනවා. එය එසේ නොවේ එයත් දුකයි. දරුවා හදා වඩා පෝෂණය කිරීමත් දුක යි. මේ සියලු දුක් රැස දරුවා නිසා ඇති වන්නේ ඇයි? මාගේ දරුවා කියා බැඳුණු තණ්හාව නිසා යි. එසේ නම් මේ දුක් රැසෙන් මිඳෙන්නේ කොහොමද? දරුවා අතහැරීමෙන් ද? නැහැ. දරුවා මැරීමෙන් ද? නැහැ. දරුවා අතහැර දැමීම කයින් සිදු වුණත්, මරණයෙන් වෙන් වුණත්, දරුවන් නැති වුණා, වෙන් වුණා දෙමව්පියෝ මතක් වෙන වාරයක් පාසා අඬා වැළපෙන්නේ, සුසුම්ලන්නේ කයින් වෙන් වුණත් සිතින් වෙන් වෙලා නැති නිසා. එසේ නම් දුකක් වෙන්නේ දරුවා නොවේ. දරුවා කෙරෙහි ඇතිවන බැඳීම වන තණ්හාවයි. දැන් දරුවා පිළිබඳ ඇති දුකෙන් මිඳෙන මඟ ඇත්තේ ද ඔබ ළඟයි. කළ යුත්තේ දරුවාගෙන් වෙන් වෙන්වන, කාටවත් දෙන්නවත්, මරා දමන්නවත් නොවේ. කළ යුත්තේ, දරුවා ඉන්න ඇරලා දරුවා ජීවත්ව ඉන්දෙදීම මාගේ දරුවා කියා බැඳීම ඇති කර ගෙන තිබෙන තණ්හාව නැති කර ගැනීමයි. මේ දෙය කළ හැකි නම් ඔබ ලොව ජය ගත්තෙක් වෙනවා.

එපමණක් නොවේ. ඔබේ දරුවා ලෙඩ වුණත්, විරූප වුණත්, අංගවිකල වුණත්, වෙනස් වුණත්, අකීකරු වුණත් ඔබට ඇති වන්නේ දුක වෙනුවට දරුවා කෙරෙහි කරුණාවයි. එය ආදරේ නමින් ඇතිවන කෂදරකමවත්, දාරක ප්‍රේමය නමින් ඇතිවන දරු තණ්හාවත් නොවේ. එය දියුණු කරන සිතක් තුළ ජනිතවන උදාර වූ සුපරිසුද්ධ ධර්මතාවයකි. එවැනි කෙනෙකුට දරුවා මළත් ඇතිවන්නේ දුකක් නොව, ලෝක ධර්මතාවය අවබෝධ කර ගැනීමෙන් ඇති වන සංවේගයයි. දැන් ඔබට වැටහිය යුතු යි. දුක ඇත්තේ ද තමා තුළම යි. දුකට හේතුව ඇත්තේ ද තමා තුළ යි. දුක සංසිඳෙන පිළිවෙත ඇත්තේ ද තමා තුළ යි. කියලා. තම එකම දරුවගේ මරණයෙන් නොහඬා නුවණින් ක්‍රියා කළ බෝසත් පවුලේ කථාව නැවත සිහියට නඟා ගැනීම සුදුසු යි.

මෙතෙක් දරුවා පිළිබඳ කියන ලද කරුණු වගේ ජීවිතයට සම්බන්ධ හැම කෙනෙක් ම සහ හැම දෙයක් පිළිබඳවම ක්‍රියා කළ හැකි නම් මෙලොව නිවීම සදා ගැනීම අපහසු කාර්යයක් නොවනු ඇත. එය පහසුවක් වන්නේ ප්‍රඥාව දියුණු කළ කෙනාටයි. ප්‍රඥාව නැති කෙනාට මහ මුහුද ගොඩ කරන, මහමෙර ඔසවන කාර්යයටත් වඩා දුෂ්කර වනු ඇත. මේ දහම ප්‍රඥාවන්තයන්ට මිස දුස්ප්‍රාඥයාට නොවේ යැයි වදාළේ ද ඒ නිසයි.

සඤ්ඤාව සහිත සිත සහිත බලයක් පමණ මේ කය තුළම දුකත්, දුක්ඛ සමුදයත්, දුකඛ නිරෝධයත්. දුකඛ නිරෝධ ගාමිණී පටිපදාවත් පනවමි යැයි වදාළ දේශනාව මොන තරම් සත්‍ය දැයි වටහා ගෙන දැන් දුකඛ නිරෝධ ගාමිණී පටිපදාව කුමක්දැයි අවබෝධ කර ගැනීමට උත්සාහ කරමු.

“තප්ප් කට්ඨං දුකඛ නිරෝධ ගිමිණී පටිපදා අරියසච්චං අයමෙව අරියො අධ්ච්චිකො මගො සෙය්‍යට්ඨං? සමමා දිට්ඨි සමමා සංකප්පො සමමා වාචා සමමා කමමනො සමමා ආජීවො සමමා වායාමො සමමා සති සමමා සමාධි”.

ඒ ආර්ය සත්‍ය සත්‍ය සතරෙහි දුක් නැති කිරීමට යන්නා වූ ප්‍රතිපදාව වන ආර්ය සත්‍ය කවරේද? මේ නිවැරදි වූ උතුම් වූ අංග අටකින් යුතක් වූ මාර්ගය යි. එය කවරේ ද?

සමමා දිට්ඨි

නිවැරදි දැකීම, නිවැරදි වූ හොඳ කල්පනාව, නිවැරදි හොඳ වචන, නිවැරදි හොඳ වැඩ, නිවැරදි හොඳ ජීවිකාව, නිවැරදි හොඳ උත්සාහය, නිවැරදි හොඳ සිහිය, නිවැරදි හොඳ චිකාගතම (සමමා දිට්ඨි) දුක පිළිබඳ දන්නා නුවණ, දුකට හේතුව දන්නා නුවණ, දුක නැති නිවන දන්නා නුවණ, දුක නැති කරන මඟ දන්නා නුවණ මේ සමමා දිට්ඨිය නිවන් පතා පාරමි ශීර්ෂයෙන් කුසල් කරන විට කර්මවල ඇදහිම් වශයෙන් ද, සමථ අවස්ථාවේ ධ්‍යාන වශයෙන් ද, නාමරූප ධර්ම විමසීමේ දී විපස්සනා වශයෙන් කාමාසව, භවාසවයන්ට පක්ෂපාතීව ලෞකික විපාක පිණිස පවතින බැවින් පුණ්‍ය කොටසට ඇතුළත් ව හොඳ උපතක් කරා යොමු කරමින් භවයේ ස්කන්ධ උපදවීමට හේතු වන නිසා ලෞකික අවස්ථාවේ ද **(සාසව පුඤ්ඤානාගිය උපධි වෙපක්ක සමමා දිට්ඨි)** නාමය ලබනවා.

තමාට විරුද්ධව ධර්ම සමග මිත්‍යාදෘෂ්ටිය දුරු කරමින් නිවන අරමුණු කරමින් තමා සමග චිකට යෙදෙන ධර්ම දැකීමින් අමෝහයක් ලෙස බොජ්ඣංගයක් ව මාර්ගංගයක්ව ලෝකෝත්තර අවස්ථාවේ සතර මාර්ග සිත් සමග දුක පිරිසිඳ දැකීමින් දුකට හේතුව පහ කරමින් නිර්වාණය අවබෝධ කරවමින් මාර්ගය වැඩිම වශයෙන් පහළ වෙනවා. මෙය ප්‍රඥාව යි. ඒ අවස්ථාවේ දී **(අරිය අනාසව ලොකුතර මගඛග)** නාමය ලබනවා. මෙහි තමාව විරුද්ධ ධර්ම කීවේ මිත්‍යා දිට්ඨිය සමග එක්ව යෙදෙන චිත්ත වෛතසික ධර්මයි. තමා සමග එක්ව යෙදෙන ධර්ම නම් ලෝකෝත්තර මාර්ගයන් සහ චිහි යෙදෙන වෛතසික ධර්මයි.

සමමා සංකපප

කාම වස්තූන්ගෙන් සහ තණහාවෙන් මිඳීමේ, ඉවත්වීමේ කල්පනාව. තරහෙන් ඉවත් ව මෙමභියෙන් යුක්ත කල්පනා හිංසාවෙන් ඉවත්ව කරුණා සහගත කල්පනා වශයෙන් පහළවන චිත්ත සිතුවිල්ල නිවන් පතා පාරමිතා වශයෙන් කුසල් කිරීමේ දී පින් කොටසට ඇතුළත් ව කාමාශ්‍රව හවාශ්‍රවයන්ට පක්ෂපාතීව මතු ස්කන්ධ ඉපදවීමට හේතු වෙමින් ලෞකිකව සමථ විදසුන් භාවනා අවස්ථාවේ දී ද ශීලා දී ගුණ දම් පුරණ වේලාවේ ද **(සාසව පුක්ඛදාහාගිය උපධි වෙපක්ක)** නමින් උපදිනවා.

මිත්‍යා කල්පනා දුරු කරමින් නිර්වාණය අරමුණු කරමින් සමමා සංකප්පය සමඟ චිකට යෙදෙන චිත්ත හා වෛතසික ධර්ම ලෝකෝත්තර අරමුණට යොමු කරමින් ආශ්‍රව ධර්ම දුරු කරමින් ආර්ය භාවයට පමුණුවමින් මාර්ග අංගයක් ලෙස ලෝකෝත්තර අවස්ථාවේ පහළවන විට **(අරිය අනාසව ලොකුතර මගඛග සමමා සංකපප)** නාමයෙන් හඳුන්වනවා.

සමමා වාචා

නිවන් පතා පාරමිතාවක් ලෙස කුසල් කිරීමේ ද සමථ විදසුන් භාවනා අවස්ථාවේ දී පුණ්‍ය කොටසට ඇතුළත්ව ආශ්‍රවයන් ට පක්ෂව පහළවෙමින් පුණ්‍ය ඵල විපාක වශයෙන් මතු හවයේ ස්කන්ධ පහළවීමට හේතුවන නිසා ලෞකික අවස්ථාවේ **(සාසව පුක්ඛදාහාගිය උපධි වෙපක්ක සමමා වාචා)** නමින් හඳුන්වනවා.

මිත්‍යා වචන දුරු කරමින් නිර්වානස අරමුණු කරමින් තමා සමග එක්ව යෙදෙන විත්ත වෛතසික ධර්ම සමග මනා කොට එක්වෙමින් ආශ්‍රව නසන්නට ආධාර වෙමින් ආර්ය භාවයට පමුණුවමින් මාර්ග, සිත්වල පහළවන විට (**අර්ය අනාසව ලොකුතාර මගගඩග**) නමින් හඳුන්වනවා.

සමමා කමමන

නිර්වාණය පතා පාරමිතා වශයෙන් දාන ශීල සමථ විදුර්භනාදී වශයෙන් නොයෙක් ආකාර කුසල් කිරීමේ දී ආශ්‍රවයන්ට හිතකර වූ පුණ්‍ය කොටසට ඇතුළත්ව පුණ්‍ය ඵල ලබා දෙමින් මතු ලෝකික ස්කන්ධ ඉපදවීමට හේතුවන බැවින් ලෝකික අවස්ථාවේ දී සමිමා කමිමන්තය නමින් හඳුන්වන අතර, මිත්‍යා කමිමන්තය දුරු කරමින් නිර්වාණය අරමුණු කරමින් තමා සමග එක්ව යෙදෙන විත්ත වෛතසිකයන් මාර්ග කෘත්‍යයයේ යොදවමින් ආශ්‍රව නැති කරමින් ආර්ය භාවයට පමුණුවා ලෝකයෙන් චතෙර කරවමින් මාර්ගයේ අංගයක් වෙමින් පහළවන විට (**අර්ය අනාසව ලොකුතාර මගගඩග**) නාමයෙන් හඳුන්වනවා.

සමමා ආජීව

නිර්වානස අවබෝධය පිණිසම පාරමිතාවක් ලෙස කය වචන දෙකෙන් ජීවත්වීම පිණිස වැරදි පවි නොකරමින් කුහකකම් ආදියෙන් වළකින විට දාන ශීලාදී නොයෙක් කුසල ක්‍රියාවන් හී යෙදෙන විට සමථ විදුසුන් භාවනා මහසිකාරයෙන් ජීවත් වෙන විට ආශ්‍රවයන්ට හිතකර වූ පුණ්‍ය කොටසට ඇතුළත් වන බැවින් පුණ්‍ය ඵල වශයෙන් ස්කන්ධ සංඛ්‍යාත ජීවිත ලබා දීමට හේතුවන බැවින් ලෝකික අවස්ථාවේ දී **සාසව පුකඤ්ඤානාගිය උපධි වෙපකක සමමා ආජීව** නාමය ලබනවා.

වැරදි ජීවිකාව දුරු කරමින් නිර්වානස තමා සමග එක්ව යෙදෙන විත්ත වෛතසික පිරිසිදු කරමින් කෙළෙස් නැති කරමින් ආර්ය භාවයට පමුණුවමින් මාර්ගයේ අංගයක් වශයෙන් ලොකොත්තර අවස්ථාවේ දී **අර්ය අනාසව ලොකුතාර මගගඩග සමමා ආජීව** නාමය ලබනවා.

සමමා වායාම

නිවන් පතා පාරමිතාවක් වශයෙන් කුසල් කරමින් සමථ විදුර්භතා ලෙස පූර්ව භාග ප්‍රතිපදාවේ දී තමා තුළ ඇති නොවූ කාමච්ඡන්දා දී අකුසල ධර්ම උපදින්න නොදී උපන් කාමච්ඡන්දා දී අකුසල ධර්ම දුරු කිරීම පිණිස නූපන් සතිපට්ඨානා දී බෝදිපාකෂික වූ කුසල ධර්ම උපදවා ගැනීමටත්. තමා තුළ පහළ වී ඇති සතිපට්ඨානා දී කුසල ධර්ම කාමාශ්‍රවා දී ආශ්‍රවයන් ට හිතකර වූ පුණ්‍ය ධර්ම බැව්නුත් පුණ්‍ය ඵල විපාක වශයෙන් පඤචස්කන්ධ නැවත නැවත ඉපදවීමේ හැකියාව ඇති බැව්නුත් **සාසව පුඤ්ඤභාගිය උපධි වෙපකක සමමා වායාම** නාමය ලබනවා.

මිත්‍යා වායාමය දුරු කරමින් නිර්වාණය අරමුණු කරමින් තමා සමග එකට උපදින චිත්ත වෛතසික උත්සාහවත් කරමින් කෙළෙස් නසා ආර්ය භාවයට පමුණුවමින් ආර්ය මාර්ගයේ අංගයක් වෙමින් ලෝකයෙන් එතෙර කරවීම් වශයෙන් උපදින විට **(අර්ය අනාසව ලොකුතාර මගගඩග සමමා වායාම** නම ලබනවා .

සමමා සති

නිවන් පතා සංසාර විමුක්තිය පතා කුසල් කරමින් සතර සතිපට්ඨානා දී සමථ විදුර්භතා දී පූර්ව භාග ප්‍රතිපදාවේ දී පහළවන සිතිය කාමාශ්‍රව හවාශ්‍රවයන්ට හිතකරව පුණ්‍ය කොටසට ඇතුළත් ව මතු හොඳ උපත් ලබාදීම් වශයෙන් ස්කන්ධ නැවත නැවත අපදවන බැවින් **සාසව පුඤ්ඤභාගිය උපධි වෙපකක සමමා සති** වශයෙන් ලෞකික අවස්ථාවේ දී ද,

මිත්‍යා සතිය දුරු කරමින් නිර්වාණය අරමුණු කරමින් තමා සමග එකට උපදින චිත්ත වෛතසික උත්සාහවත් කරමින් කෙළෙස් නසා ආර්ය භාවයට පමුණුවමින් ආර්ය මාර්ගයේ අංගයක් වෙමින් ලෝකයෙන් එතෙර කරවීම් වශයෙන් උපදින විට **අර්ය අනාසව ලොකුතාර මගගඩග සමමා සති** නම ලබනවා.

සමමා සමාධි

නිවන් පතා සංසාර විමුක්තිය පතා කුසල් කරමින් සතර

සතිපට්ඨානා දී සමථ විදුර්භනා දී පුර්ව භාග ප්‍රතිපදාවේ දී පහළවන සිහිය කාමාශ්‍රව භවාශ්‍රවයන්ට හිතකරව පුණ්‍ය කොටසට ඇතුළත් ව මතු හොඳ උපත් ලබාදීමේ වශයෙන් ස්කන්ධ නැවත නැවත අපදවන බැවින් **සාසව පුඤ්ඤභාගිය උපධි වෙපකක සමමා සමාධි** වශයෙන් ලෞකික අවස්ථාවේ දී ද,

මිත්‍යා සමාධිය දුරු කරමින් නිර්වාණය අරමුණු කරමින් කෙළෙස් දවාලමින් සෙසු චිත්ත වෛතසික නිබ්බාණරමමණයේ මනාකොට පිහිටුවමින් කෙළෙස් නසා ආර්ය භාවයට පමුණුවමින් ලෝකයෙන් එතෙර කරමින් ආර්ය මාර්ගයේ අංගයක් වෙමින්, සම්මා දිට්ඨි ආදී අනෙක් අංග සමග එකටම ලෝකෝත්තරව උපදින විට විට අර්ය අනාසව ලොකුත්තර මගගඩග සමමා සමාධි නම ලබනවා.

මෙතෙක් විස්තර කරන ලද්දේ දුක්ඛ නිරෝධ ගාමිණී පටිපදා ආර්ය සත්‍යය යි. මෙතෙක් විස්තර කරන ලද සතරක් වූ ආර්ය සත්‍යයන් අතර පළවෙනි සත්‍ය වන දුක නමැති ආර්ය සත්‍ය දොළොස් ආකාරයකට බෙදා දක්වමින්, මේ ජාති හෙවත් ඉපදීමේ දුකයි. ඉපදීමේ දුක මේ ආකාරයි. මේ ජරාවට පත්වීමේ දුක, දිරා යාමේ දුක මේ ආකාරයි. මේ මරණ දුකයි. මරණ දුක මේ ආකාරයි. මේ කායික දුකය. මෙය මේ ආකාරයි. මේ මානසික දුකයි. එය මේ ආකාරයි. මේ සෝක දුකයි. එය මේ ආකාරයි. මේ ඇඬීම් වැළපීම් දුකයි. එය මේ ආකාරයි. මේ සුසුම්ලෂමේ දුකයි. එය මේ ආකාරයි. මේ අප්‍රියයන් සමග එක්වීමේ දුකයි. එය මේ ආකාරයි. මේ ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීමේ දුකයි. එය මේ ආකාරයි. මෙය කැමති දේ නොලැබීමේ දුකයි. එය මේ ආකාරයි. යනුවෙන් මෙසේ කොටස් වශයෙන් වෙන් වෙන්ව දැන ගත යුතු යි. යනුවෙන් පවත්නා ඤාණය කෘතය ඤාණය යි. (කෘතය නම් කළ යුතු දේ) දුක මේ ආකාරයෙන් පිරිසිඳ දැන ගන්නා නම් එය කෘත ඤාණය යි. (කෘත නම් කළ යුතු දේ කළා) කියන එකයි. එතකොට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙසේ ජීවිතයෙහි සසර පුරාවට ඇත්තා වූ දුක ඇත්තක් ලෙස ම අවබෝධ කර ගන්නා එය සත්‍ය ඤාණය යි. මෙසේ දුක්ඛාර්ය සත්‍යයෙහි සත්‍ය ඤාණ, කෘතය ඤාණ, කෘත ඤාණ කියා ඤාණ තුනයි.

සමුදය සත්‍යයේ කාම තණ්හා, භව තණ්හා, විභව තණ්හා යන තුන දුකට හේතුවයි. දුකට මූලයි එය බොරුවක් නොවේ. එය සත්‍යයක් ලෙස දැක්කා එය සත්‍ය ඤාණයයි. ඒ සමුදය වූ තණ්හාව පිරිසිඳ

දැකිය යුත්තක් නොවේ. ලබා ගත යුත්තක් නොවේ. වැඩිය යුතු දෙයක් ද නොවේ. පහකළ යුතු, දුරු කළ යුතු. නැති කළ යුතු, දෙයක් යනුවෙන් දැන ගත්තා. මේ සමුදය සත්‍යයේ කෘතිය ඤාණය යි. යමෙකු විසින් තමා තුළ තිබූ තණ්හාව නැති කළා නම්, මා විසින් විය නැති කළා කියා ඇති වන දැනුම කෘත ඤාණය යි. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ තණ්හාව දුකට හේතුව බව දැන මෙය පහ කළ යුතු යැයි දැන, පහ කළා. පහ කළා යැයි දැන ගත්තා. මේ සමුදය සත්‍ය පිළිබඳ වූ සත්‍ය ඤාණ, කෘතිය ඤාණ, කෘත ඤාණ තුන යි.

මේ තණ්හාව නැති කිරීමෙන් ම එහි ඵලය වන දුක නැති වෙනවා. විය නිර්වාණය යි. විය ඒකාන්ත සත්‍යය යැයි දැන ගත්තා. මේ සත්‍ය ඤාණය යි. නිරෝධය නම් වූ නිර්වාණය පිරිසිඳ දැන ගත යුතු දෙයක් නොවේ. මාර්ග ප්‍රඥාව සහිත ලොකෝත්තර සිතීන් අරමුණු කිරීමේ වශයෙන් ලබා ගත යුතු දෙයකි. මේ කෘතිය ඤාණය යි. තණ්හාව දුරුවීමෙන් ම මාර්ග සිතෙන් අරමුණු කරමින් ඵල සිතෙන් අත් විඳිමින් ලබා ගත්තා කියා දැන ගත්තා මේ කෘතිය ඤාණය යි. නිරෝධ සත්‍ය පිළිබඳ සත්‍ය ඤාණ, කෘතිය ඤාණ, කෘතිය ඤාණ වශයෙන් ඤාණ තුන යි.

අංග අටකින් යුක්ත වන මාර්ගය නිර්වාණයට මගයි. කියාද විය ඒකාන්ත සත්‍යය යි. කියා ද භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දැන ගත්තා. මේ සත්‍ය ඤාණය යි. මේ මාර්ගය පිරිසිඳිය යුතු දෙයක් නොවේ. පහ කළ යුතු දෙයක් ද නොවේ. ලබා ගත යුතු දෙයක් ද නොවේ. වැඩිය යුතු දෙයක්. අනුගමනය කළ යුතු දෙයක්. මේ කෘතිය ඤාණය යි. මා විසින් මාර්ගය වඩන ලදැයි. දැන ගත්තා. මේ කෘතිය ඤාණය යි. මේ මාර්ගය පිළිබඳ සත්‍ය ඤාණ, කෘතිය ඤාණ, කෘතිය ඤාණ කියා ඤාණ තුනයි. එක් සත්‍යයකට සත්‍ය කෘතිය, කෘතිය කියා වට තුනයි, සත්‍ය හතරට දොළොස් ආකාරය යි.

අප මහ බෝධිසත්වයන් වහන්සේ අසංඛ්‍ය කල්ප හත් ලක්ෂයක් මුළුල්ලේ සිතීන් බුදු බව පතනා සත්‍ය ධර්මය අස අසා අනුබෝධ ඤාණය ලැබ, පාරමී පිරුවත් අවබෝධ ඤාණය ලබන තුරු මම සත්‍ය අවබෝධ කළෙමි යැයි සිතුවේ නෑ. අසංඛ්‍ය කල්ප නව ලක්ෂයක් වචනයෙන් කිය කියා පාරමී පුරමින් සත්‍ය ධර්මය අස අසා අනුබෝධ ඤාණය ලැබුවත් අවබෝධ ඤාණය ලැබෙත් තුරු මම සත්‍ය අවබෝධ

කළෙමි යැයි ප්‍රකාශ කළේ නැහැ.

මේ සුමේධ තවුස් තෙමේ අනාගතයේ ගෞතම නමින් බුදු වෙනවා යනුවෙන් දීපංකර දසබලධාරීන් වහන්සේ විසින් විවරණ දෙමින් වෙනස් නොවන ස්ථිර වචන වදාළ පසු තවත් අසංඛ්‍ය කල්ප භාර ලක්ෂයක් පාරමී පුරලා ගෞතම ගෝත්‍රය ඉපදිලා විසි නව වසරක් කාමසුකල්ලිකානුයෝගීව වසන කල් හි හෝ පැවදිව සය වසරක් අත්තකිලමටානුයෝගීව භාවනා කරන කල් හි හෝ මම සත්‍ය අවබෝධ කළෙමියි, ප්‍රකාශ කළේ නැහැ. අනතුරුව මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව අනුගමනය කරන කාලේචන්, සත්‍ය අවබෝධ කරන කාලේචන් සත්‍ය අවබෝධ කළ බවක් ප්‍රකාශ නොකර ආර්ය මාර්ග ප්‍රතිපදාව පිළිපැද නිම කරලා තණ්හාව නැති කරලා නිර්වාණාවබෝධ කළාට පසුවයි. ඉසිපතන මුව වනයේ දී මනුෂ්‍යයන් පස් දෙනෙක් හා කෝටි ගණන් දෙවි බමුණ් ඉදිරියේ දී,

“නෙවනාවාහං භික්ඛවේ සදෙවකෙ ලොකෙ සමාරකෙ සබ්බමකෙ සස්‍යමණ බ්‍රාහ්මණීයා පජාය සදෙව මනුසසාය අනුතතරං සමමා සමෙබ්බධං අභිසමබුද්ධො’ති පවචඤ්ඤසිං”

මහණෙනි, මම යම්තාක් කල් මේ සතරක් වූ ආර්ය සත්‍යයන් කෙරෙහි වට තුනකින් යුතු දොළොස් ආකාරය ඇති සැටියෙන් අවබෝධ නොකළෙමි ද, එතෙක් කල් දෙවියන්, මරුන්, බමුණ්, සමණ බ්‍රාහ්මණයන්, රජුන් සහිත මිනිස් ප්‍රජාවෙන් යුතු මේ ලෝකයෙහි උත්තරීතර සම්මා සම්බෝධිය අවබෝධ කළෙමි යි කියා දැන නොගත්තෙමි.

“යනොව බො භික්ඛවේ ඉමෙසු වතුසි අර්ය සචෙට්ඨු ඵචං භිපරවට්ඨං දවාදසාකාරං යථාභුට්ඨං ඤාණාදසනං සුවිසුද්ධං අහොසි.”

මහණෙනි, මම ආකාරයකින් මේ සතරක් වූ ආර්ය සත්‍යයන් හි මෙසේ වට තුනකින් යුතු දොළොස් ආකාරය ඇති සැටියෙන් නුවණින් දැකීම පිරිසිඳ වුණාද? **අටාහං භික්ඛවේ....** මහණෙනි, ඉන්පසුව දෙවියන් මරුන් බමුණ් සමණ බ්‍රාහ්මණයන් රජුන් සහිත මිනිස් ප්‍රජාවෙන් යුතු ලෝකයෙහි මම අනුත්තර වූ සම්මා සම්බෝධිය ලබා

ගතිමී යි, කියා ප්‍රත්‍යක්‍ෂ ලෙසම දැන ගතිමී. මෙසේ දැන ගත්තාට පසුවයි තථාගතයන් වහන්සේ මේ ආර්ය සත්‍යයන් ලෝක සත්ත්වයාට දේශනා කළේ. **“තුමෙහි කිව්වං ආතප්පං අක්ඛාතාරො තථාගතා”** මේ ආර්ය සත්‍ය අවබෝධය පිණිස ඔබලාම උත්සාහ කළ යුතු යි. තථාගතයන් වහන්සේලා කියා දෙනවා පමණයි. ඒ කියා දෙන පරිදි තමා විසින් ම අවබෝධ කළ පසු තථාගතයන් වහන්සේට මෙන් තමාටම දැනෙනවා මිස මාර්ග ඵල නිවන් අවබෝධය පිලිබඳව වෙනත් අයට සහතික දෙන්න බැහැ. සියල්ල දන්නා වූ සියල්ල දැක්කා වූ තථාගතයන් වහන්සේලාට නම් පැවසිය හැකි යි. **අඤ්ඤාසි වත හො කොණ්ඩකද්දො** යනුවෙන් වදාළේ ඒ නිසයි.

අතීත අකුසල කර්ම විපාකයක් අනුව කුණ්ඨ රෝගයෙන් පෙළෙමින් අන්ත අසරණව සිටි සුප්පඤ්ඤි නමැත්තා මිනිසුන් රැස්වී සිටිනු දැක චිත්තයට ගියේ කෂම දෙන තැනක් ලෙස සිතාගෙන කෂම ටිකක් ලබා ගන්නයි. නමුත් චිත්ත බුදුරජාණන් වහන්සේ ධර්ම දේශනා කරනවා. ඒ පිරිස ධර්මය අහනවා. පසෙකට වී ඒ ධර්මයට ඇහුම්කන් දුන්නා වූ ඒ කුණ්ඨ රෝගියා සත්‍ය අවබෝධ කළා. සෝතාපන්න වුණා. ඒ අවබෝධය තමන්ට ම දැනුනා. බලවත් සතුටට පත් ව ඒ බව දන්වන්න යන විට ඔහු පරික්‍ෂා කිරීම සඳහා සක්‍රදෙවියෝ යන ගමන වළක්වන්න හැදුවා. එහෙත් සක්‍රයාටත් ගර්භා කරලා ගිහින් බුදු රජාණන් වහන්සේට ඒ බව දැනුම් දුන්නා. බුදුරජාණන් වහන්සේත් එය අනුමත කළා. මෙසේ මාර්ගඵල නිවන් අවබෝධ කර ගැනීමට පැහැදිලිව නිවැරදිව මාර්ගය දේශනා කර ඇතත්, අපමණ සත්ත්වයෝ පවට බර වී කාම වසඟව දුකෙහිම ගැලී ඉන්නේ මේ නිවැරදි ඇත්ත ඒ අයුරින් ම අවබෝධ නොකිරීම නිසයි.

නිය පස් හා පොළො උපමාව

දිනක් තථාගතයන් වහන්සේ නිය පිට පස් ටිකක් තබා වදාළේ, මහණෙනි, මේ ලෝකයේ සතුන් මැරීමෙන්, සොරකමෙන්, වැරදි කාමසේවනයෙන්, බොරුවෙන්, කේළමින්, පරැෂ වචන කීමෙන්, විකාල භෝජනයෙන්, නැටුම්. ගැයුම්, සංගීතයෙන්, විකට දසුන්වලින්, සුවඳ විල්ලේපනයෙන්, සිරැර සැරසීමෙන්, උස් මහ ආසන පරිභෝගයෙන්, රන් රිදී මිල මුදල් පරිහරණයෙන්. අමු ධාන්‍ය, අමු මස් පිළි ගැනීමෙන්, ස්ත්‍රීන්, තරැණියන් බාර ගැනීමෙන්, බැටළු, කුකුල් ආදී සතුන් බාර

ගැනීමෙන්, කෙත් වතු බාර ගැනීමෙන්, හොර මැනීමෙන්, හොරට කිරීමෙන්, අල්ලස් ගැනීම, රැවටීම් ආදී දේවලින් වැළකී සිටින අය නිය පිට පස් වගේ ස්වල්ප පිරිසක් බවත් විවැනි දේවල් කරන අය මහ පොළොවේ පස් හා සමාන අප්‍රමාණ බවත්, එයට හේතුව නම්, මේ සතරක් වූ නිවැරදි සත්‍ය අවබෝධය නම් වූ චතුරාර්ය සත්‍ය අවබෝධය නැති නිසා යැයි වදාළ සේක.

ඒ වගේම දෙවිලොවින් මිනිස් ලෝකයෙන් මැරී, නැවත දෙවිලොව, මිනිස් ලොව උපදින පිරිස නිය පිට ඇති පස් හා සමාන වන බවත් දෙවි ලොවින්, මිනිස් ලොවින් මැරී සතර අපායේ උපදින පිරිස මහ පොළොවේ පස් මෙන් බොහෝ අප්‍රමාණ බවද, සතර අපායෙන් මැරී දෙවිලොව මිනිස්ලොව උපදින අය නිය පිට පස්වලට උපමා කළොත්, සතර අපායෙන් මැරී නැවත සතර අපායේ ම උපදින පිරිස මහ පොළොවේ පස්වලට සම කළ හැකි බව වදාරා ඇත. එයට හේතුව නම් චතුරාර්ය සත්‍ය අවබෝධ නොවීම මයි.

පවු කරන්නේ ම ලෝබ, ද්වේශ. මෝහ මුල් කරගෙන නිසා, එය සමුදය සත්‍යය යි. පාපයට ලැබෙන්නේ අමිහිරි දුක් විපාකයි. එය දුකබ සත්‍යය යි. පවි නොකෙරේ නම් පවි නිසා ලැබෙන දුක් ඇති නොවීම නිරෝධ සත්‍යය යි. පව දුකට හේතුවත්, පවි නොකිරීම ඒ දුකෙන් මිඳීම බවත්, දැන පවින් වැළකීම මාර්ග සත්‍යය යි. ගොඩනැගීම දුකයි. බිඳ දැමීම සැපය යි. රැස් කිරීම දුකයි. අත්හැරීම. රැස්නොකිරීම සැපය යි.

ආර්ය සත්‍ය අවබෝධයේ උතුම්කම

යම් කෙනෙක් සෝතාපන්න වෙමින් ආර්ය සත්‍ය අවබෝධ කරන්නේ නම් ඔහුගේ අවසන් වූ දුක් රැස මහ පොළොවේ පස් මෙන් අප්‍රමාණය. ඉතිරිව ඇති දුක උපරිම වශයෙන් ජීවිත හතෙන් අවසන් වන බැවින් නිය පිට පස් හා ඉතා ස්වල්පය යි. තවද සෝතාපන්න වූවහුගේ, ඒ හේතුවෙන් අවසන් වූ දුක් රැස පනස් යොදුන් දිග පළල ගැඹුරු ජලාශයක ජලයට උපමා කළොත් ඉතිරිව ඇති දුක් කුස තණ අගින් ගන්නා දිය බිඳ හා සමානයි. සෝතාපන්න ආර්ය ශ්‍රාවකයාගේ අවසන් වූ දුක් රැස මහ මුහුදේ ජල මෙන් ද අවසන් නොවූ දුක දිය බිඳ දෙක තුනක් හා සමානයි.

සෝතාපන්න ආර්ය ශ්‍රාවකයාගේ අවසන් වූ දුක හිමාල කන්ද වගේ නම් ඉතිරි දුක අබ ඇට තරම් වූ කුඩා ගල් කැට හතක් හා සමාන වන බව මෙලෙසින් තවත් බොහෝ උපමා මගින් පෙන්වමින් ආර්ය සත්‍ය අවබෝධයේ වටිනාකම වදාළ සේක.

මෙලෙසින් සසරගත පෘතග්ජන පුද්ගලයාගේ සත්වයාගේ දුක් රාශිය මහ මුහුදට මහ පොළොවට හිමාල කන්දට උපමා කළේ ඇයි? නිවන් අවබෝධ නොකළොත් නැවත උපදින වාර ගණන සීමාවක් නැතුවා මෙන් සතර අපායට වැටීමෙන් විඳින්න වන දුක අසීමිත බැවිනි. ආර්ය සත්‍ය අවබෝධයෙන් සෝවාන් වූ කෙනා අන්තිම වශයෙන් උපදින්නේ හත් වරයි. එයද සුගතියේ පමණි.

මේ සියල්ලට වඩා සිතට ගත යුතු සිතට ගෙන නිතර සිහි කළ යුතු නිතර සිහිකරමින් අප්‍රමාදීව කටයුතු කරමින් සංවේගය උපදවා සසර බය දැක සතනාවබෝධය කිරීම පිණිස චීර්ය වැඩිය යුතු ඒ සඳහා දැන ගත යුතු උපමා දේශනාවක්,

විය සිදුරු උපමාවෙන් සතනාවබෝධයෙන් අමා මහ නිවන කරා..

මහණෙනි, මේ මහ පොළොව එකම ජලාශයක් වන්නේ නම්, එක් සිදුරක් ඇති විය දණ්ඩක් මෙයට දමන්නේ නම්, පෙර දිගින් හමන සුළඟින් බටහිරට පාවෙන්නේ නම්, බටහිරින් මහන සුළඟින් පෙර දිගට පාවෙන්නේ නම්, උතුරින් මහන සුළඟින් දකුණට පාවෙන්නේ නම්, දකුණෙන් මහන සුළඟින් උතුරට පාවෙන්නේ නම් ඇස් නොපෙනෙන කැස්බෑවෙක් එහි වසන්නේ නම්, එම කැස්බෑව වසර සියයකට වරක් උඩට මතු වන්නේ නම්, පාවෙමින් තිබෙන විය දණ්ඩේ ඇති එක් සිදුරට උඩට මතුවන්නා වූ කැස්බෑවාගේ ගෙල (හිස) පිටිසේ ද?

ස්වාමීනි භාග්‍යවතුන් වහන්ස කවදා හෝ විය සිදු විය හැකිය. මහණෙනි, මිනිසත් බවක් ලැබීම ඒ වාගේ දිගු කලකින් ලැබෙන දෙයකි. සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ලොව පහළවීමත් ඒ වගේ දිගු කලකින් සිදු වන දෙයක්. එමෙන් ම තථාගතයන් වහන්සේ දේශනා කරනු ලබන ධර්ම විනය ලොව බබළන්නේ නම් එයත් දිගු කලකිනි.

ඒ අති දුර්වල වූ මිනිසත් බව දැන් ලැබී තිබෙනවා. තථාගත අර්හත්

සම්මා සම්බුදු රජාණන් වහන්සේ ලොව පහළ වී තිබෙනවා. තටාගනයන් වහන්සේ විසින් දේශනා කරන ලද ධර්ම විනය දැන් බබළනවා. ඒ නිසා මහණෙනි, මේ දුකයි කියා අවබෝධ කර ගැනීම පිණිස වීරිය වඩන්න මේ දුකට හේතුවයි කියා අවබෝධ කර ගැනීම පිණිස වීරිය වඩන්න. මේ දුක බිහිරේදිය යයි කියා අවබෝධ කර ගැනීම පිණිස වීරිය වඩන්න. මේ දුකින් මිඳෙන මගයි කියා අවබෝධ කර ගැනීම පිණිස වීරිය වඩන්න.

මේ උතුම් අනුශාසනාව කරන ලද අපගේ ශාස්තෘන් වහන්සේ කලකින් ලොව පහළ වුණත්, මේ වන විට ඒ ශාස්තෘන් වහන්සේ ලෝකයෙන් චතෙර වී බොහෝ කල් වුණත්, ඒ තටාගන වූ අර්හත් වූ සම්මා සම්බුදුරජාන් වහන්සේ දේශනා කොට වදාළ ධර්ම විනය දෙක තාම බැබළෙන බැවින් එම දහම් වලියෙන් වැඩ ගනිමින් මේ ජීවිතයේදී ම සොතාපන්න වීමට ආර්ය සත අවබෝධ පිණිස ම ආර්ය මාර්ගය අනුගමනය කෙරෙන්නවා.

**තසසිදං සමමුඛිභූතං - යං ලොකසමිං සුදුලලහං
මනුසස පටිලාභොව - සද්ධම්මසව දෙශනා
අලංචායමිතුංතපට්ඨ - අපට්ඨාමෙන ජනනුතා**

මනුස්සත්වය ලැබීමද, චතුරාර්ය සත්‍ය සංඛ්‍යාත සද්ධර්ම දේශනාවද, යන ලෝකයෙහි අතිශයින් දුර්ලභ වූ මේ කාරණා හමු වූ අවස්ථාවේ දුකෙන් මිඳීමේ කැමැත්ත ඇති කෙනා විසින් ඒ සඳහා වීරිය කිරීම සුදුසුයි.

මේ උතුම් සද්ධර්මය අහලා. ලැබී ඇති මේ දුර්ලභ උතුම් අවස්ථාව ඉක්මවා ගන්න ඒවා. මේ උතුම් අවස්ථාවෙන් ප්‍රයෝජන නොගෙන ප්‍රමාද වෙන අය නිරයට පත්වෙලා බොහෝ කල් තැවෙනවා.

මේ සදහම් මාර්ගය වරදවා ගත් අවිද්‍යාවෙන් වැසුණ කෙනෙක් (ඉපදීම, මරණ) ජාති ජරා මරණාදී සංසාර දුක් බොහෝ කල් විඳින්නෝ ය.

මනාකොට දේශනා කරන ලද සද්ධර්මය පවත්නා කාලයේ යම් අය උතුම් මිනිසන් බව ලබා ඒ තටාගනයන් වහන්සේගේ අනුශාසනාව කළානු ද, මත්තට කරන්නෝ ද, මේ උතුම් අවස්ථාව දැන ගෙන

තථාගතයන් වහන්සේ වදාළ අනුත්තරිය ශ්‍රේෂ්ඨ හැසිරීම වූ ආර්ය මාර්ගය යම් අය පිළිපදින්නේ නම්,

මහා පුණ්‍ය තේජසින් යුතු වූ මාංස වක්කු නම් වූ (මසැස) සෑම දෙයකම පවත්නා ආකාරයෙන් ම දක්නා ප්‍රඥාව නම් වූ (පණැස) අඳුරෙහි ඇති දේ ද, වැසි ඇති දේ ද, දක්නා වූ ද, කර්මානුරූපව උපදින, මැරෙන සත්ත්වයන් දකින්නා වූ (දිවැස) ආවරණයක් නැතිව සියල්ල දකින්නා වූ නුවණ (සමතැස) සත්ත්වයන්ගේ දියුණු නොදියුණු සද්ධාදී ඉන්ද්‍රියන් හා සසර පුරුදු ගති දකින්නා වූ ඤාණ දෙක නම් වූ (බුදු ඇස) යන පස් වැදෑරුම් ඤාණ නම් වූ ඇස් ඇති බුදුරජාණන් වහන්සේ උතුම් වූ ශීලා දී සංවර භාවයක් දෙසන ලද්දේ ද, ඒ ශීල සංවරයෙන් හා සෑම කල් හි උතුම් සිතියෙන් යුක්තව කෙළෙස්වලින් තෙත් නොවී වාසය කරන්නේ නම්, මාරයා විසින් දෙන ලද මාරයාට ම අනුසය නම් වූ සංනානයේ යටපත්ව ඇති සියලු කෙළෙස් නැති කරගෙන සංසාරයෙන් එතෙරව, ලෝකයෙහි එතෙර වූ අමාමත නිවනට පත් වේ.

සාධු ! සාධු !! සාධු !!!

අග්ගඤ්ඤ සුත්‍රයෙන් ආර්ය සත්‍ය අවබෝධය

බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉච්ඡානංගල ප්‍රදේශයේ වාසය කරන විට පොක්කරසාති, නාරැකඬ යන බමුණන් දෙදෙනාගේ ත්‍රිවේදය උගත් වාසෙට්ඨ, භාරද්වාප යන සිසුන් දෙදෙනෙක් සිටියා. මේ දෙන්නා අතර වාදයක් ඇති වුණා. ඒ තමා කුලවාදය. මේ දෙදෙනාම බ්‍රාහ්මණ කුලයේ. භාරද්වාප තරුණයා කීවා, "හත්මුතු පරම්පරාව දක්වා නොකැළැල් පිරිසිදු උපතක් ඇති කෙනා බ්‍රාහ්මණයෙක් වෙනවා" කියලා.

වාසෙට්ඨ තරුණයා කීවා, "උපතින් බ්‍රාහ්මණයෙක් වෙන්නේ නැහැ කර්මයෙන් තමා බ්‍රාහ්මණයෙක් වෙන්නේ." කියලා. මේ වාදය විසඳා ගන්න දෙන්නටම බුදුරජාණන් වහන්සේ හමුවුණා. මේ ගැන විමසුවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ පළමුවෙන් පෙන්වා දුන්නා, තිරිසන් ලෝකයේ පණුවන් ආදී සතුන් අතර උපතින් වෙන් වෙන් ලකුණු තියෙනවා. කුහුඹුවන් ආදී සතුන්ගේ ද උපතින් වෙනස්කම් තියෙනවා. ලේනුන්,

සාවුන් වැනි සතුන්ගේ උපතින් ලකුණු වශයෙන් වෙනස්කම් තියෙනවා. සර්පයන් අතර, පක්ෂීන් අතර, දියේ වසන සතුන් අතර. ලොකු කුඩා වෙනත් තිරිසන් සතුන් අතර, තෘණ පැළෑටි හා ගස් වර්ග අතරත් උපතින් වෙන් වෙන් වූ ලකුණු සටහන් තිබෙනවා.

එහෙත්, මිනිසුන් අතර එහෙම නැහැ. උපතේ දී ඇස්, කන්, නාස, අත්පා, ඇඟිලි, මේ හැම දෙයින් ම සමයි. ඇඬීමෙන් පවා සමයි. ජාති ගෝත්‍ර වශයෙන් හැඳින්වීම ලෝක ව්‍යවහාර මාත්‍රයක්. ගොවිතැන් කරන්නා ගොවියා. වෙළඳාම් කරන්නා වෙළෙන්දා. ශිල්ප දන්නා කෙනා ශිල්පියා. උගන්වන්නා ගුරුවරයා. යුද්ධ කරන්නා සෙබලා. රට රකින්නා රජු. මේ අනුව මනුෂ්‍යයෝ උපතින් බ්‍රාහ්මණ වෙන්කේ නැහැ. කරන දේ අනුව ඒ ඒ නාමය ලබනවා.

යමෙක් තණ්හාව, වෛරය, මිත්‍යා දෘෂ්ඨිය, අවිද්‍යාව නැසුවා නම්, ඔහු බ්‍රාහ්මණයෙක්, සසර බැඳී බිඳ දමා, ඉඳිකටු අග අඩ ඇටය වගේ කාමයන්ගේ නොඇලේ ද, පින් පව් යන දෙකම දුරු කලේ ද, මේ ආදී රහත්භාවය දක්වමින් ගාථා තිස් ගණනකින් කරුණු දක්වා රහතන් වහන්සේ ම බ්‍රාහ්මණයෙන් වන බවත්, තපසින්, බුන්ම වරියාවෙන්, ශීලයෙන්, ඉන්ද්‍රිය දමනයෙන්, යුතු කෙනාම බ්‍රාහ්මණයන් අතර උතුම් වෙනවා යැයි. පෙන්වා දුන්නාට පස්සෙ තෙරුවන් සරණ ගිය බෞද්ධයන් බවට පත්වුණා. මෙසේ තෙරුවන් සරණ ගියේ වාසෙට්ඨ සූත්‍රය අහලා.

නැවත දවසක් බමුණන්ගේ මතය අනුව, මරණින් පසු බ්‍රාහ්මණයා ලඟට යන මාර්ගය පිළිබඳ වූ වාදයක් හේතුවෙන්. ඇවිත් විමසූ විට බමුණන්ගේ බ්‍රාහ්මයා වෙත යන මාර්ගය හිස් බවත්, බමුණන්ගේ ම ඉල්ලීම නිසා බුන්මයා වෙත යන මාර්ගය වදාළාට පසුව, පැහැදී සාසන පැවිද්ද ලබා ගත්තා. මෙසේ පැවිදි වුණේ තෙවිජ්ජ සූත්‍රය අහලා. පසුව වයස අවුරුදු විස්ස පිරි නැති නිසා සාමණේරයන් වහන්සේ සැවැත් නුවර වැඩ ඉන්නවා. උගත් බ්‍රාහ්මණ වංශික තරුණයන් දෙදෙනාගේ පැවිද්ද අහලා බොහෝ බ්‍රාහ්මණ තරුණයෝ පැවිදි වුණා. මෙයින් කෝප වූ බමුණෝ දකින දකින තැන්වල දී බහිනවා. නමුත් මේ තරුණ සාමණේරයන් වහන්සේලා ඒවා ගණන් ගන්නේ නැහැ. බුදුරජාණන් වහන්සේට කියන්නෙත් නැහැ. නමුත් බුදු රජාණන් වහන්සේ දන්නවා. දැනගෙන ධර්මාවබෝධයට,

සතනාවබෝධයට හේතු වන අනෙක් අය නොදන්නා වූ අතිවිශේෂීඨ වූ මේ ධර්මය දේශනා කිරීම සඳහා ප්‍රශ්න කළා. ප්‍රශ්න කරලා මේ අග්ගඤ්ඤ සූත්‍රය වදාළා. එය අහපු ඒ බ්‍රාහ්මණ සාමණේරයන් වහන්සේලා මේ සූත්‍ර ධර්මයන් මෙනෙහි කරලා, රහත් බව ලැබුවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේත්, වාසේට්ඨ, භාරද්වාජ සාමණේරයන් වහන්සේලා අතර ඇති වූ සාකච්ඡාව හා දේශනාව සුත්‍රානුසාරයෙන් මේ විදියට විස්තර කරන අතර, මැනවින් අවබෝධ කර ගනින්නවා.

වාසේට්ඨය, ඔබලාට බමුණෝ බනින්නේ නැද්ද? භාග්‍යවතුන් වහන්ස, බනිනවා. කොහොමද බනින්නේ?

බමුණෝ උසස්. අනෙක් අය පහත්. බමුණෝ පිරිසුදුයි. අනෙක් අය අපිරිසිදුයි. බමුණෝ මහා බ්‍රහ්මයාගේ මුඛයෙන් උපන්, බ්‍රහ්මයා මවන ලද බ්‍රහ්ම දායාදයෝ ය. නුඹලා ශ්‍රේෂ්ඨ කුලය අතහැරලා හීන වූ පහත් වූ මුඩු මහණුන්ගේ පස්සෙන් යනවාද කියලා බනිනවා.

වාසේට්ඨයනි, ඒ බමුණෝ පුරාණය සිහිනොකරමිනුයි එසේ කියන්නේ, ඔසප් වූ, ගැබ්ගත් දරුවන් බිහි කරන, කිරි පොවන බැමණියන් සිටිද්දීම බමුණෝ බ්‍රහ්මයාගේ මුඛයෙන් උපන්නා යැයි අනෙක් අයට බනිමින් බොහෝ පවිකර ගන්නවා.

වාසේට්ඨයනි, ක්‍ෂත්‍රිය, බ්‍රාහ්මණ, වෛශ්‍ය, ශුද්‍ර යන සිව් කුලයේ ම අය දස කුසලුත්, දස අකුසලුත් කළවමට කරත් දී බ්‍රාහ්මණයෝ ම පිරිසිදුයි, උසස්. අනෙක් අය අපිරිසිදුයි, පහත් යැයි කීවාට නුවණ ඇති අය එය පිළිගන්නේ නැහැ. මේ සතර කුලයෙන් ම යමෙක් රහත් වේ නම් ඒ කෙනා ශ්‍රේෂ්ඨ වෙනවා. ඒ ධර්මයෙන්ම යි. මේ කාරණයෙන් එය තහවුරු වෙනවා. කොසොල් රජතුමා ඉතාමත් බලවත් නිසා ක්‍ෂත්‍රිය වංශිකයෝ කෙසොල් රජුට යටහත්ව ගරු කරනවා. එසේ වෙද්දී තථාගතයන් වහන්සේ ක්‍ෂත්‍රිය කුලයෙන් උපන් බව කොසොල් රජතුමා දන්නවා. එසේ දැනගෙනත් තථාගතයන් වහන්සේට ගරු කරනවා. ඒ වර්ණය නිසාවත්. බලවත් නිසාවත් හෝ උසස් කුලයේ නිසාවත් හෝ යැයි සිතා නොවේ. ධර්මයට ම ගරු කරමින්, ධර්මයට ම පුදමින් මේ නිසා මෙලොවත්, පරලොවත් ධර්මය ම ශ්‍රේෂ්ඨයි.

වාසෙට්ඨයිති, ඔබලා නා නා ගෝත්‍ර ඇතිව. නා නා කුලවලින් පැමිණ පැවදි වූ අයයි. කවුරු හරි ඔබලා කවුදැයි ඇසුවොත්, අපි ශාක්‍ය පුත්‍රයෝ යැයි කිය යුතු යි. යමෙකුට තවාගතයන් වහන්සේ කෙරෙහි ස්ථිර වූ සද්ධාවක් පිහිටියා නම් හෙතෙම ශ්‍රමණයෙක් හෝ බ්‍රාහ්මණයෙක් හෝ දෙවියෙක් හෝ මාරයෙක් හෝ බ්‍රාහ්මයෙක් හෝ වේවා. ඔහුට මෙසේ කීම සුදුසුයි. මම භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ පුත්‍රයෙක් වෙමි. ධර්මයෙන් උපන් ධර්මයට හිමිකරුවෙක් වෙමියි කියා.

වාසෙට්ඨයිති, දීර්ඝ කාලයකට පසු මේ ලෝකය නැසෙන්නේ ය. මේ ලෝකයේ නැසෙන කල් හි බොහෝ සෙයින් සත්ත්වයෝ අහස්සර බ්‍රහ්ම ලෝකයේ උපදින්නෝය. ඒ සත්ත්වයෝ ධ්‍යාන සිතින් ඕපපාතිකව ඉපදි ප්‍රීතිය ම ආහාර කරගෙන තමාම ආලෝකවත්ව අහසේ හැසිරෙමින් බොහෝ දිගු කලක් ජීවත් වන්නෝ ය.

ඒ කාලයට නැසුණා වූ සියලු සක්වල චිකම දිය පිරුණු ජලාශයක් වේ. අඳුරු වූ මහා ගඟ අඳුරින් වැසි පවතී. හිරු සඳු තාරකා නොපෙනේ. ඊ දාවල්, සහි මාස, ඉරිතු වර්ෂ, වශයෙන් නොපවතී. ස්ත්‍රී පුරුෂ භාවයක් නැත. චිකලට සත්ව යන පොදු ව්‍යවහාරය පමණයි පවතින්නේ. ඉතා දීර්ඝ කාලයකට පසු ව හරියට උණුකර තිවෙන්න තිබූ කිරිවල යොදය වගේ සුවඳවත් වූ වර්ණවත් වූ මිහිරි රස ඇති පෘතුච්ච රසය පිහිටන්නේ ය.

ඉන් පසු බොහෝ කලකට පසසේ ඒ ආහස්සර බ්‍රහ්ම ලෝකයෙන් චුතවෙන අය ඕපපාතිකව මව් පිය සම්බන්ධතාව නැතිව මෙහි උපදිනවා. ප්‍රීතියය ම අනුභව කරමින් තම සිරුරින් ආලෝකය විහිදුවමින් අහසේ සැරිසරමින් වාසය කරනවා. එසේ බොහෝ කල් ඉන්නා විට ජලය මතු පිට ඇති පෘතුච්ච රසය ඇඟිල්ලට අරන් දිවේ ගා බලනවා. ඒ මිහිරි රසය දිවේ ගා බලනවා. ඒ මිහිරි රසය දිවේ ගැටී රස නහර පිනා යනවා. පසුව වියට ගිජු වී අතින් කඩාගෙන කනවා. මෙය දකින අනෙක් අයත් ඒක අනුගමනය කරමින් පෘතුච්ච රසය අනුගමනය කරනවා. දැන් ලෝක විනාශයේ දී සත්ත්වයන් අනෙක් බ්‍රහ්ම ලෝකවලත් උපදිනවා. ආහස්සර ලෝකයට වඩා ආයුෂ වැඩියි. ලෝක විනාශයේ දී ආහස්සර බ්‍රහ්ම ලෝකයෙන් පිට සියල්ල විනාශ වෙනවා. ඉතිරි බ්‍රහ්ම ලෝකවලින් ආයුෂ අඩුම බ්‍රහ්ම ලෝකය ආහස්සරය යි. ඒ නිසා ඉස්සෙල්ලාම ආයු පිරිහිලා චුත වෙන්නේ ආහස්සරයෙන්.

ආහස්සරයේ උපදින්නේ ප්‍රථම ධ්‍යානයේ විපාක සිතින්. එම ධ්‍යාන බලයෙන් කාම රාග පටිඝ එනම් කාමාශාවයි තරහයි. තාවකාලිකව යටපත් වුණාට ඒවා අනුසය වශයෙන් නිදාගෙන ඉඳලා අරමුණු ගැටුණ විගස නැවත ඇති වෙන්නේ නිදා සිටි සර්පයෙක් වාගේ.

රස පොළොව අනුභව කිරීමේ ආශාව ඇති වුණාට පසු තම ආලෝකය නැති වුණා. අනතුරුව හිරු සඳු පහළ වුණා. තාරකා රැ දුවල්, සති මාස, ඉරිදු වර්ෂ, වශයෙන් පැවැත්ම ඇති වුණා. නැති වූ විනාශ වූ ලෝකය නැවත හට ගැනීම ම යි මේ.

දැන් දීර්ඝ කාලයක් රස පොළොව අනුභව කිරීම නිසා ඉතා සියුම් වූ සිරුර රළු වුණා. සමහර අයගේ සිරුර වර්ණාවත්, සමහර අයගේ දුර්වර්ණයි. වර්ණාවත් අයගේ සිත් තුළ අති මානයත්, දුර්වර්ණ අය තුළ හීනමානයත් ඇති වුණා. කල් යාමේ දී රස පොළොව හෙවත් කිරි යොදුය වගේ තිබුණු පෘතුවි රසය නැති වුණා. ඊළඟට පිරිස් එකතු වෙලා **“අහෝ රසං අහෝ රසං”** අනේ අපේ අපේ රසය නැති වුණා. යැයි කිය කියා දුක් වුණා. අදටත් මේ වචන අහෝ රසයි, අම්මෝ නියම රසයි කියනවා. නමුත් මේ වචනවල උප්පත්තිය දන්නේ නැහැ. හැබැයි සියල්ල දන්නා වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ නිසා අපි දැන ගත්තා.

අනතුරුව ඇති වුණා ඉතා මිහිරි රස ඇති බිම් හතු. ඒවා කමිත් බොහෝ කල් ජීවත් වුණා. ඒ අනුව සිරුර තව තවත් රළු වුණා. වර්ණය වෙනස් වුණා. මානාතිමාන වැඩි වුණා. බිම් හතූද නැති වෙලා ගියා. ඊළඟට ඉතා මිහිරි රස ඇති වැල් හට ගත්තා. ඒවාද කමිත් තව බොහෝ කල් ගෙවී ගියා සිරුර රළු වීම ද, මානාතිමාන ද තව තවත් වැඩි වුණා. දිගු කලකින් ඒවාද නැති වුණා. කලකින් ඒ වැල් වර්ගය නැති වුණා. පිරිස එකතු වුණා. එකතු වෙලා **“අහු වන නො අහායි වනනෝ”** අනේ අපට රස පොළොව තිබුණා, බිම් හතු තිබුණා. සොඳුරු වැල් තිබුණා. දැන් ඒවා නැහැනෙ කිය කිය දුක් වුණා. දැනුත් යම් යම් දේ නැති වුණාම කළින් නම් අපටත් තිබුණා දැන් තමා නැත්තේ කිය කියා දුක් වෙනවා. හැබැයි මේ වචනවල ආරම්භය ගැන නොදැනයි කියන්නේ.

අනතුරුව සීඝ්‍රමක් නැතුව, කුඩු දහයිසා නැති, හාල් පමණක් ඇති ඇල් සහල් වර්ගයක් ඇති වුණා. සවස ගිහින් කපාගෙන ආපු තැන

පහුවදා හැදිලා, පැහිලා තියෙනවා. කැපු බවට අඩුවක් පේන්නේ නැහැ. ඒවා අනුභව කරමින් එතැන් පටන් පීච් වුණා. සුවඳවත් වූ, රසවත් වූ ඇල් හාල් අනුභවයෙන් බොහෝ සෙයින් සිරුර රළු බව ද, වර්ණ දුර්වර්ණ බව ද, මානානිමාන බව ද වැඩි වෙලා මළ මුත්තා පිට කිරීමේ මාර්ග ඇති වුණා. ඔවුන්ම ලෝකයේ යන්න පෙර ස්ත්‍රීන්ව සිටි අයට ස්ත්‍රී ලකුණක්, පුරුෂයන් ව සිටි අයට පුරුෂ ලකුණක් පහළ වුණා. එක සමාන සත්ත්වයන් ව සිටි මේ පිරිසෙ වෙනස දැකීම නිසා කාමරාගය සිත් තුළ වැඩුණා. අඹුසැමියන් වශයෙන් හැසිරුණා. මෙපමණ කලක් මේ සත්ත්වයන් අතර නොතිබුණ අනාවාර ක්‍රියා දැකලා ඒවා පිළිකුල් කළ අය ගොමවලින්, පස්වලින්, අළුවලින් දමා ගසනවා.

ඔන්න සර්ව බලධාරී මහා දෙවියන් ලෝකයන් සත්වයාත් මැවූ සැටි. කවුද මේ සර්ව බලධාරී දෙවියෝ කර්මය සහ ස්වභාව ධර්මය යි. මේ අති උතුම් දේශනාවෙන් හේතුවල දහම සකස්වන හැටි මනාව පැහැදිලි වෙනවා. ඒ කාලයේ අඹුසැමියන් ලෙස හැසිරෙන අයට මාස දෙක තුනක් යන තුරු ගමම්වලට එන්න දෙන්නෙ නැහැ. අද කාලෙන් පාරේ ගෙවල් ළග සුනඛයන්ගේ අනාවාර හැසිරීම් දැකලා ගහලා චිලවා ගන්නවා වාගේ තමා ඒ කාලේ අනාවාරේ හැසිරුණ ස්ත්‍රී පුරුෂයන්ට ගහලා චිලවා ගත්තේ ඒ නිසාම රහසේ විසේ හැසිරීම සඳහා ගෙවල් හැදීම ආරම්භ වුණා.

මෙසේ කල් යනකොට එක් අලස සත්ත්වයෙක් උදේ හවස දෙකටම සෑහෙන්න ඇල් හාල් කපාගෙන ආවා. ඔහු අනුගමනය කරමින් දවස් දෙකකට හතරකට අටකට බැගින් ගෙනත් රැස්කර තබා ගැනීම සිදු වූ තැන් පටන් ඇල් හාල් කුඩු හා පොතුවලින් වැනුණා.

ඉන්පසු පිරිස එකතු වුනාම මුල පටන්ම තමන් ට ලැබුණ දේ දැන් ඒ සියල්ල නැති වූ හැටි කියමින් තමන්ගේම අකුසල ධර්ම නිසා ඒ සියල්ල නැති වූ බව කියමින් ඒ ඇල් වී වෙන් කරලා සීමා පනවාගෙන කොටස් වශයෙන් බෙදා ගත්තා. මේ ලෝකයේ පළමු වරට මගේ යැයි අයිතිවාසිකම් ඇතිව මහ පොළොව බෙදා ගැනීමයි. මෙසේ බෙදා ගත් පසු එක් ආශා බහුල ප්‍රාමක අදහස් ඇති කෙනෙක් තමන්ගේ කොටස් රැකගෙන අනුන්ගේ කොටසින් සොරකම් කළා. ඊට පස්සෙ අනෙක් අය මොහු අල්ලාගෙන මෙවැනි දේ ආයේ කරන්න එපා කියලා අවවාද

කරලා අනභැරියා. දෙවැනි වතාවටත් එහෙම කරලා තුන්වෙනි වතාවට ඔහු අල්ලා ගෙන ගර්භා කරලා අතින් ලී ආදියෙන් පහර දුන්නා. දැන් මේ සත්ත්වයන් අතර සොරකම බොරුව නින්දා කිරීම දඬුවම ඇති වුණා.

ඉන් අනතුරුව පිරිස එක් රැස් වුණා. එක් රැස්වෙලා ඒ පිරිසෙ වඩාත් පෙනුම ඇති ආනුභාව ඇති, කාගේත් පිළිගැනීම ඇති කෙනෙක් ගැරහිය යුත්තාට ගරහන්න, දඬුවම් දිය යුත්තාට දඬුවම් දෙන්න බැහැර කළ යුත්තා බැහැර කරන්න, මහජන සම්මතයෙන් පත්කළා. හැමෝ ම තම ඇල් වීවලින් කොටස බැගින් දෙන්නත්, ඇල් කෙත් එම කෙනා විසින් පාලන කරන්නත් තීරණය කළා. ඒ නිසා පළමු කොට ලෝකයේ මහජන මතයෙන් පත් කළ නිසා මහා සම්මත නමින් කෙත්වලට අධිපතිකම දරණ නිසා බත්තිය නමින්, ධාර්මිකව ජනයා සතුටු කරන නිසා රජ නමින් ප්‍රකට වුණා. මේ තමා ලෝකයේ මහා සම්මත බත්තිය වංශයේ ආරම්භය එය සමාන සත්ත්වයන් අතර ධර්මයෙන්මයි ඇති වුණේ. වාසේටිය, ඒ නිසා මේ ලෝකයේත්, පරලොවත් ධර්මයම ශ්‍රේෂ්ට වෙනවා.

මේ පිරිස් අතරින්ම ඇතැම් අය පින්වත්නි, අප අතර ළමක අකුසල් ධර්ම බැහැර කරමු කියා අකුසල් නොකර ජීවත් වුණා. අකුසල් බැහැර කරන අරුතින් බ්‍රාහ්මණ කියන නම ඇති වුණා ඒ අය කැලයේ කුටි හදාගෙන ඉවුම් පිත්‍රම් නොකර උදේ හවස ගම්වලට ඇවිත් ආහාර සිඟාගෙන ගොස් අනුභව කරලා ධ්‍යාන වඩමින් වාසය කළා. ඒ නිසා ඒ බ්‍රාහ්මණවරුන්ට කධායක යන නමකුත් ඇති වුණා. පසු කලෙක මේ පසු කාලයේ මේ පිරිස ආරණ්‍යයේ භාවනා කරන්න බැරුව නගරවලට ඇවිත් ග්‍රන්ථකරණයෙහි යෙදෙන්න පටන් ගත්තා. ඒ දැකපු මනුෂ්‍යයෝ මේ බමුණෝ දැන් ධ්‍යාන වඩන්නේ නෑ යන තෙරුම ඇතිව අපකධායකා කියලා ඇමතුවා. මේ අනුව අපකධායකා යන නම ඇති වුණා. (අද බුදු සසුනේ පිළිවෙතත් මේකමයි. ආරණ්‍ය වන සෙනසුන් ඇසුරු කරමින් භාවනා නොකර ගම් නගරවල විහාර ඉදිකරගෙන ගිහි අයගේ වැඩකරමින් ඉන්න අතර ගිහියෝ කුලියත් පගාවත් දෙමින් තම තමන්ගේ වැඩ කරවගන්නවා).

බමුණෝ මන්ත්‍ර ගොතලා රජවරුන් ලවා යාග භෝම කරවලා ලාභ සත්කාර උපදවන මාර්ගය හදා ගත්තා වගේ. මහායාන පැවිදිදෝ

යන්ත්‍ර මන්ත්‍ර, ජ්‍යෙෂ්ඨ, වෛද්‍යකම් පුහුණු කරමින් මළ සමයට කරමින් ගිහි ජීවිතවලට සමීපවෙමින් ලාභ සත්කාර උපදවන මාර්ග හදා ගත්තා. එහෙත් අද බොහෝ ගිහි පැවිදි දෙපිරිසම මහායාන අශාසනික දේ කරමින් වෙනත් රටවල ඇති මහායාන දහම පහත් කරමින් විවේචන කරනවා.) එතකොට දෙවනුව බ්‍රාහ්මණ වංශය සමාන සත්වයන් අතර දෙවෙනිවරට ධර්මයෙන් ම ඇති වුණා. ඒ නිසා මෙලොවත් පරලොවත් ධර්මයම ශ්‍රේෂ්ට වෙනවා.

මේ සත්ත්වයන් අතරම ඇතැම් අය අඹු සැමි ජීවිත ගෙවමින් පවුල් වශයෙන් වෙන් වී ගොවිතැන, වෙළඳාම, ගව පාලන ආදී කර්මාන්ත කළ නිසා වෙසස හෙවත් වෛශ්‍ය කුලය ඇති වුණා. එයත් සමාන සත්ත්වයන් අතර ධර්මයෙන්ම යි ඇතිවුණේ.

මේ සත්ත්වයන් අතරම හොර මැර මංකොල්ල කෑම් ආදී රෝද ක්‍රියා කළ නිසා ශුද්‍ර කියා පහත් කුලය ඇති වුණා. ඒ සමාන සත්ත්වයන් අතර ධර්මයෙන්ම යි. මේ නිසා මෙලොව පරලොව දෙකේම ධර්මය ම ශ්‍රේෂ්ට වෙනවා. කල් යාමේ දී මේ බමුණෝ අතරත් උද්චිච බ්‍රාහ්මණ ආදී කොටස්වලට බෙදී ගිහින් එකම බ්‍රාහ්මණ වංශය අතර වාද හේද උසස් පහත්කම් ඇති වුණා. බන්තිය වංශයේ අයද සූර්ය වංස බන්තියවරු වනුද වංස බන්තියවරු, ශාක්‍ය කෝලිය ආදී අනුකොටස්වලට බෙදී උස් පහත් භාවය හදා ගත්තා. වෛශ්‍යයෝ ද, ගොවිතැන් කරන්නෝ ගොවි කුලේ වෙළඳාම් කරන්නෝ වෙළඳ කුලේ ආදී වශයෙන් බෙදුන අතර ශුද්‍රයෝ ද වණ්ඩාල, නිසාද ආදී කරන වෘත්තීය අනුව බෙදී ගියා.

මුලින් කී පරිදි මන්ත්‍ර ගෙතු බමුණෝ මේ ලෝකය මහා බ්‍රහ්මයා මැව්වා. බමුණෝ මහා බ්‍රහ්මයාගේ මුඛයෙන් ද, බන්තියෝ දෙබාහුවෙන් ද, වෛශ්‍යයෝ දෙකළවයෙන් ද, ශුද්‍රයෝ පතුලෙන් මැවූ නිසා බමුණෝම ශ්‍රේෂ්ඨයි. ඒ නිසා බමුණෝ පිදිය යුත්තෝ ය. අනුශාසකයෝ ය. බන්තිය යෝ රට පාලනය කළ යුත්තෝ ය. වෛශ්‍යයෝ රටට ධන ධාන්‍ය ඉපදවිය යුත්තෝ ය. ශුද්‍රයෝ මේ තුන් කොටසටම යටහත්ව වැඩ කළ යුත්තෝ යැයි බිය ගන්වා අධර්මය ම ලොව පැතිරෙව්වා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ කුල හතරේ ආරම්භය ඇති වූ හැටි විය

සමාන සත්ත්වයන් අතර ධර්මයෙන් ම ඔවුන්ගේ ක්‍රියාකාරකම් අනුව ඇති වූ සම්මතයන් මිස උපතින් උසස් හෝ පහත් නොවන බව පෙන්වා දුන්නේ නිවැරදි වූ ආර්ය සත්‍ය අවබෝධ කළ නිසයි.

වාසෙට්ඨය, මේ සතර කුලයෙන් ම නික්මීම පැවිදි වන්නේ ද ඉන්පසු ඒ අය බත්තියෝ, බ්‍රාහ්මණයෝ, වෛශ්‍යයෝ, ශුද්‍රයෝ කියා හඳුන්වන්නේ නැත. ඒ සියල්ලෝ ම ශ්‍රමණයෝ යන නාමයෙන් හඳුන්වන්නේ.

වාසෙට්ඨය, බත්තිය කුලයේ කෙනාද කයින්, වචනයෙන්, සිතින් දුශ්චරිත කොට මිත්‍යාදෘෂ්ඨිකව මිසදිටු කර්ම සමාදන් ව මරණින් පසු දුක් සහිත නිරයේ උපදිනවා. බ්‍රාහ්මණයා ද, වෛශ්‍යයා ද, ශුද්‍රයා ද යන කුලවල අය ද සිතෙන්, කයින්, වචනයෙන් දුශ්චරිත කරලා වැරදි පිළිවෙත් පුරලා මැරී ගොස් අපායේ උපදිනවා.

ඒ වාගේ ම බත්තියෝ ද, බ්‍රාහ්මණයා ද, වෛශ්‍යයා ද, ශුද්‍රයා ද යන සතර කුලයේ ම අය කයින්. වචනයෙන් සිතෙන් සුවර්තේ හැසිරීම සම්මා දිට්ඨියේ පිහිටලා නුවණින් හොඳ පිළිවෙත් පුරලා මරණින් පසු සුගතියේ උපදිනවා. මේ සතර කුලයේ ම අය සුවර්තත් පුරලා දුශ්චරිතයෙන් හැසිරීම ඇතැම් වෙලාවට සම්මා දිට්ඨියේ පිහිටා හොඳ දේ කරනවා. ඇතැම් වෙලාවට මිත්‍යා දිට්ඨියේ පිහිටලා වැරදි දේ කරනවා. මරණින් පසු සැප දුක් මිශ්‍රව ලබනවා.

යමෙකුගේ කුසල් පැත්ත අඩුයි. අකුසල් කරනවා වැඩියි. නමුත් මරණ මොහොතේ හොඳ කුසලයක් ඉදිරිපත් වී උසස් කුලයක උපදිනවා. නමුත් කුලේ උසස් වුණාට ඉතා දිළිඳු තැනක හෝ පොහොසත් වුණත් අංගචිකලව හෝ අබ්බගාතව හෝ උපදිනවා. සමහර විට මරණාසන්නව කුසල් අකුසල් කර්ම දෙකම ඉදිරිපත් වෙන්න පුළුවන්. මාරුවෙන් මාරුවට. එයින් අකුසල කර්මයට ඉඩ ලැබීම නිරිසන් අපායේ උපදිනවා. ඇතෙක් වෙලා, අශ්වයෙක් වෙලා හෝ ඉහළ පෙළේ සුනඛයෙක් වෙලා. නමුත් කුසල් වැඩියෙන් කර තිබූ නිසා ඇතුන් අශ්වයන් රජුන්ගේ වාහන බවට පත් වෙලා මිනිසුන් නොලබන සැලකිලි ලබනවා. සුනඛයෝ ඉහළම සැප ලබනවා. සමහර විට විමාන ජේතයන්ව අකුසල කර්ම විපාක සිතින් උපදිනවා. මාරුවෙන් මාරුවට අපා දුක් හා දිව්‍ය සැප ලබනවා.

තව සමහර විට දුර්වල කුසලයෙන් හෝ මාන්යය හෝ පෙරදැරව අහංකාරව හැසිරෙමින් බෙහෝ කුසල් කරනවා. ඒ අය මැරී අඩු කුලයේ වුණත්, ධනවත් තැනක උපදිනවා. පහත් කුලයේ නිසා හිතමානයෙන් පෙළෙමින් කුලය නිසා සමාජයේ කොන්වීම වශයෙන් මානසික දුක් විඳිනවා. ධනවත් නිසා සැප විඳිනවා. පහත් කුලයේ හෝ බලව උපදින්නේ මාන්යය නිසා. ඇතැම් සුනඛයින්ගේ හැසිරීම් රටාව බලන විට එය හොඳින් පේනවා.

ඉන්දියාව, අප්‍රිකාව ආදී රටවල මහා කටුක දුක් විඳිමින් තිරිසන් සතුන් ප්‍රේතයන් වගේ අපේ රටේ වුණත් අගුපිල්වල විවැනි දුකකිනව දිවි ගෙවන්නන් යම් කුසලයකින් මිනිසත්ව උපන්නත්, වැඩියෙන් කර ඇත්තේ අකුසල් නිසා දුක් විඳිය. මේ සතර කුලයේ ම අය සත් වැදෑරුම් බෝධිපාක්ෂික ධර්ම (බෝධි පාක්ෂික ධර්ම නිස් හත වර්ග වශයෙන් හතයි. ඒවා වෙනත් පොතක විස්තර වන බැවින් මෙහි විස්තර කරනු නොලැබේ.) භාවනා වශයෙන් වඩලා මේ ජීවිතයේ ම කෙළෙස් නැති කර තිවීමට පත් වෙනවා.

මේ සතර කුලයේ ම යමෙක් **(අරහා)** රහත් වූයේ ද, **(බිණාසවො)** ආශ්‍රව නැති කළේ ද, **(වුසිතව)** ධුන්මවරියව වාසය කර අවසන් වූයේ ද, **(කත කරණියො)** චතුරාර්ය සත්‍ය දොළොස් ආකාර සහ දහසය ආකාරය වශයෙන් දැන ගැනීම කරන ලද්දේ ද, **(ඔතිතභාරො)** කෙළෙස් බර බහා තැබුවේ ද **(අනුපපත්ත සද්දෙවො)** මාර්ග ඵල පිළිවෙළින් නිවනට පත්වූයේ ද, **(පරිකබ්ණ වසඤ්ඤා ජනො)** හවයේ බැඳ තබන බැවින් සිඳ දමා අවසන් වූයේ ද, **(සමමදකඤ්ඤා විමුතො)** මහා නුවණින් දැන සියලු සංසාර දුකින් මිඳුනෝ ද, **(සො නෙසං අගගමකතායති)** හෙතෙමේ අග්‍රයැයි කියනු ලැබේ. මේ සතරක් වූ ආර්ය සත්‍යාවබෝධයෙන් රහත් බව ලබා තිවත් අවබෝධය දේශනා කළ අයුරැයි. මේ සතරක් වූ ආර්ය සත්‍ය නොදැනීම නිසාද අපි ධුන්මයාගේ මුඛයෙන් උපන්නා, අපිමයි ලෝකයේ උසස්, අනෙක් අය පහත්, යාග හෝම කරලා මහා ධුන්මයා වෙත යන්න පුළුවන් යැයි විශ්වාස කළ බමුණන් ව කිසිදුක නොදැක එහෙත් මේ ලෝකයත් සත්ත්වයාත් මවන්නා මහා බලවතා ලෙස බමුණන් විසින් විඳින පුදන ධුන්ම රාජයෙක් විසින් ම කළ ප්‍රකාශයක් ඉදිරිපත් කරලා මේ දේශනාව තිම කළා.

ගෝත්‍රය සිහි කරන අය අතර බන්ධන වංශිකයාම ශ්‍රේෂ්ඨයි වදනාවෙන් සහ වරණ ධර්මයෙන් යුතු කෙනා දෙව් මිනිසුන් අතර ශ්‍රේෂ්ඨයි.

දැන් ලෝක විනාශයෙන් පසු නැවත ලෝකය හටගත් නිසා බුන්ම ලෝකයෙන් වුනව මෙහි උපන් පටම කල්පික සත්ත්වයෝ කාය චිත්ත පීඩා නැතුව ප්‍රීති සැපයෙන් යුතුව. සිරැරන් නිකුත් වන ආලෝකයෙන් අහසේ සැතැල්ලුවෙන් සැරිසරමින් ඉන්න අතර රස පොළොව නමැති අරමුණ ඇසෙහි ගැටුණා. එහි සුවඳ නනයේ ගැටුණා. විමසන සිත ඇති වුණා. ඇඟිල්ලට ගෙන දිවේ ගැවා රස දැණුනා. එයට ඇළුම් කළා. අනුභව කළා. තණ්හාව ඇති වුණා. ඒවා නැති වුණාට පසු දුක් වුණා. ඒ දුක ලැබුණේ තණ්හාව නිසා. සිරැර රළු වුණා. සැතැල්ලු බව නැති වුණා. ආලෝකය නැති වුණා. ඒ හේතුවෙන් භය ඇති වුණා. මේ දුක් ඇති වුණේ තණ්හාව නිසා. බිම් හතු, සොඳුරු වැල්, ඇල් හාල් මේ සෑම දෙයටම ඇති වුණේ තණ්හාවයි. ඒවා නැති වීම නිසා හාල් කුඩු සහ දහයිසාවලින් වැසීම නිසා දුක් ඇති වුණේ. ඒවාට නිධු තණ්හාව නිසයි.

පසුව සොරකම් කිරීම. බැනුම්, පහරදීම්, මේ සියලු දුක් ඇති වුණේ තණ්හාව නිසයි. අඹු සැමියන් ලෙස එක්වුණේ තණ්හාවෙන්. ඒ හේතුවෙන් දරුවන් ඉපදීම වශයෙන් ජාති දුක ඇති වුණා. කල් යත් යත් ම ජරා දුක ඇති වුණා. ආයු ඉවරවීමෙන් මරණ දුක ඇති වුණා. ගල් පස්වලින් දමා ගැසීමෙන් කායික දුක් ඇති වුණා. තණ්හාව නිසා රහසේ මෙවුනගේ යෙදීමට ගෙවල් හැදීම නිසා දුක් ගන්න වුණා. ජන සමාජයෙන් විලවා ගැනීම නිසා ඒ අයට දොම්නස්ද, මාස දෙක තුනක් ජන සමාජයට එන්න නොලැබීම නිසා ශෝකය ද, පහර කෑමෙන් අඩා වැළඹීම, සුසුම් ලෑම, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීම. මෙවුන පිළිකුල් කළ අයට අප්‍රිය සම්පයෝග දුක ද, ඊසියේ මෙවුනගේ යෙදීමට නොලැබීම නිසා ප්‍රිය වූ පෘතුච් රස, බිම් හතු, සොඳුරු වැල් නැති වීම ආදිය කැමති දේ නොලැබීමේ දුකයි. ගෙවල් හදාගෙන ගොවිතැන් කරමින් ජීවත්වීමට හේතුවීම පඤ්ච උපාධානස්කන්ධය පැවැත්වීමේ දුක ඇති වුණේ. රස පොළොවට ආශා නෙකෙළේ නම් මේ දුක් පරම්පරාව ඇති වන්නේ නැතැ. මේ සියලු දුකට හේතුව, මූල නිධානය, සමුදය වූයේ තණ්හාවයි. සත් වැදෑරුම් බෝධිපාකෂික ධර්ම වැඩීම

නිසා සියලු දුකින් මිඳීම වූ නිවන ලැබීම නිරෝධ සත්‍ය යි.

බෝධිපාසනික ධර්ම වැඩීම මාර්ගයයි. දැන් දුකත් දුකට හේතුවත්, දුකේ සංසිඳීමත්, දුක් සංසිඳීමේ මාර්ගයත් මේ දේශනාව තුළ ම ගැබ්ව තිබෙනවා. ඒ නිසයි වාසෙට්ඨ, භාරද්වාප තරුණ සාමණේරයන් වහන්සේලා මේ අග්ගඤ්ඤ දුනු දේශනාවම නැවත නැවත මෙනෙහි කරලා රහත් බවට පත්වුණෝ. උන්වහන්සේලා මේ දේශනාවට අනුව දුක පිරිසිඳ දැක්කා. දැන ගත්තා. එයට හේතුව වූ තණ්හාව බව දැනගෙන එය පහ කළා. ඒ තණ්හා ප්‍රභාණයෙන් දුකේ සංසිඳීම වූ නිවන ලබා ගත්තා. මේ දේශනාවම නැවත නැවත සිහිකිරීම සතිපට්ඨාණය වුණා. ඒ සඳහා කැමැත්ත සිත, චීරිය, ප්‍රඥාව පාදක වුණා. ඒ සෘද්ධි පාදයි. මේ දේශනාව අභලා අකුසල් දුරු කරමින් කුසල් සිත වැඩීමට චීරිය කිරීම සමත් ප්‍රධාන යි. සද්ධාව, සිහිය. චීරිය සමාධිය, ප්‍රඥාව වැඩුණා. ඒ පඤ්ච ඉන්ද්‍රිය සහ පඤ්ච බලයි. සිහිය මේ දේශනා ධර්මය විමසීම. ඒ සඳහා යෙදූ චීරිය මේ දේශනා ධර්මය තුළින් ප්‍රීතිය සිතේ සංසිඳීමත්, සංසිඳීම නිසා සමාධියත්, ඒ නිසාම මැදහත් බවත් ලැබුවා. මේ බෝධි අංග හතයි. මේ දේශනාව තුළින් සම්මා දිට්ඨිය ලැබුවා. ඒ අනුවම කල්පනා කළා. කයින් වචනයෙන් අකුසල් දුරු කළා. පිරිසිඳ පීචිකාව පැවැත්වුවා. උත්සාහ කළා. සිහියත්, සමාධියත්, දියුණු කළා. මේ මාර්ගය යි.

වාසෙට්ඨ, භාරද්වාප ස්වාමීන් වහන්සේලා මේ සතර සත්‍ය පිළිබඳ අනුබෝධ ඤාණය ලබා එයම දියුණු කර ප්‍රත්‍යක්‍ෂ අවබෝධයත් ලැබුවා. සංසාර දුකින් මිඳුණා. සසර සයුරෙන් එතෙර වුණා. අමා මහ නිවනට සැපත් වුණා.

මේ උත්තරීතර සදහම් අස අසා, කියව කියවා. මෙනෙහි කරමින් භාවනා වශයෙන් සිත තුළ වඩමින් උතුම් නිවන් අවබෝධය පිණිස ම අපිත් උත්සාහවන්ත වෙමු.

ඒ සඳහා ම ඔබට හොඳ නුවණ පහළ වේවා.

සාධු ! සාධු !! සාධු !!!

කල්ප විනාශය

කසය ශබ්දය විවිධ අර්ථවල යෙදේ.

- ආකසය - (ආකාරය) පුරුදු කළ දෙය
- තොදෙයක කසො - සකස්කො නාමයකි.
- කෙවළ කසො - හාත්පස ප්‍රදේශය.
- සංඛ කසො - විතර්ක නම් වූ සිතුවිල්ල.
- පරිකසො - කල්පනා කර බැලීම.
- බදදක කසො - සුන්දර වූ කල්පය.
- ආයු කසො - ජීවත්වීමේ කාලපරිච්ඡේදය.
- අනතකකසය - වසර දහයේ පටන් අසංඛෙය දක්වා වැඩී නැවත දහය දක්වා වූ කාලය.
- අසඛෙඛයකසය - අනතකකපප විස්සක කාලය
- මහා කසය - අසංඛෙය කල්ප හතරක් හෙවත් අන්ත:කල්ප අසුවක කාලය.
- සංවඨ කසය - ලෝකය නැසෙන අසංඛෙයකල්පයක කාලය.
- සංවඨ ටධායි කසය - ලෝකය වැනසී පවතින අසංඛෙය කල්පය
- විවඨ කසය - ලෝකය වැඩෙන කල්පය.
- විවඨ ටධායි කසය - ලෝකය වැඩී පවතින කල්පය

ලෝක විනාශය වන හැටි

මෙය සත්ව ලෝක විනාශය හා ආකාශ ලෝක විනාශය කියා දෙවැදෑරුම් වේ. කැඩෙන බිඳෙන නැසෙන පලුදුවෙන තේරුමින් සත්ව ජීවිතේ ලෝක නම් වෙනවා.

රාගය උත්සන්න වීමෙන්, ලෙඩ රෝගවලින් ද්වේශය උත්සන්න වීමෙන් ආයුධවලින් ද මෝහය උත්සන්න වීමෙන් දුර්භික්ෂයෙන් සත්ව විනාශය වෙනවා. රාග උත්සන්න කාමයට සිතද ද්වේශ උත්සන්නතාවයට වාතය ද මෝහ උත්සන්නතාවයට සෙම ද හේතු වෙනවා. විඛැවින් පොදු වශයෙන් සත්වයන්ගේ රාග උත්සන්නතාවය නිසා ලෝකය ගින්නෙන් දැවී විනාශ වෙනවා. සත්වයන්ගේ ද්වේශය වැඩී වීම හේතුවෙන් ලෝකය සුළඟින් විනාශ වෙනවා. සත්වයන්ගේ

මෝහය උත්සන්න වීම නිසා ලෝකය ජලයෙන් විනාශ වෙනවා.

ගින්නෙන් ලෝක විනාශ වෙන කල්හි ආහස්සර බුන්ම ලෝකයෙන් යට සියල්ල දැවේ. ජලයෙන් විනාශ වෙන කල්හි සුභකිණ්ණ බුන්ම ලෝකයෙන් යට සියල්ල නැසේ. සුළඟින් විනාශ වෙන කල්හි වේභජ්චල බුන්මලෝකයෙන් යට සියල්ල නැසේ. ලෝක විනාශයට පෙර දෙවියන්ගේ දැනුම් දීම පරිදි බොහෝ සත්වයෝ ධ්‍යාන ලබා බඹ ලොව ඉපදෙනවා. ධ්‍යාන උපදවන්න බැරි අය දෙවි ලොව ඉපදී එහිදී ධ්‍යාන ලබා බඹලොව උපදිනවා. නියත මිත්‍යා දෘෂ්ටි ඇති අය (තමා ගත් වැරදි දෘෂ්ටි මොනම අයුරකින් වත් කාටවත් වෙනස් කරන්න බැරි අය) විනාශ නොවන සක්වලක අපායේ උපදින අතර ඉතිරි සියලුම සත්වයෝ අපරාපරිය කුසල බලයෙන් දෙවි ලොව ඉපදී එහිදී ධ්‍යාන ලබා බඹලොව උපදිනවා.

ලෝක විනාශය ආරම්භ වන්නේ කෝටි ලක්ෂයක් සක්වලට එක්වර වසින වැස්සෙන් පසු වැස්ස නවතී. එතැන් සිට අන්ත:කල්ප විස්සක් හෙවත් සංවට්ට නම් වූ අසංඛ්‍ය කල්පයක් මුළුල්ලේ හතක් දක්වා සූර්යයන් පායා සියල්ල දැවී මේ මහා පොළොව අංශු මාත්‍රයක් වත් නොපෙනී යන තුරු දැවී ගින්න නිවී යයි. ඒ මහා ගින්නේ ද අනිත්‍යතාවයයි ඒ. එතැන් පටන් කෝටි ලක්ෂයන් සක්වල එකම ගණ අඳුරකව අන්ත:කල්ප විස්සක් වූ සංවට්ට ධායි අසංඛ්‍ය කල්පයක් කල් ගතවේ. අනතුරුව මහා වැස්සක් වැහැලා මුලු සක්වල දියෙන් පිරී කුමයෙන් ඒ ජලය අඩු වෙමින් ඒ ජලය තුළ ඇති පටවි ධාතු කොටස් ඝණ වෙලා නැවත ලෝකය පිහිටා ග්‍රහලෝක සැදී හිරු සඳු පහළවීම දක්වා අංත කල්ප විස්සක් වූ විවට්ට නම් අසංඛ්‍ය කල්පය මුළුල්ලේ අති දීර්ඝ කාලයක් තුළ නැවත ලෝකය සැදෙනවා. එතැන් සිට අංත කල්ප විස්සක් වූ විවට්ටධායි අසංඛ්‍ය කල්පයක අති දීර්ඝ කාලය සත්වයන් වසන ලෝකය සැදී පවතින කාලයයි.

ගින්නෙන් දැවෙන කල්පය තේපෝ සංවට්ටය නමින් ද, දියෙන් නැසෙන කල්පය ආපො සංවට්ට නමින් ද, සුළඟින් නැසෙන කල්පය වායෝ සංවට්ට නමින් හඳුන්වනවා. දියෙන් නැසෙන කළ සියළු ග්‍රහලෝක දියවී යාමෙන්ද, සුළඟින් නැසෙන කළ සුණු විසුණු වී විනාශ වේ. සත්ත සූර්යග්ගමන සූත්‍රයේ වදාළ සූර්යන් හත් දෙනා හිරු, සඳු, කුජ, බුදු, ගුරු, කිවි, ශනි, යන ග්‍රහයන් ම වියහැකි බව අපගේ

අදහසයි. ජලය හැකි ග්‍රහලෝක පළමුව ගිණිගෙන ජලයෙන් පිරී ඇති පෘතුවිය අන්තිමට දැවේ.

ඒ වගේම මහා බෝධිසත්වයන් වහන්සේලාගේ පාරමී පුරණ කාලය දසපාරමිතා පිරිම මිනිස් ලොව තුළ හැර බිඹ ලෝවල සිදු නොවන බැවින් මිනිස් ලොව පවතින්නේ ද, මිනිස් ලොව සත්වයන් වනනේ ද, මහා කල්පයෙන් හත්රෙන් එක් කොටසක් වන විවට්ටායී අසංඛ්‍ය කල්යක තුළ පමණක් වන බැවින්, "වතුනංව ජ්‍යංඛේයානං කච්චානි සහ සහාසානි" යනු අසංඛ්‍ය කල්ප භාරලක්ෂයක් ද, අසංඛ්‍ය කල්ප අට ලක්ෂයක් හා අසංඛ්‍ය කල්ප දහසය ලක්ෂයක් ලෙස සලකා මෙහි මුලින් යොදා ඇත. ඉහත කරුණු දෙක පිළිබඳව නුවණැත්තෝ විමසා බලන්න.

ආයතන දොළහ

ඇස,කන,කාසය,දිව,කය,මනස,රෂප,සද්ද,ගන්ධ,රස,පහස සිතට දැනෙන දේ.

මෙහි ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මනස, රෂප, සද්ද, ගන්ධ, රස, පොඬාබඩ යන දහය හා සිතට දැනෙන සියුම් රෂප සමඟ දහයහමාරක් රෂපයි. මන හා ධම්මාරම්මණයේ ඉතිරි භාග නාම වන බැවින් නාම කොටස් එකහමාරයි.

ධාතු දහ අට

චක්ඛු ධාතු (ඇස), සොත ධාතු (කණ), ඤාණ ධාතු (නාසය), චිත්තා ධාතු (දිව), කාය ධාතු (සිරුර), භජ්‍ය ධාතු (වර්ණ රෂපය), ගන්ධ ධාතු (ගඳ සුවඳ), භ්‍ය ධාතු (රස තීරස), ජොග්ඛ්ඛ ධාතු (සිරුරේ ගැටෙන දෙය) මේ දහය සහ ධම්ම ධාතු (සිතට දැනෙන දේ), ධම්ම ධාතුවේ භාගයක් සමඟ රෂප කොටස් දහය හමාරයි. චක්ඛු විඤ්ඤාණ ධාතු (ඇස මුල් වී හට ගන්නා සිත), සොත විඤ්ඤාණ ධාතු (කණ මුල් වී හට ගන්නා සිත), ඤාණ විඤ්ඤාණ ධාතු (නාසය මුල් වී හට ගන්නා සිත), චිත්තා විඤ්ඤාණ ධාතු (දිව මුල් වී හට ගන්නා සිත), කාය විඤ්ඤාණ ධාතු (කය මුල් වී හට ගන්නා සිත), චනො ධාතු (මනස) මේ සහ සහ ධම්ම ධාතුවේ භාගය සමඟ නාම කොටස් හතහමාරයි

ස්කන්ධ පහ

අතීත අනාගත වර්තමාන, ඇතුළත පිටත, ගොරෝසු සියුම්, සමාන අසමාන, උසස් සහ පහත් සියලු රූප රූපස්කන්ධයයි. රූපයට කියන ලද අතීතාදී චකොළොස් වැදෑරුම් සියලු විඳීම් වේදනාස්කන්ධයයි. අතීතාදී චකොළොස් ආකාර සියලු හැඟීම් සඤ්ඤාස්කන්ධය යි. අතීතාදී චකොළොස් ආකාර සියලු සිත් විඤ්ඤාණස්කන්ධය යි. රූපස්කන්ධය රූපය යි. වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණස්කන්ධ යන හතර නාමය යි.

ප්‍රගුණ කරගෙන නිතර භාවිතයට කෙටි ආර්ය සත්‍ය විදර්ශනා භාවනා වාක්‍යයක්,

ධාතු දහ අටක් වූද, ස්කන්ධ පහක් වූද, සියලුම නාමරූපයෝ අවිද්‍යා, තණ්හා, කර්ම ආහාර නිසා හටගෙන නැතිව යන බැවින් අනිත්‍යයෝ ය. නිතර පීඩා ඇති රන බැවින් දුක්ඛයෝ ය. කැමති සේ නොපවතින බැවින් අනාත්මයෝ ය. අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම වූ සියලුම නාම රූපයෝ දුක්ඛාර්ය සත්‍යය වන්නේ ය.

දුක්ඛාර්ය සත නම් වූ මේ ජීවිත ඇති කරන තණ්හාව සමුදය ආර්ය සත්‍යය වන්නේ ය තණහාවේම අභාවය දුකේ සංසිඳීම වන නිර්වාණය නිරෝධ ආර්ය සත්‍යය වන්නේ ය. දුක පිරිසිඳ දැකින දුකට හේතුව නැති කරන නිර්වාණය අවබෝධ කරවන ආර්ය අශ්ටාංගික මාර්ගය මාර්ග ආර්ය සත්‍ය වන්නේ ය.

සාධු ! සාධු !! සාධු !!!

මෙසේ බලේ ජීවිතයේ කායික හා මානසික වූ යම් පවිත්‍රී ජීවාවක ඇති වෙන හැම වේලාවකම කම්පා නොවී වේ දුක්ඛාර්ය ඤානය යි කියා දැන ගන්න. මෙතෙහි කථන්න. එම ජීවාවට හේතුව බාහිර දෙයක් නොවේ බව තුළම ඇති හේතුව භෞතා දැනගෙන ඒ හේතුව නැති කථන්න. එවිට බව තුළම තිවීම ඇති වේ.

ආර්ය අස්ධාංගික මාර්ගයේ ධර්ම චක්‍රය

1. සම්මා පිච්චී
2. සම්මා සංකප්ප
3. සම්මා වාචා
4. සම්මා කම්මන්ත
5. සම්මා ආජීව
6. සම්මා වායාම
7. සම්මා සති
8. සම්මා සමාධි

චතුරාර්ය සත්‍යයෙහි දොළොස් ආකාරය

1. දුකං

2. පරිඤ්ඤායාමය
3. පරිඤ්ඤානං
4. සමුදයං
5. සභාතඛිඛං
6. පභිතං
7. නිරෝධං
8. සවජ්ඣාතඛිඛං
9. සච්ඡිකතං
10. මග්ගං
11. භාවෙතඛිඛං
12. භාවිතං

බර ඔසවා ගෙන හිඳීම
(දුකඛ සත්‍ය)

බර ඔසවා ගැනීම
(සමුදය සත්‍ය)

බර තැබූ පසු සතුටින් ඉදීම
(නිරෝධ සත්‍ය)

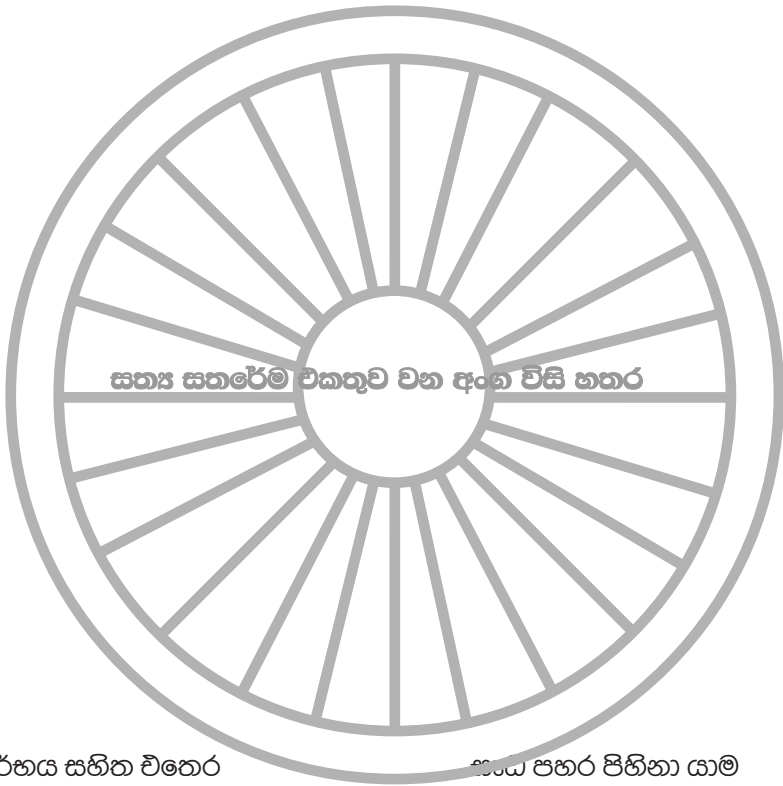
බර බහා තැබීම
(මාර්ග සත්‍ය)

චතුරාර්ය සත්‍යයෙහි අංග විසිභතර

1. ජාති දුක
2. ජරා දුක
3. මරණ දුක
4. සෝක දුක
5. පරිදේව දුක
6. දුකඛ දුක
7. දෝමනස්ස දුක
8. උපායාස දුක
9. අප්පියෙහි සම්පයෝග දුක
10. පියෙහි විප්පයෝග දුක
11. යම්පිවජං නලහති දුක
12. සංඛිතේතනපඤ්චඋපාදන දුක
13. කාම තණ්හා
14. භව තණ්හා
15. විභව තණ්හා
16. නිර්වාණය
17. සම්මා දිට්ඨි
18. සම්මා සංකප්ප
19. සම්මා වාචා
20. සම්මා කම්මන්ත
21. සම්මා ආජීව
22. සම්මා වායාම
23. සම්මා සති
24. සම්මා සමාධි

බියකරු සතුන් සහිත මෙතෙර
(දැකූ සත්‍යය)

සැඩපහර (ගංගාව)
(සමුද්‍රය සත්‍යය)

නිර්නය සහිත එතෙර
(නිරෝධ සත්‍යය)

සංඛ්‍යා පහර පිහිනා යාම
(මාර්ග සත්‍යය)

චතුරාර්ය සත්‍යයෙහි දහසය ආකාරය

01. සංඛ්‍යා

02. සංතාපන
03. විපරිනාම
04. පීළන
05. ආයුතන
06. නිධාන
07. සංයෝග
08. පළිබෝධ
09. අසංඛත
10. අමත
11. විචේක
12. නිසාරණ
13. හේතු
14. දුෂ්භන
15. නියාන
16. අධිපති